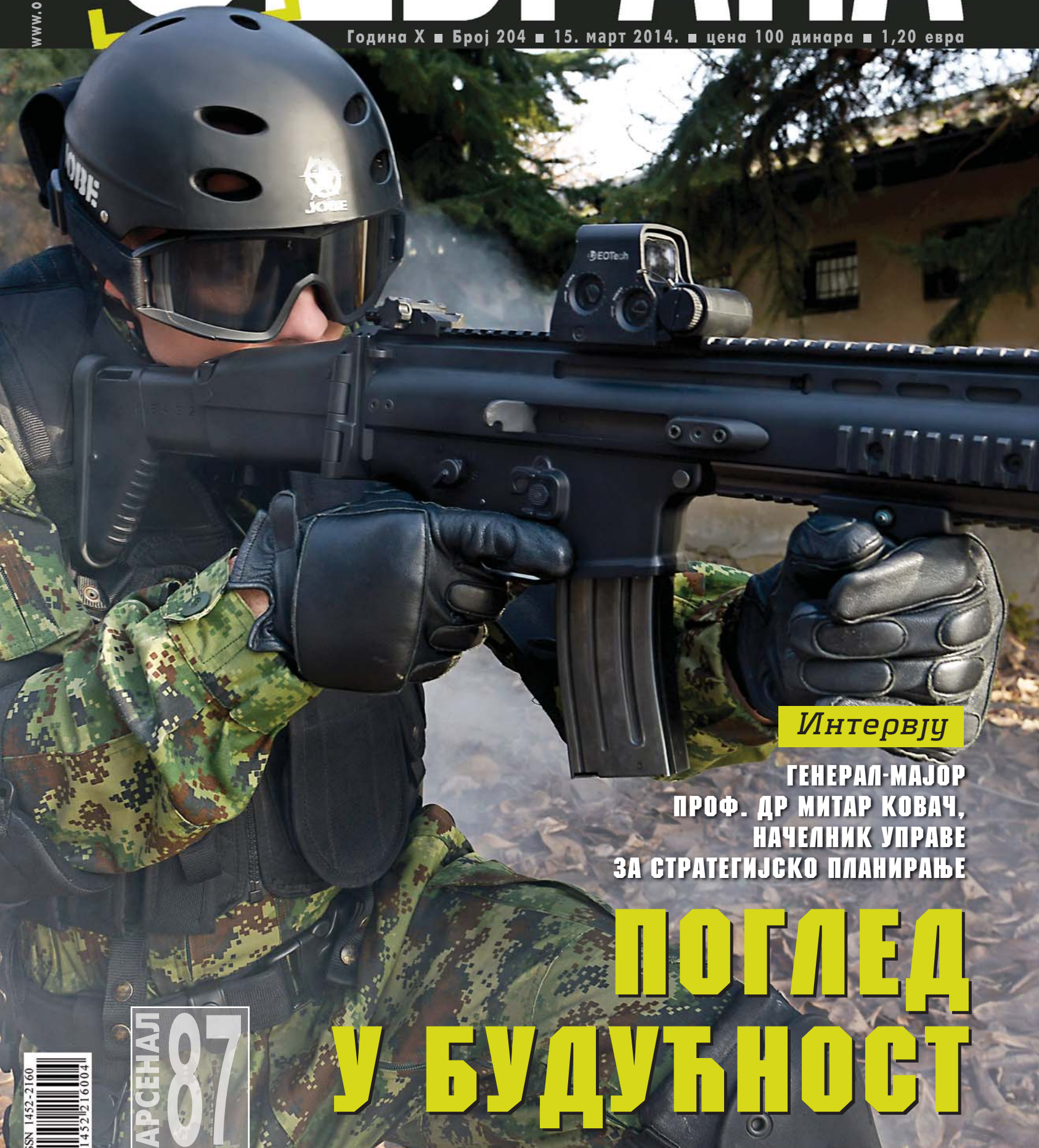

ОДБРАНА

Година X ■ Број 204 ■ 15. март 2014. ■ цена 100 динара ■ 1,20 евра

Интервју

**ГЕНЕРАЛ-МАЈОР
ПРОФ. ДР МИТАР КОВАЧ,
НАЧЕЛНИК УПРАВЕ
ЗА СТРАТЕГИЈСКО ПЛАНИРАЊЕ**

**ПОГЛЕД
У БУДУЋНОСТ**

АРСЕНАЛ
87

VAZDUŠNI RAT NAD SRBIJOM 1999

КЊИГА „ВАЗДУШНИ РАТ НАД СРБИЈОМ 1999“
ДР БОЈАНА ДИМИТРИЈЕВИЋА И ГЕНЕРАЛ-МАЈОРА
ЈОВИЦЕ ДРАГАНИЋА БИЋЕ ПРЕСТАВЉЕНА 24. МАРТА
У 15.00 ЧАСОВА У СВЕЧАНОЈ САЛИ ДОМА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

Књига сведочи о феномену необичног рата који се највећим делом одвијао у ваздушном простору. Захваљујући великом броју оригиналних докумената, које су аутори сабрали у овој монографији, представљен је потпуно нови поглед на овај рат. Довољна историјска дистанца омогућила је ауторима позицију објективнијег сагледавања једног атипичног сукоба са изразитом технолошком диспропорцијом противника, у условима потпуног борбеног окружења војно инфериорније стране. Тако је настала ова студија рата који је имао несагледиве историјске последице. О књизи ће говорити професор др Мимчило Павловић, директор Института за савремену историју, Мирослав Лазански, војнополитички коментатор и аутори.

ЈУГОСЛОВЕНСКО РАТНО ВАЗДУХОПЛОВСТВО 1942–1992

Б. Димитријевић

Књига је објављена у суиздаваштву са Институтом за савремену историју и представља јасан и исцрпан преглед свих значајних датума, догађаја, типова авиона и пре свега, људи који у континуитету одређују историју Југословенског ратног ваздухопловства.

Тврди повез / ф. 17×24, 440 стр. / шифра: 111266
цена: 990,00

НАРУЦБЕНИЦА

МЦ „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-363
Жиро-рачун: 840-312849-56
e-mail: komercijala@odbrana.mod.gov.rs

Наручујем _____ примерака књиге
„Југословенско ратно ваздухопловство 1942-1992“
по цени од 990,00 динара, у укупној вредности
од _____ динара.

Купац _____
ЈМБГ _____
Адреса становања, улица и број: _____
Место _____
Телефон _____
Потпис наручиоца _____

Издања се плаћају унапред. Уз наруцбеницу послати доказ о улази целокујној износа, након чега испоручујемо књиге. Куљена издања биће достављена пуштем Послј експреса, на терет књица.

МЕДИЈА ЦЕНТАР
ОДБРАНА

НОВО

ЈУГОСЛОВЕНСКО РАТНО
ВАЗДУХОПЛОВСТВО 1942–1992

ЈУГОСЛОВЕНСКО РАТНО
ВАЗДУХОПЛОВСТВО
1942–1992

МИЛОШ БАБИЋ

Из збирки Градског музеја Суботица
и Музеја примењене уметности у Београду

ГАЛЕРИЈА ДОМА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ
20. МАРТ – 12. АПРИЛ 2014.

Отварање 20. марта у 19 часова

АКЦИЈА!

Војна установа „ТАРА“
ПРВОМАЈСКИ ПРАЗНИЦИ У ХОТЕЛУ „БЕЛИ БОР“

Специјална понуда за припаднике Министарства одбране и Војске Србије

Тип собе	Дужина боравка		
	Два дана	Три дана	Четири дана
Једнокреветна	4.070,00	5.239,00	6.600,00
Двокреветна	4.070,00	4.678,00	5.896,00

„Одбрана“ наставља традицију „Рајника“, првог војног листа у Србији, који је изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Славољуб М. Марковић, потпуковник

Главни и одговорни уредник

мр Раденко Мутавцић

Заменик главног уредника

Владимир Почуч, потпуковник

Уредници

Мира Шведић, Душан Глишић, Славица Лужник

Новинари

Сања Анђелковић

Владимир Вјештић

Миријана Крстовић, потпоручница

Биљана Миљић

Александар Петровић, поручник

Стални сарадници

Станислав Арсић, др Себастијан Балаш,

др Славиша Влацић, Милосав Ц. Ђорђевић,

др Милан Мијалковски, др Зоран Миладиновић,

др Миљан Милкић, Крсман Милошевић,

Никола Остојић, Никола Оташ, Александар

Радић, Влада Ристић, Будимир М. Попадић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),

Станислава Струњаш, Марија Марић,

Слободан Михаиловић

(технички уредници)

Фотографија

Стефана Савић (уредница),

Горан Станковић, Душка Стефановић,

Јово Мамула, Даримир Банда (фоторепортери)

Језички редактор

мр Наташа Николић, Слађана Мирчевски

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Вера Бјеловук

Документација

Радован Поповић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор 3241-258; 23-809

Главни и одговорни уредник 3241-257; 23-808

Секретар редакције 3201-809; 23-079

Прелом 3240-019; 23-583

Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765

Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

ТЕЛЕФАКС 3241-363

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19

odbrana@mod.gov.rs

redakcija@odbrana.mod.gov.rs

www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-312849-56 МЦ „Одбрана“

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РСЦ месечно 160 динара. За претплатнике преко Поштанске штедионице месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд,
ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

„Одбрана“ је члан
Европског удружења
војних новинара

БРОЈ 204

Спремност
за изазове

Снимио Јово МАМУЛА

САДРЖАЈ

■ ДОГАЂАЈИ

**6 Састанак министара одбране Србије и Хрватске
КОНКРЕТИЗАЦИЈА АКТИВНОСТИ**

**8 Завршени радови на рашчишћавању дела
зграде Генералштаба
ЗА ЛЕПШИ БЕОГРАД**

Радови на рашчишћавању рушевина дела зграде „Б“ старог Генералштаба у центру Београда, започети крајем новембра, окончане су у планираном року, а простор на углу улица Кнеза Милоша и Немањине уређен је и враћен на коришћење грађанима

**10 Стоседамдесет година Војномедицинске
академије
ИСПИТ НА РАЗНИМ МЕРИДИЈАНИМА**

**12 Додељене медаље за ревносну службу
ВРЕДНОВАЊЕ ВОЈНИЧКЕ ЧАСТИ**

■ ИНТЕРВЈУ

**14 Генерал-мајор др Митар Ковач, начелник Управе
за стратегијско планирање
ПОГЛЕД У БУДУЋНОСТ**

СПЕЦИЈАЛНИ
прилог

АРСЕНАЛ

Прилози о наоружању
и опреми код нас и у свету

ОДБРАНА

20 Припреме за међународну вежбу „Викинг 14“ ВИРТУЕЛНА ОПЕРАЦИЈА МИРА

24 Мисија Аталанта ЗАДАТАК НА ЕКВАТОРУ

Припадници
првог
аутономног тима
за заштиту
бродова,
у оквиру Војне
операције
поморских снага
Европске уније
у Сомалији,
вратили су се из
мисије почетком
марта, после
успешног
извршења
задатка

ИНТЕРВЈУ

32 Пуковник др Борислав Гроздић, аутор књиге „Свети ратници“ КАД ЗАСИЈА УНУТРАШЊЕ СУНЦЕ

36 Зборник о балканским ратовима НОВА ТУМАЧЕЊА

Реч уредника

Радови на рашчишћавању рушевина дела зграде „Б“ старог Генералштаба у центру Београда, започети крајем новембра, окончане су у планираном року, а девастирани простор на углу улица Кнеза Милоша и Немањине уређен је и враћен на коришћење грађанима. Посао је у потпуности завршен у организацији Министарства одбране и Војске Србије, а министар Небојша Родић најавио је да је на реду комплетно уклањање зграде преко пута, у Немањиној улици.

Добра вест је и да Министарство одбране наставља са Програмом дугорочног стамбеног кредитирања професионалних војних лица са најповољнијом каматном стопом на тржишту. У буџету намењеном за финансирање одбране за ту намену обезбеђено је 345 милиона динара. Први уговор већ је потписан са банком Societe Generale, а према најавама из Националне корпорације за осигурање стамбених кредита, потписивање уговора најавиле су АИК и Ригаеус банка.

Собзиром на број припадника Војске Србије у мировним мисијама сада су ротације наших мировњака знатно чешће, али увек је задовољство видети њихове добре резултате и медаље које добијају за извршене задатке. Тако су почетком марта припадници Војске Србије завршили учешће у мировним мисијама на Кипру и Аталанта у Сомалији. На свечаности на Кипру командант мисије похвалио је командира српског вода капетана Милана Ристића и члана патроле десетара Ивицу Станковића. А на завршној свечаности у француској бази у Џибутију медаље су додељене члановима српског тима за заштиту бродова у мисији Аталанта. Захвалио је вођа тима мајор Иван Танацковић, који у овом броју пише о занимљивим искуствима из мисије у Сомалији. Ангажовање у операцији Аталанта завршио је и мајор Никола Оташевић, први српски официр у Оперативној команди мисије у Нортвуду код Лондона.

Пред припадницима Војске Србије је још једно велико искушење и прилика за доказивање. Од 31. марта до 10. априла биће реализована међународна вежба „Викинг 14“, са око 2.500 учесника из 40 земаља и 35 организација. Циљ вежбе је да се побољша обученост цивила, војске и полиције за заједничко деловање у мултифункционалном и мултинационалном окружењу и унапреди способност земаља и организација да се могу успешно супротставити актуелним и будућим изазовима, ризицима и претњама безбедности. Уз коришћење најсавременије технологије око 50 штабних официра и подофицира Војске Србије радиће у команди мултинационалне бригаде и прорађивати оперативне процедуре и бројне задатке. ■

Састанак министара одбране Србије и Хрватске

Конкретизација активности

Министар одбране Небојша Родић, током дводневне посете Хрватској, састао се 3. марта са министром одбране Антом Котромановићем. Двојица министара сложили су се да је одбрамбена сарадња две земље у узлазној путањи, што потврђује и одржавање билатералне војне вежбе „Заједнички одговор 14“.

Договорен је и наставак започете размене полазника на највишем нивоу школовања официра (Ратна школа и Високе студије безбедности и одбране), као и могућности успостављања садржајније сарадње у области војне медицине, едукације, обуке, сарадње специјалних јединица и размене искустава из учешћа у мировним операцијама.

Значајан део разговора посвећен је питању предаје имовинско-правне и техничке документације војних некретнина на подручју Хрватске које су биле у надлежности бивше ЈНА и Савезног секретаријата за народну одбрану. Договорен је модалитет и динамика предаје документације која се пре свега односи на објекте ратног ваздухопловства и морнарице бивше ЈНА (ваздушне и поморске базе). Министар Котромановић је захвалио министру Родићу за предате аерофото снимке (материјал укључује приближно 38.500 снимака) из 1968. године, који ће олакшати поступак легализације објеката у Хрватској, који је у току.

Посебна пажња посвећена је процесу европских интеграција у чему ће Хрватска поделити своја искуства о учешћу у Заједничкој безбедносној и обрамбеној политици Европске уније. Континуирани дијалог, истакнуто је, како на билатералном тако и на мултилатералном нивоу, представља конкретан допринос стабилности, доброј сарадњи земаља у региону и развоју укупних билатералних односа две земље. ■

Састанак са амбасадором Индонезије

У разговору министра одбране Небојше Родића са амбасадором Индонезије, Семјуелом Самсоном, истакнуто је да две земље имају сарадњу засновану на међусобном уважавању и поштовању још од успостављања дипломатских односа 1954. године, преко изузетно плодне сарадње у оквиру Покрета несврстаних земаља, па све до данашњих дана.

Изражена је сагласност да су билатерални односи значајно унапређени у протеклом периоду, о чему сведочи управо завршени Сајам туризма чији је домаћин, уз Србију, била Индонезија. Тежиште сарадње у области одбране очекује се у унапређивању војномедицинске, војнообразовне и војноекономске сарадње, као и сарадње у борби против тероризма и размене искустава о учешћу у мировним операцијама.

Амбасадор Самсон је нагласио да је током боравка у Београду настојао да унапреди општу билатералну сарадњу и блискост два народа.

Министар Родић захвалио је амбасадору Самсону на исказаном труду и ентузијазму којим је након три године боравка у Београду оставио неизбрисив траг у развоју пријатељских односа две земље. ■

Сарадња са Међународном организацијом за миграције

На састанку министра одбране Небојше Родића са регионалним координатором Међународне организације за миграције (ИОМ), Ђанлуком Рокком изнета је потреба пружања помоћи мирнодопским и ратним војним ветеранима, војним инвалидима, као и подршка породицама и деци погинулих професионалних војника, кроз програме социјално-економске подршке и бриге о породици, као и њихово запошљавање на микроекономском нивоу покретањем предузетништва.

Министар Родић предложио је да се размотри могућност финансирања Пројекта социјалне адаптације и економске интеграције професионалних војника, старијих од 40 година, након истека уговореног рока у Министарству одбране и Војсци Србије. ■

Сарадња са Израелом

Делегација Министарства одбране Израела, на челу са Јакобом Лаором, директором за Европу у Директорату за политику одбране, боравила је у дводневној посети Министарству одбране Србије. У разговору са заступником начелника Управе за међународну војну сарадњу пуковником Миланом Коњиковцем изражена је спремност да се поред војноекономске, развија и сарадњу у областима војног образовања, војне медицине и другим областима од заједничког интереса. Разматран је и предлог Плана билатералне одбрамбене сарадње за ову годину.

Делегацију је примио и помоћник министра за политику одбране Мирослав Јовановић, а чланови израелске делегације разговарали су и са представницима Сектора за материјалне ресурсе и ЈП „Југоимпорт – СДПР“, Генералштаба Војске Србије, Универзитета одбране, Војне академије, Војномедицинске академије и Војног архива. Јакоб Лаор одржао је предавање о политичко-безбедносној ситуацији у региону Блиског истока за слушаоце Командноштабног и Генералштабног усавршавања. ■

Сарадња са Данском

Делегација Министарства одбране, коју је предводио заступник начелника Управе за међународну војну сарадњу пуковник Милан Коњиковац, боравила је у посети Министарству одбране Данске.

У разговорима је наглашена неопходност подршке за завршетак петогодишњег циклуса имплементације пројеката, како у информатичко-техничкој области, тако и у другим тежишним областима сарадње, попут образовања, логистике, психолошке делатности и људских ресурса. Након усаглашавања потписан је *План билатералне војне сарадње за 2014. годину*. ■

Донација Амбасаде Уједињеног Краљевства

Начелник Управе за односе са јавношћу пуковник Петар Бошковић и изасланик одбране Уједињеног Краљевства у Београду пуковник Вилијам Инглиш потписали су Протокол о донацији Амбасаде Уједињеног Краљевства вредне 25.000 фунти, намењене пројекту „Развој односа са јавношћу Министарства одбране Републике Србије на интернету и друштвеним мрежама у функцији промовисања активности у домену Партнерства за мир, мировних мисија и евроатлантске сарадње“.

Пројекат обухвата семинаре, курсеве и стручна усавршавања запослених у Управи за односе са јавношћу, медијске тренинге и обуке за лица која се баве овим пословима, као и организацију стручног семинара за новинаре који извештавају о раду Министарства одбране и Војске Србије. ■

ВЕСТИ

7

>>> ДРЖАВНИ секретар Зоран Ђорђевић и начелник Управе за буџет пуковник др Саша Трандафиловић информисали су стране војне представнике о буџету одбране у 2014. години, истичући сложеност финансијске ситуације која се у великој мери одражава и на буџет намењен Министарству одбране. ■

>>> ПОМОЋНИК министра за политику одбране Мирослав Јовановић састао се са директором Дирекције за политику одбране Словеније, Приможем Шавцом. На састанку је било речи о регионалној сарадњи, војно-економској и сарадњи у области војне медицине и образовања. ■

>>> ТРОЧЛАНА делегација Инспектората одбране коју је предводио директор генерал-мајор мр Горан Радовановић, боравила је у Алжиру, у експертској посети Генералној контроли оружаних снага те државе. Генерал Радовановић разговарао је са генералним инспектором Генералне контроле оружаних снага НДР Алжира генерал-мајором Бенатоуом Боумедијеном о реализација контрола у систему одбране и унапређењу сарадње оружаних снага две државе. ■

>>> ПОМОЋНИК министра за политику одбране Мирослав Јовановић разговарао је са амбасадором Туниса у Београду, Мажидом Хамлауијом. Констатовано је да постоје значајне могућности за проширење билатералне војне сарадње, посебно у областима војног образовања, војне медицине и војноекономске сарадње. ■

>>> НАЧЕЛНИК Управе за људске ресурсе Генералштаба генерал-мајор Слађан Ђорђевић информисао је стране војне представнике акредитоване у нашој земљи о увођењу верске службе у Војску Србије. Присутнима су говорили и потпуковник Мирко Васиљевић из Одељења за веру, главни војни свештеник капетан Слађан Влајић, главни војни капелан капетан Горан Аврамов и главни војни имам капетан Мустафа Јусуфспахић. ■

>>> ИЗАСЛАНИК одбране Народне Републике Кине, старији пуковник Ванг Хајбин, у пратњи потпуковника Су Ђуејанга, посетио је Центар за мировне операције, где их је начелник пуковник Миливоје Пајовић упознао са учешћем припадника Војске Србије у мировним операцијама. ■

Завршени радови на рашчишћавању дела зграде Генералштаба **За лепши Београд**

Радови на рашчишћавању рушевина дела зграде „Б“ старог Генералштаба у центру Београда, започети крајем новембра, окончане су у планираном року, а девастирани простор на углу улица Кнеза Милоша и Немањине уређен је и враћен на коришћење грађанима.

Рашчишћени плато обишли су министар одбране Небојша Родић, секретар Привременог органа Града Београда Горан Весић и представници Министарства одбране и Војске Србије.

Обраћајући се присутнима, министар Родић је истакао да, када је пре нешто више од седамдесет дана издао наредбу за радове, није постојала никаква калкулација за изборе.

– Калкулисали смо само у корист грађана Београда. Та калкулација је говорила да је недопустиво да у центру града имамо један овакав урушени објекат који је постао и симбол једног времена – рекао је министар Родић и захвалио припадницима Министарства одбране и Војске Србије који су у року завршили све планиране радове.

– Био сам у прилици да разговарам са станарима зграде у близини објекта, који су ми рекли да нису ни приметили када је објекат нестао – додао је министар одбране и најавио да је на реду комплетно уклањање зграде преко пута, у Немањиној улици.

– Сава је одавде далеко око километар, а пошто је почело рашчишћавање и уклањање железничких шина и прагова, можда је ово наш мали допринос уређењу овог дела града и изла-

ску нашег лепог града на воду – истакао је министар Родић.

Секретар привременог органа Града Београда, Горан Весић захвалио је Министарству одбране и Војсци Србије на успешно обављеном послу и истакао да овај пројекат није имао везе са новцем него са вољом и знањем.

– Министарство одбране и министар Родић су у томе успели и за нас је то веома важно, јер је уклоњено једно ругло у центру града, а показали смо и да можемо да мењамо ствари на боље – истакао је Горан Весић.

Говорећи о томе шта је урађено протеклих седамдесет дана, начелник Управе за инфраструктуру пуковник Милан Сладоје истакао је да су уклоњена три спратна нивоа, одвезено готово 3.500 кубних метара уситњеног бетона и арматуре, више од 57.000 килограма металне фурде и 7.500 килограма лима.

– Приликом извођења радова посебно је вођено рачуна о безбедности пролазника, саобраћаја и ангажованог људ-

ства, а шут је одвожен искључиво ноћу – рекао је пуковник Сладоје.

Радови на углу улица Кнеза Милоша и Немањине, који су у потпуности изведени у организацији Министарства одбране и Војске Србије, обухватили су рашчишћавање урушених остатака армиранобетонске конструкције бруто површине од око 2.100 квадратних метара. Извођач је била Војнограђевинска установа „Београд“, инвеститор Војнограђевински центар, а пиротехничко обезбеђење пружила је Војска Србије.

Вредност обављених радова на анексу зграде „Б“ је око 38 милиона динара, а процене говоре да би за комплетно рашчишћавање оба објекта, рушење и одвожење шута, било потребно отприлике три пута толико. ■

Владимир ВЈЕШТИЋ
Снимио Јово МАМУЛА

Стоседамдесет година Војномедицинске академије

Испит на разним меридијанима

Очекујем да ВМА одржи и унапреди углед елитне медицинске установе, да у региону и свету остане препознатљива по свом квалитету, понос система одбране, здравства и државе, поручио је председник Србије Томислав Николић на свечаној академији у Дому Гарде у Топчидеру

Поводом обележавања 170 година Војномедицинске академије, у Дому Гарде у Топчидеру одржана је свечана академија којој су присуствовали председник Републике Србије Томислав Николић, министар одбране Небојша Родић, представници Владе, патријарх српски Иринеј, начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић, представници Министарства одбране и Војске Србије, верских заједница, инострани војни представници, пријатељи и сарадници ВМА.

Честитајући јубилеј, председник Николић подсетио је на богату традицију те војномедицинске установе, истичући да грађани Србије традиционално највише поверења имају у стубове српске државности, међу које, као симбол институција, сврставају Министарство одбране и Војску Србије.

– На успостављање тог поверења битно је утицао војни здравствени систем, чији је витални део и покретачка снага ВМА. Она је институција од националног значаја и

већ деценијама једна од највећих и најугледнијих војних болница у југоисточној Европи – рекао је председник Николић. Према његовим речима, испит, на којем наши лекари заслужују дивљење и поштовање својих колега широм света и стичу углед, полаже се и у оквиру богате међународне сарадње и ангажовања наших санитетских тимова у мултинационалним операцијама УН и ЕУ.

Председник Николић је изразио уверење да ће ВМА оправдати свој углед у земљи и свету, настављајући да остварују врхунске резултате у том високоетичком позиву, као и технолошку модернизацију и образовање младих лекара и медицинског особља.

Према речима начелника Војномедицинске академије бригадног генерала проф. др Маријана Новаковића, та кућа прешла је дуг развојни пут, од 1844. године, када је указом кнеза Александра Карађорђевића формирана, до данас, када обележава 170 година постојања. ВМА је основана са племенитим циљем да буде уз свој народ, и када се ратовало и страдало, и када се уздизало и развијало, а кад год је било тешко и најтеже, њени лекари и сестре били су на својим радним местима, на првим линијама фронта и првим линијама збрињавања и без права на грешку.

– Примењујући светске здравствене стандарде у лечењу пацијената, ВМА се интензивно бави и научноистраживачким радом и сарађује са институцијама и организацијама широм света – нагласио је генерал Новаковић, указујући да сталну модернизацију практичних и научних потенцијала, што запослени на ВМА виде као сопствену етичку, професионалну и националну обавезу, уз императивну тежњу да заједно са свим струковним институцијама унапређују здравство у Србији.

Уметнички програм био је посвећен јубилеју ВМА и обележавању стогодишњице од почетка Првог светског рата, а наступили су познати уметници и Уметнички ансамбл „Станислав Бинички“.

Б. МИЉИЋ
Снимео Ј. МАМУЛА

Обележен Дан Медицинског факултета ВМА

У амфитеатру Војномедицинске академије обележен је 2. март – Дан Медицинског факултета ВМА. Обраћајући се присутнима, ректор Универзитета одбране генерал-потпуковник проф. др Миодраг Јевтић истакао је да савремене технологије, интероперабилност, конкуритивност, учење на даљину, полако, али сигурно постају наш академски стандард.

Начелник Војномедицинске академије бригадни генерал проф. др Маријан Новаковић нагласио је да ће за непуне две године наша војска бити богатија за прву генерацију лекара образованих и оспособљених управо на ВМА.

Поздрављајући госте декан Медицинског факултета ВМА бригадни генерал академик проф. др. Миодраг Чолић истакао је да пут до дипломе војног лекара није лак, баш као што није био лак ни пут који је Медицински факултет ВМА прошао током протеклих пет година. Тренутно су акредитовани студијски програми за интегрисане академске студије медицине, специјалистичке студије и три модула докторских студија.

На свечаности је приказано десетак научних и стручних медицинских радова, а затим су најбољим специјализантима и кадетима уручене годишње похвале и награде.

Признања ВМА

Поводом Дана Војномедицинске академије – 2. марта и 170 година постојања, додељена су признања и захвалнице запосленима у тој установи и сарадницима. Честитао им је начелник бригадни генерал проф. др Маријан Новаковић.

На свечаности су представљени нови доктори наука, пуковник др Владо Цвијановић, потпуковници доктори Милорад Миливојевић и Мирко Ресан и асистенти др Александра Вукомановић и др Љубиша Ристић.

За најбољу организациону јединицу ВМА проглашена је Клиника за анестезиологију и интензивну терапију.

Добитници медаље „Др Владан Ђорђевић“, која се шести пут заредом додељују најбољим војним и цивилним хирурзима, су генерал-мајор у пензији академик проф. др Антоније Шкокљев и проф. др Мирослав Милићевић.

Проглашени су аутор и рецензент године „Војносанитетског прегледа“. То су проф. др Зоран Славковић, начелник Клинике за анестезиологију и интензивну терапију ВМА и проф. др Бранка Николић, начелник Одељења конзервативне гинекологије Гинеколошко-акушерске клинике „Народни фронт“ у Београду.

Уручене су и захвалнице новинарима и сарадницима.

Министар Родић у Краљеву и Рашки

У оквиру обилазака јединица Војске Србије, министар одбране Небојша Родић обишао је 98. ваздухопловну бригаду Војске Србије и гарнизон Рашка.

Током обиласка јединица из састава бригаде на аеродрому „Морава“, министар Родић разговарао је са замеником команданта 98. ваздухопловне бригаде потпуковником Дејаном Васиљевићем и његовим сарадницима о условима рада, обуци припадника бригаде, као и кључним проблемима у раду и приоритетима у наредном периоду.

У гарнизону Рашка, министар Родић обишао је Дом Војске и 21. пешадијски батаљон Друге бригаде у касарни „Стефан Немања“. У разговору са командантом батаљона потпуковником Ђорђеом Белићем, министар Родић упознао се са тежишним задацима и активностима ове јединице, која је проглашена за најбољу у Копненој војсци у 2013. години. Јединица из састава овог батаљона ускоро ће бити ангажована у мултинационалној операцији Уједињених нација UNIFIL у Либану. ■

Нови станови у насељу „Степа Степановић“

Државни секретар Зоран Ђорђевић уручио је активним и пензионисаним припадницима Министарства одбране и Војске Србије 18 кључева новоизграђених станова на локацији бивше касарне „Војвода Степа Степановић“ у Београду.

– Уручујемо 18 кључева од укупно 779 станова, колико је предвиђено за припаднике Министарства одбране и Војске Србије. Остало је још 95 стамбених јединица које треба да доделимо. Овде се нећемо зауставити, наставићемо да радимо, јер постоје планови за поделу станова и у осталим градовима Србије – рекао је државни секретар Ђорђевић.

Додели кључева присуствовали су начелник Управе за инфраструктуру пуковник Милан Сладоје, начелник Војнограђевинског центра „Београд“ потпуковник Даворко Паликућа и директор Грађевинске дирекције Србије, Небојша Шурлан. ■

Генерал Диковић у јединицама војске

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић обишао је протеклих дана јединице Војске Србије у Куршумлији, Прокупљу, Нишу, Зајечару, Гарду и Бригаду везе. Припаднике ових јединица начелник Генералштаба са сарадницима информисао је о кључним питањима и плановима за ову и следећу годину. ■

Додељене медаље за ревносну службу

Вредновање во

Министар одбране Небојша Родић уручио је, у име председника Републике Србије Томислава Николића, 63 златне и сребрне медаље за ревносну службу припадницима Министарства одбране и Војске Србије на свечаности у Великој ратној сали старог Генералштаба.

– Желим да вам честитам, и као министар одбране и као грађанин Србије, и да захвалим што сте свој посао ради-

ли са максималном посвећеношћу и љубављу – истакао је министар Родић, додајући да као што се снага тима мери снагом сваког појединца, тако и сваки припадник система одбране својим резултатима утиче на способност свог тима, а то су Министарство одбране и Војска Србије, чинећи да оружане снаге буду поуздан ослонац за све наше грађане.

– Србија показује да види и цени ваше људске вредности, адекватно их вреднује, негујући војничку част, ваш рад

ЈНИЧКЕ ЧАСТИ

и ваше залагање. Ових дана сам чуо слоган „Када је тешко – наша војска“ и у тих неколико речи стало је оно што грађани осећају и мисле о Војсци Србије – нагласио је министар одбране, подсећајући да Војска Србије изнова потврђује своју традицију, али се истовремено труди да буде равноправан партнер како колегама у региону, тако и у другим земљама у којима наши припадници обављају војничке дужности.

Златне и сребрне медаље за ревносну службу су државна одличја, која се додељују за заслуге и изузетне резултате постигнуте у обављању дужности и задатака у областима одбране и безбедности.

Свечаности је присуствовао и начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић. ■

Биљана МИЉИЋ
Снимио Јово МАМУЛА

Погл у буд

Управа за стратегијско планирање носилац је три веома битне функције за систем одбране, а то су стратегија и доктрина, планирање и програмирање (стратегијско управљање ресурсима) и научна и инвентивна делатност.

О актуелним пословима у ове три области разговарамо са начелником Управе генерал-мајором др Митром Ковачем.

Колико су стратегијско-доктринарна докуменџа, „Стратегија националне безбедности” и „Стратегија одбране”, усклађена са стањем безбедносног окружења Србије и да ли се ради на новим докуменџима?

– Стратегија одбране Републике Србије представља основни стратегијски документ који садржи општа опредељења о начину остваривања функције одбране и ангажовања снага система одбране у заштити одбрамбених интереса Србије. Овим документом исказује се опредељеност Србије да изграђује и јача сопствене капацитете и способности за одбрану, као и да кроз сарадњу са европским и другим међународним безбедносним и одбрамбеним структурама, заједнички делује са другим државама у циљу јача-

Снимио Д. БАНДА

Планирање одбране обезбеђује изградњу потребних способности, функционисање и развој система одбране, рационално ангажовање расположивих ресурса и транспарентност располагања финансијским средствима

Безбедност

ња националне, регионалне и глобалне безбедности.

На основу извршене анализе чинилаца безбедности, утврђено је да у односу на период када су усвојени основни стратегијски документи Републике Србије у области безбедности и одбране, 2009. године, у непосредном стратегијском окружењу није дошло до значајних промена које би непосредно захтевале израду нових стратегијских докумената.

Колико можемо бити задовољни досијањем стандарда и оствареним нивоом интероперабилности?

– Савремени концепт стандардизације подразумева стандардизацију активности битних за одбрану, пре свега развој и израду концепата, доктрина, процедура, као и достизање и одржавање потребних војних способности, оптималну употребу ресурса и подршку процесу дугорочног и средњорочног планирања у одбрани. Термин интероперабилност, поједностављено, подразумева способност заједничког деловања, функционисања или комуникације између различитих система, уколико говоримо са технолошког аспекта, или јединица војске, како у националном окружењу, тако и у међународном. Дакле, интероперабилност је више од способности да

нешто функционише усклађено, а то је да спречи или да не буде узрок могућег ризика или веће штете по целокупни систем. Кључ за постизање интероперабилности су стандарди тј. њихова примена и спровођење.

Последице економске кризе, код нас и у свету, утичу на смањење издвајања за потребе одбране, док се са друге стране повећавају захтеви и очекивања од одбране, што у пракси значи да је са мање ресурса потребно да се постигне више. Како? Једно од решења је стандардизација. Тренутно можемо бити задовољни достигнутим нивоом стандардизације и оствареним нивоом интероперабилности, али то

није довољно и можемо боље, тако да предузимамо све потребне мере како бисмо то постигли.

Који су њослови актуелни у Управи којом руководиш?

– Планом рада Управе за 2014. годину предвиђен је велики број сложених задатака. Од послова на којима је Управа тренутно ангажована издвојио бих, пре свега, израду нацрта *Стратегијског прегледа одбране Републике Србије*, израду нацрта *Смерница за средњорочно планирање и програмирање за период 2015. до 2020. године*, израду *Средњорочног плана и програма развоја система одбране у периоду од 2014. до 2019. године*, израду дугорочне анализе трошкова система одбране применом софтвера KOSTMOD 4.0, учешће у активностима на изградњи интегритета за смањење ризика од корупције у Министарству одбране и Војсци Србије, учешће у ревидирању садржаја документа *Национални програм за усвајање њравних њековина Европске уније (NPAА)*, из надлежности Министарства, израду *Предлога њлана мера за решавање њроблема научно-истраживачке делатности за 2013 годину*, итд.

Поред значајног броја послова који су у функционалној надлежности

БЕЗБЕДНОСТ

Процењује се да ће, у краткорочном периоду, општа безбедносна ситуација у Србији остати релативно стабилна. Међутим, наставак глобалне економске кризе и финансијске нестабилности у еврозони неминовно ће се негативно одразити на унутрашњу ситуацију у Србији, што може да подстакне јачање социјалних притисака, разних облика екстремизма у спрези са организованим криминалом.

Такав развој ситуације био би додатно убрзан евентуалним дуготрајним застојем процеса проширења ЕУ на државе западног Балкана, укључујући и Србију, као и додатним условљавањима.

Посебно негативан утицај на стање безбедности на територији Србије има трансформација Косовских снага безбедности у оружане снаге, такозвана „Војска Косова“. У том смислу органи законодавне и извршне власти Србије предузеће адекватне мере.

Управе за стратегијско планирање, истакао бих да постоје и одређени послови који у знатној мери захтевају повећано ангажовање и додатну едукацију њених припадника. Пре свега, реч је о активностима у вези са спровођењем Националног акционог плана за примену Резолуције 1325 СБ УН – Жене, мир и безбедност у Србији, изградњи интегритета за смањење ризика од корупције, затим, сарадњи са организацијама цивилног друштва. Настојаћемо да организационе јединице Министарства и Војске буду више укључене у реализацију наведених послова, јер су изграђене претпоставке да та решења заживе у пракси.

Извојите најзначајније резултате постигнуће у спровођењу Националног акционог плана за примену резолуције 1325 СБ УН – Жене, мир и безбедности?

– Израда и спровођење Националног акционог плана представља значајан допринос реформи система одбране, као и система националне безбедности у целини. Желим да истакнем да су, захваљујући синергији делатности државних институција, невладиног сектора и међународних организација, у претходном периоду постигнути значајни резултати у спровођењу НАП у читавом сектору безбедности у Србији. На тај начин Србија се сврстала у круг земаља које примењују стандарде и препоруке УН, ЕУ, НАТО и ОЕБС-а у овој области.

Међу посебно значајне резултате издвајам стручну и административно-техничку подршку раду Политичког савета Владе за спровођење НАП, успостављање институционалних механизма за спровођење НАП, усаглашавање и прилагођавање наставних планова и програма војно-образовних установа у функцији примене међународног хуманитарног права са аспекта заштите жена и девојака од насиља у конфликтним и пост-конфликтним ситуацијама, тенденцију раста интересовања и повећање заступљености жена међу кадетима на Војној академији и Медицинском факултету ВМА, као и у заступљености жена на

добровољном служењу војног рока, и интензивирање активности усмерених ка промоцији војне професије међу девојкама и женама.

Који су аспекти учешћа Министарства одбране у изградњи интегритета?

– Управа за стратегијско планирање је координирала израду одговора на Упитник за самопроцену стања интегритета Министарству одбране. Након заједничког усаглашавања са експертским тимом, коначна верзија документа *Самопроцена о изградњи интегритета за смањење ризика од корупције у Републици Србији* из надлежности Министарства одбране објављена је на веб сајту Министарства одбране почетком прошле године. Наведени документ је вишеструко значајан зато што је приказао политички и законодавни контекст у ком се налази систем одбране Србије, у вези са питањем борбе против корупције, али је дао препоруке за решење најважнијих проблема.

Сматрамо да је изградња интегритета значајно допринела развоју сарадње у овој области са другим

државама, као што су Норвешка, Велика Британија, организација Међународна транспарентност Велика Британија, Канцеларија UNDP/SEESAC у Београду, али и организацијама цивилног друштва.

Стратегијско планирање има примаран значај у процесу управљања системом одбране. Која су достигнућа у тој области?

– Планирање одбране обезбеђује изградњу потребних способности, функционисање и развој система одбране, рационално ангажовање расположивих ресурса и транспарентност располагања финансијским средствима.

Од стратегијско-доктринарних докумената Народна скупштина је 2009. године усвојила *Стратегију националне безбедности Републике Србије* и *Стратегију одбране Републике Србије*, а Одлуком председника Републике Србије 2010. године је усвојена *Доктрина Војске Србије*. Од докумената планирања развоја Народна скупштина је 2011. године усвојила Дугорочни план развоја система

■ Средства за финансирање МО и ВС, у сталним ценама (лева скала) — Процент издвајања од БДП (десна скала). Према законима о буџету Републике Србије

Финансирање МО и ВС у периоду од 2007. до 2014. године

одбране Републике Србије. У фази израде је нови *Стратегијски преглед одбране Републике Србије*, за период до 2020. године који треба да буде усвојен до краја 2014. године. Од докумената планирања употребе снага Влада је крајем 2013. године, након скоро две деценије, усвојила План одбране Републике Србије. Тај документ је битан и по томе што је резултат рада великог броја субјеката у систему одбране. Упутство о методологији за израду планова одбране израдила је Управа за стратегијско планирање, које је на предлог Министарства усвојила Влада.

У овој кризи добро дођу искуства сачењена у примени система планирања, програмирања, буџетирања и извршења у Министарству одбране и Војсци Србије. До каквих резултата дошли имајући у виду анализу широких система одбране?

– Ради ефективног и ефикасног управљања ресурсима одбране 2008. године уведен је систем планирања, програмирања, буџетирања и извршења (ППБИ). Данас смо способни да прецизно искажемо колико финансијских средстава је потребно Министарству и Војсци да би са постојећом или пројектованом организацијом несметано функционисали у извршавању послова, мисија и задатака и имала барем минимум развоја. На тај начин управним структурама система одбране и доносиоцима стратегијских одлука пружамо релевантне податке за управљање.

Данас имамо структуру и бројно стање које је у основи у складу са потребама одбране Србије, прописаним мисијама и задацима, као и савременим начином организовања одбране. Процене изазова, ризика и претњи безбедности указују да се бројно стање не сме даље смањивати, као и да би смањивање издвајања за одбрану и поред предузимања мера оптимизације, рационализације и штедне у наредном периоду водило ка драстичном умањењу одбрамбених способности и угрожавању безбедности

ЗНАЧАЈ УСАВРШАВАЊА

Припадници Управе за стратегијско планирање посебну пажњу посвећују образовању и усавршавању, па тако овог тренутка у Управи је шест доктора наука, четири магистара, пет мастера и три лица са звањем специјалисте. Овоме треба додати и лица са посебним стручним испитима. Више њих је са наставним и научним звањима, који су личним ангажовањем дали допринос акредитацији наших високошколских и научноистраживачких установа и која, поред учешћа у креирању система одбране, учествују и у реализацији наставног процеса на Универзитету одбране и научноистраживачких пројеката.

Србије и њених грађана. Ми очекујемо у домену струке, да ће нам држава у наредном периоду помоћи да решавамо проблеме који су последица вишедеценијске небриге.

Како оцењујете стање у области научноистраживачке делатности?

– У току ове године у нашим научноистраживачким организацијама и високошколским јединицама Универзитета одбране реализује се преко сто тридесет научноистраживачких пројеката из свих области истраживања и научних поља, за шта су издвојена финансијска средства у висини од 0,57 процената од средстава намењених за финансирање одбране.

Посебно бих истакао да је ова делатност, од посебног значаја за одбрану, до пре неколико година била законски и фактички изолована од научноистраживачке делатности у друштву, јер се на функционисање војних научноистраживачких установа искључиво примењивао *Закон о војним школама и војним научноистраживачким установама* у складу са којим су ове установе основане. Захваљујући иницијативи ове управе, последњим изменама и допунама *Закона о научноистраживачкој делатности*, утврђена су материјална решења којима су уважене одређене специфичности система одбране, чиме су се стекли услови за формално-правно интегрисање војних научних установа у систем научноистраживачке делатности Србије.

Конкретан резултат тога јесте да је извршена хармонизација са научноистраживачком делатношћу у држави,

што је допринело да су до сада као научноистраживачке организације из нашег система акредитоване: Војно-технички институт, Војна академија, Технички опитни центар, Медицински факултет ВМА и од пре неки дан и Војногеографски институт. Очекује се да ових дана и Институт за стратегијска истраживања поднесе захтев за акредитацију, који је извршио све припреме и достигао прописане услове.

Шта нам можеће рећи о задацима које реализујете из области инвентивне делатности?

– У Управи за стратегијско планирање спроводи се поступак правне заштите поверљивих проналазака и техничких унапређења значајних за одбрану. Област инвентивне делатности у систему одбране, када је у питању патентна заштита поверљивих иновација је у потпуности усаглашена са националним законодавством.

У реализацији поступка патентне заштите поверљивих проналазака, успостављена је успешна сарадња Управе за стратегијско планирање са Заводом за интелектуалну својину, како по питању прибављања и размене стручних мишљења везано за услове патентабилности иновација тако и по питању стручне едукације наших припадника који непосредно учествују у поступку испитивања пријављених иновација.

Један од задатака из области инвентивне делатности јесте организација и учешће на скуповима иноватора и изложбама иновација ради промовисања и стимулисања иноваторског рада. ■

Раденко МУТАВЦИЋ

Међународна бициклическа трка „Кроз Србију 2014“

Конференцијом за новинаре у Дому Војске, поводом предстојеће 54. међународне бициклическе трке „Кроз Србију 2014“, најављено је да ће се трка одржати од 17 до 22. јуна, под високим покровитељством председника Србије Томислава Николића, а слоган трке биће „Стазама слободе наших предака“. Овогодишња трка посвећена је обележавању два јубилеја, 100. годишњици од почетка Првог светског рата и 75. годишњици од оснивања трке.

Конференцији је претходила конститутивна седница Организационог одбора којој је председавао министар одбране Небојша Родић.

Обраћајући се новинарима у име министра одбране, државни секретар у Министарству унутрашњих послова Владимир Божовић, најавио да ће овогодишња трка, због јубилеја коме је посвећена, додатно привући пажњу домаће и интернационалне јавности.

Према речима директора Љубомира Стојановића, трка почиње из Пожаревца, а завршава се код споменика Незнаком јунаку на Авали. Градови домаћини су још и Крушевац, Прибој, Пале у Републици Српској и Рума. Трка ће трајати шест дана, у шест етапа, на којима ће учешће узети бициклисти из двадесет земаља. Укупна дужина трасе је 850 километара, а најдужа етапа је од Крушевца до Прибоја и износи 190 километара. Бициклическа трка кроз Србију основана је 5. марта 1939. године, а њено одржавање прекинуто је Други светски рат. Обновљена је 1969. године, и од тада се непрекидно организује. ■

Јавна расправа о Нацрту закона о војном образовању

До краја марта Министарство одбране спроводи јавну расправу о Нацрту закона о војном образовању. Нацрт прописа који је предмет јавне расправе објављен је на сајту Министарства одбране и Порталу е-Управе. Примедбе, предлози и сугестије достављају се Министарству одбране путем електронске поште rectorate@mod.gov.rs или поштом на адресу Министарство одбране (за Универзитет одбране), Бирчанинова 5, Београд, са напоменом „за јавну расправу о Нацрту закона о војном образовању“. ■

Медија тренинг за припаднике Војске Србије

На почетку четвородневног медија тренинга за припаднике Војске Србије, чију организацију је помогла Амбасада Уједињеног Краљевства у Београду, полазницима су се обратили начелник Управе за односе са јавношћу пуковник Петар Бошковић и изасланик одбране Уједињеног Краљевства пуковник Вилијам Инглиш.

Пуковник Бошковић је истакао значај улоге медијских операција и увођења службе за односе са јавношћу. Пуковник Инглиш је нагласио да тим на овом медија тренингу чине људи с великим искуством, експерти из Центра за медијске операције Министарства одбране Уједињеног Краљевства, тако да учесници медија тренинга имају шта и од кога да науче.

Пројекат помоћи Амбасаде Уједињеног Краљевства обухвата семинаре, курсеве и стручна усавршавања запослених у Управи за односе са јавношћу, медијске тренинге, обуке и организацију стручног семинара за новинаре који извештавају о раду Министарства одбране и Војске Србије. ■

ПОЈАШЊЕЊЕ

У прошлом броју „Одбране“, у рубрици Интервју, на страни 14, објављен је податак да је Управа за односе са јавношћу формирана 2005. године. Тачно је да је Управа за односе са јавношћу у Министарству одбране формирана 2001. године, а њен први начелник био је пуковник Љубодраг Стојадиновић.

Истовремено, у саставу Генералштаба ради Управа за морал и информисање, као главни носилац односа с јавношћу у тадашњем систему одбране. Реорганизацијом Министарства и Војске, 2005. године, Управа за морал и информисање се гаси, а њен правни наследник постаје Управа за односе са јавношћу Министарства одбране, са установама на вези и са око 300 припадника. Тиме је обједињена функција односа са јавношћу у систему одбране. ■

Војна установа „Тара“ на Сајму туризма

Помоћник министра одбране за материјалне ресурсе Јасминка Тодоров посетила је 36. Међународни сајам туризма у Београду. Том приликом обишла је и штанд Војне установе „Тара“, где је директор те установе потпуковник мр Јован Мијатовић презентовао овогодишњу туристичку понуду.

– У нашим хотелима „Оморика“, „Бели Бор“ и „Јавор“ на Тари и „Брези“ у Врњачкој бањи, важе прошлогодишње цене услуга, што је наш посебан уступак свима онима који су расположени да одмор проведу у природи. Сви капацитети су у функцији и спремно чекају госте – истакао је потпуковник Мијатовић.

У оквиру сајамске, али и промотивне понуде, нарочито је привлачна првوماјска акција којом се у хотелу „Бели бор“ посетиоцима омогућавају веома повољни аранжмани. Тако тродневни боравак у двокреветној соби на бази полупансиона, по особи кошта 4.678 динара, а за четири дана 5.896 динара, уз додатне повољности попут плаћања аранжмана на три рате и гратис аранжман за једно дете до десет година. Гостима „Белог бора“ на располагању су сви садржаји хотела „Оморика“, попут базена, трим сале и других садржаја.

У оквиру редовне понуде, боравак од седам и више дана могуће је платити на шест рата, а за све уплате до 25. априла гости могу да остваре додатан попуст од 10 одсто. ■

Лекови на оверени рецепт

Директор Фонда за СОВО Влада Антонијевић и в.д. директора Апотеке „Београд“ Јасминка Бјелетић потписали су уговор о ширењу мреже апотека у којима се могу реализовати оверени рецепти војних осигураника у апотекама те установе.

Директор Антонијевић истакао је том приликом да је цео процес започет 15. новембра прошле године, када је објављен јавни позив за склапање уговора о сарадњи свим заинтересованим апотекама. До сада је потписано 40 уговора са апотекама и апотекарским установама на територији Србије, чиме је побољшан квалитет здравствено-фармацеутских услуга и унапређење нивоа здравствене заштите за више од 130 хиљада војних осигураника.

Потписивању уговора у Дому Војске у Београду присуствовао је и државни секретар Зоран Ђорђевић. ■

ВЕСТИ

19

>>> ГОДИШЊОЈ анализи логистичке подршке у Војсци Србије присуствовали су заменик начелника Генералштаба генерал-мајор Јовица Драганић и помоћници министра одбране за материјалне ресурсе и буџет и финансије Јасминка Тодоров и Србислав Цвејић. Начелник Управе за логистику Генералштаба пуковник Жељко Нинковић, који је руководио анализом, истакао је да су ради смањења трошкова, у реализацији задатака непрекидно примењиване мере штедне. ■

>>> У ЦЕНТРУ за командно-информационе системе и информатичку подршку обављена је примопредаја дужности начелника Центра. Пуковнику Милошу Пејановићу, који је до сада радио у Управи за телекомуникације и информатику Генералштаба Војске Србије, дужност је предао досадашњи начелник пуковник Жељко Ивановић. Примопредаји дужности присуствовао је начелник Управе за телекомуникације и информатику бригадни генерал Предраг Симоновић. ■

>>> ПОЛАЗНИЦИ 57. класе Генералштабног усавршавања реализовали су тродневну наставну посету организационим целинама Министарства одбране. ■

>>> ДЕЛЕГАЦИЈА Клуба генерала и адмирала Србије посетила је Институт за стратегијска истраживања, где их је са радом и пројектима Института упознала директорка др Јованка Шарановић. Председник Скупштине Клуба генерала и адмирала генерал-потпуковник у пензији Љубиша Стојимировић најавио је сарадњу са Институтом током међународне конференције о Првом светском рату, у априлу ове године. ■

>>> У ШКОЛИ националне одбране одржан је десетодневни Курс напредног менаџмента и стратегијске анализе, који су погађали полазници 57. класе Генералштабног усавршавања и официри и војни службеници из организационих целина Министарства одбране Генералштаба. ■

>>> ПРЕДСТАВНИЦИ Војне контроле квалитета Сектора за материјалне ресурсе представили су своје радове на стручном скупу „Недеља квалитета 2014“ у Привредној комори Србије. Директор Војне контроле квалитета потпуковник др Ивица Марјановић и потпуковници Јанко Тодоров и Томислав Ђорђевић представили су заједничке радове „Пројектовање система управљања у одбрамбеним индустријама и ремонтним заводима Министарства одбране и Војске Србије“ и „Органолептички преглед као елемент завршне контроле квалитета“. ■

Припреме за међународну вежбу
„Викинг 14“

Виртуелна операција мира

Највећи ефекат обучавања је искуство које ће стећи старешине Војске Србије и представници полиције и цивилних структура, реализацијом задатака током десет дана вежбе, како на индивидуалном нивоу тако и у штабном и тимском раду у командама, канцеларијама и мисијама организација. Биће то вредно искуство у области организовања и извођења вежбе, најзначајнијег облика сваке практичне обуке.

На вежби „Викинг 14“, која ће бити реализована од 31. марта до 10. априла ове године, Војска Србије треба да покаже своју способност да понесе терет организације једне сложене мултинационалне и мултифункционалне обучавајуће активности. На вежби ће учествовати више од 20 штабних официра из осам земаља и представници међународних организација (УН, ОЕБС, Међународног комитета Црвеног крста, Stabilisation Unit), националног Црвеног крста и представници полиције Србије.

Према речима бригадног генерала Горана Зековића, начелника Управе за обуку и доктрину (Ј-7), који је официр за планирање вежбе „Викинг 14“, то ће бити прилика да се више од 50 штабних официра и подофицира Војске Србије увежбају за рад у команди мултинационалне бригаде и

да прораде стандардне оперативне процедуре. Задатке ће вежбајућој команди бригаде постављати руководство вежбе у Београду, као и виша команда копнене компоненте оперативног нивоа из Шведске, са главног места извођења вежбе. На овај начин Војска Србије ће унапредити знања и способности својих штабних официра за штабне дужности у командама јединица у мисијама УН.

– Основни мото вежбе „Викинг 14“ је „Свеобухватни приступ“ у обуци (Comprehensive Approach), чија је основа у идеји да различити субјекти учешћа у мировним операцијама (војска, цивилне структуре и полиција) на заједничкој замисли модела вежбе дефинишу сопствене циљеве обучавања који се уграђују у јединствен сценарио. У њему су ти различити елементи, једни другима елементи одговора, и адекватан амбијент за достизање парцијалних циљева кроз

решавање бројних супозиција – објашњава генерал Зековић.

Коришћење најсавременије технологије

Према методи извођења „Викинг“ је дистрибуирана вежба подржана рачунарским симулацијама. На њој се користе најсавременија технолошка достигнућа у комуникацијама. Употреба брзог Интернета са заштићеним протоком информација обезбеђује вишеканалне размене дигиталних података (дистрибуиране симулације виртуелног оперативног окружења, употребу VoIP телефона (енгл. Voice over Internet Protocol), VTC камера тј. Video Teleconference, примену различитих специјализованих софтвера за пружање јединствене дигиталне слике-мапе терена у реалном времену и друго.

Начелник Центра за обуку путем симулација пуковник Зоран Лучић је руководилац дела вежбе у Србији. Он појашњава да синхронизованим припремама за извођење вежбе на више позиција у свету, које су обједињене у јединственом сценарију (разрађеној мировној операцији за све учеснике вежбе), све земље и организације могу имати сопствене вежбајуће елементе за које развијају сопствене циљеве обучавања.

– Посебну вредност овако сложеног модела вежбе налазимо у околности да војне, цивилне и полицијске компоненте једни другима представљају амбијент сложености какав имамо у реалној мисији очувања мира. Припрема овог модела за практичну обуку трајала је дуже од две године и обухвата низ планских конференција и припремних радионица различитих аспеката, а пре свега техничких. Организатори вежбе су вежбајућим саставима припремили прави „шведски сто“ догађаја и супозиција. Вежбајућим саставима остаје „само“ да почетком априла реализују задатке и адекватно одговоре на дате супозиције – каже пуковник Лучић.

Носилац планирања и организације дела вежбе на Издвојеном месту

“ВИКИНГ 14” - СТРУКТУРА ВЕЖБЕ

ОРГАНИЗАЦИЈА ВЕЖБЕ

Број планираних учесника на вежби „Викинг 14“ је већи од 2.500, а планирано је учешће око 40 земаља и 35 организација. Моделована је и осмишљена на самиту НАТО-а и организује се у духу „Партнерства за мир“. Изводи се сваке друге или треће године, а процес планирања и припрема траје две године. Претходна вежба из ове серије, „Викинг 11“, реализована је у априлу 2011. године и на њој је учествовало више од 2.600 учесника из 24 земље и 33 организације, а 10 процената чинили су припадници полиције и цивили. „Викинг 14“ је седма вежба по реду.

Циљ вежбе је да се побољша обученост цивила, војске и полиције за заједничко деловање у јединственом мултифункционалном и мултинационалном окружењу и унапреди способност земаља и организација учесника вежбе да се могу успешно супротставити актуелним и будућим изазовима, ризицима и претњама безбедности. Ово укључује планирање и спровођење мировних операција у нестабилним окружењима под мандантом УН, са тежиштем на кооперацији и координацији свих релевантних организација у зони операције у фази стабилизације и реконструкције.

Издвојено место вежбе у Србији, које организује Војска Србије у Београду, само је врх „леденог брега“. Главни организатор вежбе је Шведска, чија је влада дала мандат Војсци Краљевине Шведске и Академији Фолкебернадоте да моделују, развију и организују ову вежбу. Подршку дају САД, у чему се посебно издвајају експерти из Центра за цивилно-војне односе из Монтереја у Калифорнији.

вежбе – Србија је Војска Србије. Радни језик је енглески. Вежба се реализује кроз фазу планирања и припрема (у организацији Војске Србије или организатора у Шведској), и фазу извођења у Београду.

Четири нивоа командовања

У целини, вежба се организује на четири нивоа командовања. На оперативном нивоу (у Шведској) је здружена оперативна команда. Степен ниже су команде видовских компоненти. На тактичком нивоу успостављају се команде мултинационалних бригада, које имају потчињене команде нивоа батаљон-чета.

– Једно од места вежбе где имамо тактичке нивое командовања је у Србији. У симулацијама су моделоване вирутелне снаге до последњег наоружаног војника. Симулације су је-

ВОЈСКА СРБИЈЕ СПРЕМНА

Руководство вежбе до сада је реализовало највећи део планско-припремних активности. Израђен је елаборат вежбе са свим потребним документима. Формирана је мултинационална команда бригаде од штабних официра и подофицира из девет земаља из региона и света, а национални део штабних официра већ је реализовао две припремне радионице. На вежбу су позвани и укључени представници међународних организација, полиције и Црвеног крста Србије. Посебно је важно што део ових структура представља циљну групу обучавања.

Створени су и просторни услови за рад команде бригадног нивоа који обезбеђују захтеване високе информационо-техничке захтеве. Просторне целине на вежби су повезане оптичком ЛАН мрежом, припремљена је и инсталирана неопходна хардверска рачунарска, аудио и видео опрема, успостављени су Интернет протоколи и тестирана је брзина протока информација у оба смера. Грађевински део посла успешно је извео Војно-грађевински центар Београд.

динствено увезане у федерацију симулационих софтвера преко Интернета, у свим земљама које организују посебно место извођења вежбе. У копненој војној компоненти, поред Србије, ту су Грузија, Ирска, Бугарска и Шведска. На месту вежбе у Београду, у Центру за обуку путем симулација, поред војних снага моделована је и посебна чета цивилне полиције којом ће командовати припадници МУП-а Србије. То ће бити полицајци са искуством из мировних мисија – износи детаље пуковник Лучић.

Сценарио вежбе заснива се на проблемима у фиктивној држави, са измишљеном историјском, политичком, социо-економском, војном и хуманитарном ситуацијом, који омогућава ангажовање снага у операцији по члану VII Повеље УН. Концепт вежбе је прилагођен бољем разумева-

њу улога, способности, правила и процедура, као и ограничења у извођењу операција са много различитих учесника.

Издвојена места вежбе представљају организациони и просторни део вежбе на којем се формира вежбајућа мултинационална команда нивоа бригаде (војна компонента), вежбајуће канцеларије националних и међународних организација које имају регионалне канцеларије у земљи организатора дела вежбе (цивилна компонента) и вежбајући полицијски елементи (полицијска компонента). Вежбајући елементи решавају задатке у мултинационалној операцији на делу територије земље у којој се изводи операција у виртуелном (симулираном) оперативном окружењу. ■

Раденко МУТАВЦИЋ
Снимио Горан СТАНКОВИЋ

Добровољаца шест пута више

У центре за обуку у Сомбору, Ваљево и Лесковцу на добровољно служење војног рока са оружјем примљена су 453 војника, међу којима и 48 жена. Они ће након успешно завршене основне индивидуалне обуке, евалуације и стицања сертификата, наставити обучавање у центрима за специјалистичку обуку.

У мартовском упутном року планирано је да се у Војску Србије упути 510 кандидата на добровољно служење војног рока са оружјем (450 кандидата у центре за обуку и 60 кандидата на Курс слушалаца резервних официра).

За добровољно служење војног рока са оружјем пријавило се 3.104 кандидата или 608 посто од Плана упута. У центре за обуку Војске Србије упућено је 454, а одазвало се 453 кандидата за добровољно служење војног рока са оружјем.

На Курс слушалаца за резервне официре упућено је 60, а одазвало се 54 кандидата.

На добровољно служење војног рока са оружјем упућено је 58 и одазвало се 58 жена (48 у центре за обуку и десет на Курс слушалаца за резервне официре). ■

Обезбеђено 345 милиона динара за стамбене кредите

Министарство одбране у 2014. години наставља са Програмом дугорочног стамбеног кредитирања професионалних војних лица са најповољнијом каматном стопом на тржишту. У буџету намењеном за финансирање одбране за ту намену обезбеђено је 345 милиона динара.

Програм дугорочног стамбеног кредитирања професионалних војних лица Влада Србије одобрила је 14. фебруара и упућен је банкама са позивом да потпишу уговоре.

Први уговор већ је потписан са банком Societe Generale, а према најавама из Националне корпорације за осигурање стамбених кредита, потписивање уговора најавиле су АИК и Ригаеус банка.

Најбитнија карактеристика Програма јесте задржана каматна стопа до максимално шестомесечни EURIBOR плус 3,5 посто на годишњем нивоу, што представља најповољнију камату на тржишту.

Остале предности Програма у односу на остале комерцијалне стамбене кредите јесу да не постоји старосна граница у тренутку подношења захтева, као и да одобравање кредита није условљено учешћем корисника. Отплата кредита може да се врши до 70. године живота корисника, а непокретност која се купује не мора бити новоизграђена, што су такође повољности у односу на остале субвенционисане кредите.

На овај начин до сада је стамбено питање решило 1337 професионалних војних лица, а очекује се да ове године стамбено питање реши још 300 до 350 лица. ■

Први Командно-штабни курс за подофицире

У Центру за обуку и усавршавање подофицира одржава се први Командно-штабни курс за подофицире, који похађа 18 одабраних подофицира из свих састава Војске Србије. Курс траје 11 недеља и представља надоградњу досадашњих знања најбољих и одабраних подофицира који су постављени или се планирају за постављење у командама батаљона и састава вишег нивоа.

У првој недељи курса обуци су присуствовали и представници Подофицирске академије Копнене војске САД.

Отварању курса присуствовали су помоћник команданта Команде за обуку за операције пуковник Драгослав Сладаковић и главни подофицир Генералштаба заставник прве класе Зоран Лаштро. ■

Реновиран ресторан Дома Војске у Нишу

Војна установа „Дедиње“ недавно је завршила замашне радови на реновирању ресторана Дома Војске Србије у Нишу. Реконструкција је обухватила замену паркета и плафона, кречење сале, нови шанк, уређивање улазног хола и друге мање радове, што је све трајало месец дана, а после њих ресторан је добио потпуно ново и лепше лице, док је капацитет сале повећан за пријем до 250 људи.

Управник ресторана Славиша Тошић и његови сарадници обећавају да ће свим гостима пружити врхунске угоститељске услуге. Сала ресторана нишког Дома сада је и модерно опремљена, што омогућава да се у њој организују породична весела, скупови, банкети и коктели.

– После реновирања сале приметан је пораст интересовања за организацију прослава у ресторану, а имамо и већи број посетилаца и корисника наших услуга – каже управник Тошић.

Војска Србије, удружења војних пензионера, бораčkih организација и друга удружења грађана Ниша своје активности најчешће организују у ресторану Дома Војске Србије. ■

З. МИЛАДИНОВИЋ

Мисија Аталанта

Задатак на Е

Припадници првог аутономног тима за заштиту бродова, у оквиру Војне операције поморских снага Европске уније у Сомалији, вратили су се из мисије почетком марта, после успешног извршеног задатка

Пише мајор Иван ТАНАЦКОВИЋ, вођа тима

Основни задатак првог српског тима упућеног у борбу против пирата, као аутономног тима за заштиту бродова у оквиру операције Аталанта (EU NAVFOR Somalia – Operation Atalanta), био је да непрестано обезбеђује трговачки брод „Каролина Скан“, који превози хуманитарну помоћ у оквиру Светског програма за храну у луке Сомалије.

Задатак тима обухвата непрестано обезбеђивање брода од евентуалних напада пирата како на мору тако и лукама, стални преглед и контролу брода током пловидбе, а нарочито у лукама, где се посебан акценат даје контроли лица која из неког разлога имају потребу да буду на броду или у његовој непосредној близини. То значи да је тим ангажован 24 сата дневно, свих седам дана у недељи, у сме-

КВАТОРУ

ПРЕДНОСТ ДОБРЕ ОБУКЕ

Да би тим успешно обавио задатак од великог значаја је претходна обука, најпре у француској морнаричкој бази у Лорјену, а затим, на знатно сложенијем нивоу, у морнаричком центру НАТО-а на Криту. У мисију смо отишли комплетно оспособљени за све видове ангажовања у борби против пирата. Наш тим је радио као аутономни, тим који је потпуно самосталан, укрцан на брод који штити, а постоје и тимови смештени на ратном броду, који су у свако доба спремни за операције коришћењем брзих чамаца или хеликоптера. Они врше и инспекцију сумњивих пловила и прикупљање корисних обавештајних података.

нама од по три или четири сата, а број људи по смени варира од безбедносне процене за одређени регион.

Океан на длану

Један типичан дан на броду свео би се на одређен број сати рада, дању и ноћу, када се током пловидбе прате активности других пловила на радарима и телекомуникационом саобраћају, осматра околина брода, а у лукама се врши преглед брода и контролишу лица која на њега долазе.

После оваквог ангажовања преко је потребан одмор, а реализују се одређени садржаји обуке и одржава физичка спремност у импровизованој теретани. Они упорнији палубу користе као трим стазу.

Повољност је и добар контакт који смо имали са Центром за миров-

не операције у Београду преко сателитске комуникације, а за контакт са породицама обезбеђене су СИМ картице земаља у којима боравимо.

Своје путовање и обезбеђење брода „Каролина Скан“ започели смо укрцањем у Цибутију, 1. децембра прошле године, одакле је брод са хуманитарном помоћи кренуо на уобичајену руту ка лукама Сомалије – Бербери, Босасу, Могадишу, а затим наставио ка Момбаси, луци у Кенији где се поново врши утовар хуманитарне помоћи. Одавде брод обрнутим смером креће ка лукама Сомалије, све до Цибутија, а затим се рута понавља. Дужина руте у једном правцу Цибути–Момбаса износи 1.735 наутичких миља, што је нешто више од 3.200 километара.

„Каролина Скан“

Смештај на броду „Каролина Скан“ је различит, од импровизованих кабина до контејнера постављеног на палуби, али је циљ да се обезбеди несметан одмор. Тако је било на почетку, али је касније, имајући у виду напорне задатке, искоришћена безбедност луке у Момбаси и половина тима је наизменично ишла у хотел на краћи одмор и релаксацију.

„Каролина Скан“ је трговачки брод дужине 100 и ширине 17 метара, од чега 87 метара отпада на прамчани део и палубу. У преосталом делу брода су смештајни капацитети и заједничке просторије за 12 чланова посаде. Просторије су распоређене на шест декова (спратова) од којих је последњи, шести, командни мост брода, а на првом су смештени канцеларија бродског официра, дневни боравак и трпезарија.

Српски тим у мисији Аталанта

чамцима који нису осветљени нити их је било у регистру пловила, а личили су на пиратске. Прибраном реакцијом чланова тима, након сигналног и звучног упозорења, у тим сусретима изостала је било каква нежељена реакција друге стране.

Рад у међународном окружењу

Припаднике тима је одмах по доласку на брод обишао командант мисије адмирал Херве Блајеан, након чега је уприличена посета француском командном броду „Сироцо“, где нас је дочекао наш официр за везу мајор Душко Бодрожић.

Поред француских колега са којима је остварен изузетан однос и сарадња, имали смо прилику да сарађују и са колегама из Велике Британије и Холандије. У лукама Сомалије чест је контакт и може се рећи одре-

С обзиром да је на броду још 12 чланова тима за заштиту, одређене помоћне просторије преуређене су за смештај, каква је просторија за смештај снајперског тима, а у већ постојећим су припадници претходних тимова импровизовали још по један лежај. Због повећаног броја људи на броду све активности морају да се одвијају строго по распореду, како једни друге не би ометали у свакодневним активностима. Максимални товар брода може да износи до 4.500 тона. Када је натоварен брод омогућава прилично пријатну пловидбу, док је без терета веома лак плен таласа и у том случају су све активности на броду изузетно отежане.

Брод је наоружан митраљезима М-84, на постољима специјално израђеним за монтажу на ограде брода, што сигурно има велики утицај на одвраћање пирата од евентуално планираних напада. Током мисије имали смо веома блиске сусрете са сумњивим бродовима и чамцима, како по дану тако и ноћу. Посебно су сусрети ноћу били јако непријати и веома ризични, јер се радило о бродовима и

МИСИЈЕ У СОМАЛИЈИ

Војна операција поморских снага Европске уније у Сомалији (EU NAVFOR Somalia – Operation Atalanta) успостављена је у децембру 2008. године у складу с резолуцијама Савета безбедности Уједињених нација број 1814, 1816, 1838 и 1846. Снаге у операцији Аталанта ангажоване су на спречавању, превенцији и сузбијању деловања пирата и оружаних пљачки дуж обале Сомалије.

Припадници Војске Србије отпочели су ангажовање у овој мисији обуком два официра речних јединица на француском броду „Ф 730 Флореал“, од 21. октобра до 23. новембра 2011. Ангажовање официра у Оперативној команди мисије у Нортвуду у Великој Британији, отпочело је 25. фебруара прошле године, а штабног подофицира од 27. маја 2013.

Припадници српског тима су своје путовање и обезбеђење брода „Каролина Скан“ започели укрцањем у Џибутију, 1. децембра прошле године, а завршили почетком марта. Следећи тим Специјалне бригаде Војске Србије одлази у мисију у јуну ове године.

Друга мисија у Сомалији, мултинационална операција ЕУ (EUTM Somalia) је војна операција Европске уније успостављена 7. априла 2010. године ради подршке у јачању државних институција Сомалије.

Ова операција реализује се у оквиру ангажовања ЕУ на помоћи становништву и стабилизовању државних институција. Операција се реализује кроз обуку снага безбедности Сомалије, у сарадњи са Мисијом Афричке уније у Сомалији (AMISOM).

Војска Србије отпочела је учешће у EUTM Somalia упућивањем официра санитетске специјалности на дужност шефа санитетске службе у мисији, 25. априла 2012. Од 27. априла 2013. године проширила је своје учешће упућивањем санитетског тима, у коме су један лекар и три медицинска техничара.

АФРИЧКА ВРЕЛИНА

За припаднике српског тима посебно искуство је боравак у потпуно другачијем климатском подручју. У Цибутију готово да и нема падавина, а температура се тек ретко спусти испод 30 степени. У луци Бербера, следећој станици наших припадника у Аденском заливу, киша није пала већ девет година, а слично је и у следећој у низу, луци Босасо.

Једино што овде иде у прилог људима јесте да често дува ветар са мора који тера пустињски песак и комарце ка унутрашњости, али као и све остало у овом делу света и он зна да буде врло неумерен, често и неподношљив, а кад престане осећај врућине је још већи.

Пловидба Аденским заливом углавном је веома пријатна, док се за подручје од Рога Африке па све до Момбаса то не може рећи. Поред жарког сунца, непрестано упереног у „гомилу гвожђа“ на којој припадници нашег тима живе и раде, веома често се јавља можда и највећи климатски непријатељ карактеристичан за овај део света – монсун. То је ветар чији интензитет и правац зависе од доба године. У периоду од августа до децембра дува из правца југозапада и доноси тзв. монсунске кише, а у овом делу године почиње да дува из супротног смера, правца североистока, и доноси велике таласе који у многоме отежавају пловидбу. У подручју које има кишни период, нарочито ноћу, често се користи и топлија одећа.

У Момбаси, која се налази нешто испод Екватора, дани су углавном сунчани и јако топли, док је у вечерњим часовима веома спарно због велике влажности ваздуха, па је лични осећај да је још топлије. У пар наврата било је изненадних плускова, карактеристичних за ово подручје, након којих је јако спарно.

Уз ове честе промене, добро смо су поднели климу и ниједан члан тима није имао било каквих здравствених потешкоћа.

ст је контакт и може се рећи одређени вид сарадње са припадницима Сомалијске војске и АМИСОМ-а (војна мисија Афричке Уније у Сомалији), која је такође била веома коректна.

Што се безбедности тиче припадници тима не напуштају луке Сомалије и под појачаном су опрезношћу, јер су оне окарактерисане као луке веома високог ризика. Тако да су сусрети са локалним становништвом били углавном са лучким радницима и децом које има доста у луци у Могадишу.

Од почетка ове године забележено је неколико напада на бродове, али су сви успешно одбијени, а у неким су биле ангажоване специјалне снаге мисије смештене на бродовима у Индијском океану.

Први српски тим успешно је извршио задатак, а следећи тим Специјалне бригаде Војске Србије требало би да крене у мисију у јулу ове године. ■

Медаље за резултате у м

Припадници Војске Србије завршили су учешће у мировним мисијама на Кипру и Аталанта у Сомалији. Тим поводом у команди сектора 4 мултинационалне операције Уједињених нација на Кипру, у коме су распоређени припадници српског контингента, одржана је свечаност на којој су најбољим појединцима уручене медаље и похвале. За извршавање задатака у саставу снага Уједињених нација, свим припадницима нашег контингента додељене су медаље УН. Командант мисије похвалио је командира српског вода капетана Милана Ристића и члана патроле десетара Ивицу Станковића. Нашим мировњацима медаље је уручио амбасадор Србије на Кипру Саво Ђурица, а похвале командант мисије, кинески генерал Чао Ли.

Доделом медаља припадницима Аутономног тима за заштиту бродова Војске Србије, ангажованим у мултинационалној операцији EU NAVFOR ATALANTA, завршило се њихово ангажовање у тој мисији.

На свечаности у француској бази у Џибутију, потпуковник Жан-Мишел Тафани који је руководио церемонијом, изразио је задовољство што му је припала част да

исијама

додели медаље српском тиму који је тако добро извршио задатак. Истакао је велики значај учешћа нашег тима у обезбеђењу услова за достављање хуманитарне помоћи угроженом народу Сомалије. На додељеним медаљама захвалио је вођа дванаесточланог тима мајор Иван

Танацковић и истакао значај сарадње са оружаним снагама Француске у току обуке и припреме за ангажовање у овој мисији.

Ангажовање у операцији Аталанта завршио је и први српски официр у тој мисији, мајор Никола Оташевић. Он је од марта прошле године у Оперативној команди у Нортвуду код Лондона радио на планирању и организацији цивилно-војне сарадње у зони извршења мисије. За успешно ангажовање у мисији, начелник Здруженог штаба у команди уручио је мајору Оташевићу медаљу за учешће у мисији и мапу зоне операције коју су потписали сви припадници Оперативне команде. ■

Спремни за нове мисије

29

Заменик начелника Генералштаба генерал-мајор Јовица Драганић разговарао је са официрима који ће ускоро бити упућени у мултинационалне операције UNIFIL, EUNAVFOR и EUTM Somalia.

Потпуковник Жарко Мићовић из Управе за војно здравство обављаће дужност шефа санитетске службе у мултинационалној операцији EUTM Somalia и бити одговоран за све аспекте медицинске подршке у зони ове мисије.

Мајор Сениша Вуковић и капетан Иван Ђелић, припадници ВиПВО, наредних година дана обављаће одговорне дужности у Команди мисије Уједињених нација у Либану.

Мајор Илија Вујичић из Генералштаба упућује се на дужност штабног официра у Оперативну команду мисије EUNAVFOR – ATALANTA, која се налази у Нортвуду, а мајор Анђелко Стаменковић, припадник Речне флотиле, биће ангажован на командном броду те мисије.

Пре упућивања у мултинационалне операције официри су прошли припреме у Центру за мировне операције. ■

ВЕСТИ

>>> МЕЂУНАРОДНИ курс за инструкторе логистике по програму LOGREP, у организацији Управе за логистику Генералштаба и Министарства одбране Краљевине Данске, завршен је данас у Центру за обуку логистике у Крушевцу. Обуку, коју су реализовали инструктори мобилног тима НАТО-а из Латине у Италији, успешно су савладали припадници оружаних снага Азербејџана, Македоније, Хрватске, Црне Горе и Војске Србије. ■

>>> КУРС за оспособљавање лица за израду доктринарних докумената завршило је 20 официра из Генералштаба и команди и јединица Војске Србије, који су стекли знања за рад у оквиру радних група на изради, евалуацији и процени доктринарних докумената и упознали се с нормативним уређењем доктрина у Војсци Србије. ■

>>> ПОЛАЗНИЦИ модула логистика 60. класе Командно-штабног усавршавања посетили су Пети логистички батаљон Централне логистичке базе. ■

>>> ПРИПАДНИЦИ Копнене војске, у сарадњи с Институтом за трансфузиологију и хемобиологију ВМА, организовали су у касарни „Књаз Михаило“ у Нишу добровољно давање крви. У акцији су учествовала 82 добровољна даваоца из Треће бригаде Копнене војске, Трећег батаљона војне полиције и 21. батаљона везе. ■

>>> У оквиру акције „Дарујте срцем“, припадници 224. центра за електронска дејства добровољно су дали крв намењену за потребе Клиничко-болничког центра „Земун“. У акцији су учествовала 34 припадника 224. центра, с командантом пуковником Браниславом Љушићем на челу. ■

МЕЂУНАРОДНЕ СНАГЕ ОСТАЈУ У БИХ

Заменик главног заповедника НАТО-а у Европи и уједно оперативни заповедник војне мисије Европске уније у Босни и Херцеговини (ЕУФОР), генерал Ричард Ширеф, изјавио је да ће међународна заједница задржати војну присутност у БиХ све док то буде потребно, односно док

у држави не буде успостављена нужна политичка стабилност.

– Иностране мисије у БиХ биће окончане тек кад се постигне политичко решење које је прихватљиво свим странама и које не угрожава стабилност земље и региона – нагласио је Ширеф, који на истеку мандата предаје дужност генералу Адриану Бредшоу.

Мисију ЕУФОР-а у БиХ тренутно чини мање од 1.000 војника под заповедништвом аустријског генерала Дитера Хајдекера и те снаге ће заједно с НАТО-ом и Канцеларијом посебног представника ЕУ у БиХ (ЕУСП) наставити да делују како би помогли БиХ на њеном путу ка евроатлантским интеграцијама. ■

ЦРНА ГОРА СПРЕМНА ЗА НАТО

Потпредседник Владе Црне Горе и шеф дипломатије Игор Лукшић изјавио је ће Црна Гора бити спремна да прихвати позив за чланство у НАТО, уколико септембарски самит Алијансе буде скуп проширења Северноатланског савеза. Он је рекао да верује да ће Црна Гора у наредних пола године, у сусрет самиту НАТО, био он са или без теме проширења, бити у прилици да покаже конкретне резултате у испуњавању преосталих обавеза на евроатланском путу. Лукшић је поновио да су пуноправно чланство у НАТО и Европској унији стратешки приоритети државне политике Црне Горе.

Самит Алијансе биће одржан у септембру ове године у Великој Британији, а црногорски званичници раније су изразили очекивање да би та држава на том скупу могла да добије позив за чланство. Већина грађана Црне Горе, према последњем истраживању јавног мњења, противи се уласку те државе у НАТО. ■

ПЕНТАГОН ПРЕДЛАЖЕ СМАЊЕЊЕ ВОЈСКЕ

Пентагон планира да смањи војску за више од једне осмине и тако сведе број војника на ниво од пре Другог светског рата, пошто се нада да ће окончати рат у Авганистану који су САД водиле 13 година. Секретар за одбрану Чак Хејгел је предложио смањење америчких снага са 520.000 активних војника на 440.000 до 450.000. Он је недавно у говору о предлогу буџета за одбрану рекао да после Ирака и Авганистана војни лидери више не планирају дуготрајне и велике стабилизационе операције. Пентагон је пре тога планирао да смањи копнене снаге на око 490.000 припадника. ■

ПРВИ „АВАКС“ СТИГАО У ТУРСКУ

Турска војска добила је свој први извиђачки авион „авакс“ у оквиру пројекта модернизације ваздухопловних снага вредног милијарду и по долара. Прва од четири Боингове летелице, колико је Турска наручила, представљена је свечано у ваздухопловној бази у граду Коња. Још два „авакса“ требало би да стигну до краја године, а четврти се очекује следеће године.

Турска, чланица НАТО која дели 910 километара дугу границу са Сиријом, поручила је авионе 2003. године. Испорука је била планирана још за 2008. годину и турски званичници су најавили да ће Турска тражити одштету због кашњења испоруке. ■

ЦРНОГОРСКА ВОЈСКА У АВГАНИСТАНУ

Војска Црне Горе упутила је девети контингент са око 30 припадника у мисију ИСАФ у Авганистану, који ће тамо остати наредних шест месеци. На свечаном испраћају у ваздухопловној бази у Голубовцима, начелник Генералштаба вицеадмирал Драган Самарџић казао је да су припадници контингента добро припремљени за извршавање задатака у мисији ISAF. Он је подсетио да припадници ВЦГ већ четири године дају конкретан допринос стабилности и изградњи будућности Авганистана. – Својим пожртвовањем и професионалним односом, они су, пре свих, широм отворили врата евро-атлантских интеграција и допринели међународном угледу Црне Горе и њене војске – казао је Самарџић.

Црногорска војска, са око 30 припадника, од марта 2010. године учествује у ISAF мисији и налази се у бази „Мармал“, у месту Мазер-е-Шариф, под командом немачке војске. ■

РУСКА РЕЧ

Крим – историја и будућност?

У актуелној
кризи око
Украјине
у први план
је избио проблем
полуострва
Крим. „Руска реч“
оговара
на најчешћа
питања
о статусу
Крима, његовој
историји
и становништву,
погледа
на дешавања
процеса којим се
нашао у саставу
независне
Украјине
и на постојеће
уговоре о руском
војном
присуству на
полуострву.

Крим је полуострво на југу Украјине. На његовој територији се налазе Аутономна Република Крим (заузима већи део полуострва и има поморску границу са Русијом на истоку), град Севастопољ (има посебан статус и представља одвојену административну јединицу Украјине), као и мали део Херсонске Области. Престоница Аутономне Републике Крим је Симферопољ.

Колико људи живи на Криму?

Према подацима последњег пописа становника у Украјини из 2001. на територији Крима је живело 2.413.228 људи. А према подацима Државне службе за статистику Украјине, 1. новембра 2013. број становника Аутономне Републике Крим био је 1.967.119. При томе је преко 50% становника руске националности, око 24% су Украјинци, а око 12% кримски Татари.

Како се Крим нашао у саставу Украјине?

После Руског грађанског рата и неколико смењивања „белих“ и „црвених“ на власти, 1921. је формирана Аутономна Кримска Совјетска Социјалистичка Република, која је ушла у састав Руске СФСР (данашња Руска Федерација). За време Великог отаџбинског рата Крим је четири године био под окупацијом Немачке и Румуније и ослободила га је совјетска војска.

Кримска Област је 1954. указом Президијума Врховног Савета СССР-а прешла из састава РСФСР у састав Украјинске Совјетске Социјалистичке Републике (која је до 1991. била део СССР-а). Тако се након распада СССР-а, пошто је Украјина стекла независност, Крим нашао у њеном саставу.

На Криму и у Севастопољу у јуном јулу је припрема за референдум: одређују се гласачка места, уређују бирачки спискови, штампа се милион и по гласачких листића. Судбина полуострва и засебног града биће одређена 16. марта: да ли остати у Украјини или бити субјекти Руске Федерације. Ова два питања изложена су на руском, украјинском и кримско-татарском језику.

На ком језику се говори на Криму?

У Аутономној Републици Крим не постоји појам „државног“ или „званичног“ језика. У пракси се као званичан језик користе руски и украјински. Према подацима анкете коју је 2004. спровео Кијевски међународни институт за социологију руски језик у комуникацији (такође и паралелно са другим језицима) користи апсолутна већина, 97% становника Крима.

Које руске војне јединице су стално стациониране на Криму?

Према Великом споразуму о пријатељству, сарадњи и партнерству, који су Москва и Кијев потписали 1997, Русија је задржала право на коришћење севастопољске војне поморске базе и на останак Црноморске флоте на Криму до 2017.

Према Споразуму између Украјине и Руске Федерације о статусу и условима стационирања Црноморске флоте Руске Федерације на територији Украјине, у украјинским територијалним водама и на копну може се налазити до 388 руских пловила (од којих 14 дизел-подморница). На изнајмљеним аеродромима у насељу Гвардејско код Симферопоља и у Севастопољу може се налазити 161 руска летелица. То је упоредиво са снагом војних поморских трупа Турске. Међутим, Русија на Криму нема тај број бродова и авиона. Споразум је склопљен на 20 година. Договорено је да ће се споразум аутоматски продужавати на периоде од пет година, ако ниједна од страна писмено не обавести другу о прекидању важења уговора најкасније годину дана пре његовог истека.

Другим уговором, који је потписан у априлу 2010. у Харкову, стационирање Црноморске флоте Русије у Севастопољу продужено је до 2042. године. ■

Пуковник др Борислав Гроздић,

Снимила Душка СТЕФАНОВИЋ

Кад засија унутрашње

Полагање живота зарад некога није највећа жртва, већ ризик да и „душу изгубимо у вечном животу“. Зато је жртва војника хришћанина, јер убија друге, највећа – спреман је да изгуби и живот и душу. Он, међутим, не сме да чини злочин, али је дужан да се бори. Зато се, за разлику од осталих, „спасава прљавим рукама“, али изразитом духовношћу и моралношћу.

Ако у сваком од нас не сија вредност, забележио је Достојевски, онда умире човек. Трагајући за тим „унутрашњим сунцем“, у прилично обездуховљеном времену у коме живимо, ванредни професор пуковник др Борислав Гроздић, наставник војне етике на Војној академији, откривао је да ништа нема вредност само по себи, већ да вредност добија у одређеном систему вредности. У хришћанској мисли и православној етици пронашао је и „мере“ и узоре. Своја духовна трагања уобличио је у књигу коју је недавно објавио и промовисао Медија центар „Одбрана“.

„Свети ратници – житија светих војсковођа и војника“ резултат су његове упитаности како војнички позив „стоји“ пред Христом. Јер, хришћани све мере Христом, и своју савест Христом увек преиспитују. Дело је настало и из потребе да одговори на питање какав морал војника проистиче из хришћанског учења, како на ратовање „гледа“ православна вера.

Примере је проналазио у житијима светих. Најпре је 2003. године настала монографија „Војевање за веру и отаџбину“, илустрована иконама, с кратким житијима светих војника. Нова књига је својеврсна храна за душу јер садржи далеко опширнија житија војника, војсковођа и владара. Светост не познаје секуларна етика, она је хришћанска категорија, те књига, уводећи нас у скоро заборављен свет светости, има несумњиву вредност. „Хришћани су со свету“, каже Свето писмо, „довољно је да се он осоли“. Тако и „Свети ратници“. Пуковник Гроздић верује да ће књига пронаћи себи својствен пут и живот...

На први поглед чини се да наслов књиге „Свети ратници“ садржи унутрашњу противречност – ако рат доноси велика зла, како ратник може бити светица?

– Христове истине су парадоксалне, светитељи и светост по себи такође. Међу светитељима највећи парадокс јесу свети ратници. То је „најтврђи орах“ јер се неоправдано страхује да су издаја Христа. Има небројено много светих људи, а и светих војника. Ограничен је, међутим, број оних које је црква препознала и канонизовала.

Постоји противречност између појмова рата и светих ратника, као зла насупрот добру. Принцип талиона, који постоји у Старом завету, да се једнаком мером узврати, „око за око, зуб за зуб“, води увећавању зла. Христос јесте љубав, мир, ненасиље. Господ каже – „Ако те неко удари по једном образу ти му окрени и други“. Новозаветна јеванђејска етика учи да на зло треба узврати добрим. Нови завет суштински доноси радикал-

шта треба да чини онај хришћанин који је лично угрожен? А шта када је угрожен његов ближњи? Ако сам угрожен, могу да одлучим хоћу ли се бранити или не, хоћу ли остати „чистих руку“ и страдати. Христова заповест да се „љуби и непријатељ“ значи да смо дужни да „љубимо личне непријатеље“, али не и непријатеље Божје творевине на земљи. Зато смо дужни да и физичком силом бранимо ближњег, свесни да на тај начин суштински не превладавамо зло, али га штитимо од зла.

Нисмо дужни да „љубимо“ непријатеље државе. Хришћани нису анархисти, они имају позитиван однос према држави јер обезбеђује мир, што је једна од највећих хришћанских вредности и претпоставка за спасење. Не треба да „љубимо“ ни оне који уништавају природу, народ, цркву, породицу... Упорите за то проналазимо у Светом писму у коме пише да „нема веће љубави од оне ко душу своју за пријатеља положи“. То је највећа хришћанска љубав.

Пологање живота зарад некога није највећа жртва, већ ризик да и „душу изгубимо у вечном животу“. Зато је жртва војника, јер убија друге, највећа – спреман је да изгуби и живот и душу. Господ још каже: „Ко се мача лађа, од мача ће и погинути“. Војник, међутим, не сме да чини злочин, али је дужан да се бори. Зато се, за разлику од осталих, „спасава прљавим рукама“, али изразитом духовношћу и моралношћу. Јер, у борби постоји опасност да се поистовети са злом. Од греха се мора чувати више од монаха, јер нема времена да га окаје – већ сутра може изгубити живот и непокајан „стати пред Бога“.

Светитељи светле и осветљавају пут свима нама. Зар у данашње време није прецизно постављати их за узоре, јер нас погсећају колико смо мали?

– Исконски духовни идеали су непролазни, и свакако да нам светитељи могу и данас бити мера и циљ. Подсећају нас на моралне вредности којима су се у животу руководили наши преци. Опасно је рећи – светост је за неко прошло време, данас је не можемо достићи. Наш циљ јесте светост. Од светаца не правимо идоле, они су наш узор. У Светом писму се каже: „Будите савршени као отац ваш небески“. То јесте захтев за хришћане. Такође и за војнике.

И у наше време има војника који су на гласу светости или су већ канонизовани. Нејасно је зашто код Срба, који ратују скоро читав 19. и 20. век, нема светих војника после Петра Цетињског. Сматрам да је то последица непрепознавања њихове светости, односно хришћана који су и с оружјем у руци достигли такав циљ. Нема недоумице, светих људи међу нама има и данас, биће их до краја света, разликују се само њихови подвизи.

Скоро да је онда несхватљиво да смо међу последњим европским државама поново успоставили верску службу у Војсци. Њен циљ је да допринесе духовном и моралном васпитању припадника. Замењује ли вера морал?

СУНЦЕ

ну новину – зло се побеђује добрим. Зло се само добрим растаче, с правом тврди Семјон Франк. И када знамо да морамо „окренути и други образ“, да не постоји виши, узвишенији и строжи захтев од оног да „љубимо и непријатеља свог“, јер ближње љуби и незнабожац, поставља се питање има ли у Христовом учењу места за силу.

Треба правити разлику између превладавања зла и заштите света од зла. Хришћанска савест налаже да је хришћанин одговоран и за зло које је сам починио и за оно коме се није супротставио. Различити су и појмови насиље и присиљавање. Насиље је увек зло, има зао мотив и зао циљ. Да ли је, стога, хришћанину допуштено да се злу супротстави и физичком силом? С једне стране имамо забрану, а с друге потребу. Постоје схватања према којима хришћани никада не треба да се силом супротстављају злу.

– Између вере и морала не стоји знак једнакости. Вера је шири појам и од религије. Човек може да верује у бољу будућност, партију, пријатеље... Да ни религија није само веровање у Бога детаљно образлаже Ђуро Шушњић. Из великих светских религија, на пример, не проистиче нужно исти морал, једнаке вредности и норме. Мир, добро, милосрђе, само су на први поглед заједничка општа места. Вера не може да замењује морал, нити војни свештеници некадашње помоћнике за морал. Од војске се очекује ефикасност, да успешно извршава задатке, обавља мисије за које је намењена. Али не по сваку цену и не свим средствима, него оним што је правно, а истовремено и морално допуштено.

Када су Светог Јована Крститеља питали војници „шта ћемо ми радити“ он је одговорио да никога не зостављају и не опадају, те да буду задовољни својом платом. Била су то за њих ограничења, јер хришћанство не пориче војску као такву. Када је реч о вери у нашој војсци, ми имамо традицију, војни свештеници се баве духовним питањима, али и моралним. На одређеним моралним вредностима васпитавају се наши припадници, по нормама живе. Војник треба да остварује све сво-

Претпоставка и вере и морала јесте слобода. Намењање уверења противно је Христовом учењу у чијој је бици слобода. Уколико то занемаримо, онда је реч о најгорем насиљу – духовном. Онај ко намеће хришћански морал делује против Христa. То јесте Његова негација. Када идеја постане идеологија, а покрећу поредак говоримо о смрти.

је потребе подједнако и као човек и као војник. Не може духовне потребе задовољавати на рачун војничких мисија и извршења задатака, већ оне морају бити њима у функцији. Војни свештеник није замена ни за војног психолога. Морал у Војсци Србије треба да почива и на хришћанским вредностима. Тако „наоружана“ војска била би непобедива сила.

Јесу ли војни свештеници васпитачи за свештост или умиривачи савести?

– Војни свештеник ни у ком случају не сме бити „умиривач савести“. У појединим државама, с другачијим религијама, свештеници се у војсци тако и називају. То је потпуно у супротности ономе што је циљ верске службе у Војсци Србије. Намеће се још једно питање: „Шта треба да ради свештеник уколико његова паства, припадници јединице, учествују у неоправданој акцији и чине злочин?“ Он тек тада не сме да буде „умиривач савести“, већ мора да брани хришћанске вредности. Граница у таквим случајевима није институционално постављена.

Чињеница је да се у ратним ситуацијама чине злочини. Да ли је увођење вере у војску брана за таква дела?

– Јесте брана, нема недоумице. Хришћански морал забрањује и противи се злочину. Припадници војске могу се едуковати у међународном хуманитарном праву, што је

претпоставка да ће се у складу с тим начелима и понашати у конкретним ситуацијама. То, међутим, није и гаранција. Познато је да веома цивилизовани војници могу учинити најмонструозније злочине. Али, од онога ко је васпитаван у хришћанском духу не очекује се да чини злочине. Нама су познати такви примери у Првом светском рату, као и у последњим оружаним сукобима. Напуштањем хришћанског морала, пражњењем наших душа таквим садржајем, могу настати различити злочини.

Војник хришћанин се никада не може оправдати за почињен злочин. Тиме што су га црква и држава позвале у борбу против зла нису га ослободиле личне одговорности за поступање у рату. Увек је одговоран како се понаша и пред личном савешћу и пред Богом. Не може злочин правдати наређењем, незнањем, жаром борбе... Ако би чинио злочин, мора одбити наређење, и поднети жртву која из тога произилази. Најбоље је да се сила никада не употребљава. Самим својим постојањем војска је гарант безбедности и одбране. Уколико се употреби значи да је то њен последњи аргумент. Тада она, демонстрира немоћ.

Опасна је заблуда или (зло)намерно подметање о православију као апсолутно пацификованом учењу. Шта је етичко оправдање, онтолошко и есихолошко утемељење војног позива хришћана? Каква је православна етика рата и ратовања?

– Уколико разматрамо хришћанску традицију, можемо током историје цркве издвојити три схватања: пацифистичко, свети рат и теорију праведног рата. Пацифистичко настаје у крилу хришћанства буквалним тумачењем Новог завета у коме се каже да се хришћани апсолутно не противе силом злу. Најизразитији пример за то у православном свету јесте Толстој, чије становиште „руше“ и појашњавају потоњи мислиоци и философи – Франк, Берђајев, Соловљев, Иљин...

По инерцији се православију импутира подела ратова на праведне и неправедне. То прихвата и руска црква, мада и многи наши теолози и епископи. Патријарх Павле је говорио да „како постоје праведни и неправедни ратови на небу тако постоје и на земљи“. Истраживања православне традиције не потврђују такву поделу, већ рат увек схватају као зло у коме се мора учествовати.

Уколико се олако прихвати тумачење о праведним ратовима може се закључити да је у рату онда све дозвољено, што је велика опасност. Истовремено, и да се праведан рат може водити на неправедан начин, и обрнуто. Прихватљиво је следеће – рат је сам по себи зло, хришћани су против рата, али морају да учествују у њему, свесни последица које из тога произилазе. Хришћанин који убије у рату има забрану светог причешћа најмање три године. О епитимији пише и Свети Сава. Онај ко је у рату убио мора бити свестан да је починио грех, да се каје, исповеда... Наравно, то зависи од тога како је убио, не из пљачке, освете или слично, него у борби.

Зашто се у наше време све лакше и чешће замагљује разлика између добра и зла? Да ли је борба за људске душе једино за шта се истински вреди борити?

– Заправо је реч о аномiji у којој живимо, одсуству правних, моралних, обичајних и сваких других норми. Или оне не постоје или их не поштујемо. Каже се да је највећа победа нечастивог, као оличења зла у духовном смислу, сатане као цара зла, признање или уверење људи да он не постоји, да зла нема. Из тога произилази сваки, па и морални релативизам – све је дозвољено. Чињеница је да се глобално зло повећава, да је достигло огромне размере и испољава се на најразличитије начине. Будући да „свет сав у злу лежи“ човек као да губи веру, не само да га може превладати, већ да му се уопште може супротставити. Тешко је рационално разграничити добро и зло јер су у сваком људском поступку помешани. Таква се граница суштински открива у дубини наших срца. Од православних се посебно захтева тај истанчан осећај за разликовање добра и зла, као и активно, пожртвовано супротстављање злу зарад добра.

Канџ је шврдио да је највише зла човек нанео другом човеку када је желео да га, мимо његове воље, усрећи. Можемо ли сџога говориџи о духовној и моралној обнови наше војске?

– Шта значе духовна и морална обнова? Шта обнављамо? На који се период обнова односи? Које моралне вредности и норме, коју духовност обнављамо? Хоћемо ли обнављати оно што је, на пример, било у комунистичкој Југославији, у ЈНА, или оно што је карактерисало Краљевину Југославију?

У духовној и моралној обнови потребно је премостити огроман јаз између средњовековне и нововековне Србије, између државе коју утемељују светитељи – Свети владар Стефан Немања (Симеон Мироточиви) и Свети Сава као архиепископ, па и Стефан Првовенчани (Свети Симон) – и нововековне српске државе коју стварају неписмени владари.

Посредством житија светих ратника настојимо да оживимо идеје, веровања и вредности наших предака, пре свих лозе Немањића, које зато што су потиснуте нису изгубиле вредност и лепоту.

Претпоставка и вере и морала јесте слобода. Наметање уверења противно је Христовом учењу у чијој је бити слобода. Уколико то занемаримо, онда је реч о најгорем насиљу – духовном. Онај ко намеће хришћански морал делује против Христа. То јесте Његова негација. Када идеја постане идеологија, а покрет поредак говоримо о смрти.

Смрџ у раџу, сведочили су многи, не боли оног кога је заџекла. Долази изненада, без најаве. Када се човек нађе у џаквој оџасности, осеџи близину краја, џриродно осеџа сџрах. Да ли џада другачије ишчиџава џудску џролазности?

– Један митрополит рекао је да војници и лекари најбрже поверују у Бога јер се суочавају с оностраним. Учешће у рату за војника јесте улазак у ново, другачије стање, које се драстично разликује од мирнодопског. Јасперс то философски назива граничном ситуацијом. Војник у таквим околностима брже постаје свестан пролазности људске егзистенције. Он најбоље разуме природу рата, схвата да се у њему гине изузетно лако и тешко. Не успева увек рационално да објасни све што

му се дешава. Једноставније открива да уз њега у рату учествује и постоји још нешто сем човека и његове намере.

И у нашој војсци се догађало да су се многи војници у рату „обратили“. Поједини су се после и замонашили. Човек у рату, у ствари, схвати да колика год су му знања, то је недостатно за живот и усмерава главу ка небу речима: „Боже спаси“. И то му се догађа... Владика Николај говорио је: „Што је већи страх од греха, мањи је страх од смрти. И што је већи страх од смрти, мањи је страх од греха“. Онај ко се много плаши смрти не плаши се греха. Стога, може и лакше починити злочин. Човек који верује само у овај живот, а не у вечни, живи у сталном страху од овоземаљског краја.

Само у џојединим џренуцима живоџа човек џосџаје свесџан да свака сџвар и џојава имају нагсџварно значење, и да много џога, ничеовски речено, осџаје скривено џред нашим џогледом. У чуда верујемо џек кад се гогоде...

– Први „духовни гром“, који ме је протресао, био је у време мог ватреног крштења, прве борбе у рату. Водио сам јединицу, чији је вод упао у заседу. У тренутку је изгледало да сам изгубио тридесет војника. Био сам међу бољим пешадинцима на Академији, радио сам све школски, јединицу сам у борби водио по „пе есу“. Али, војници су се у подножју једног брда нашли засути бомбама и рафалима. Било је ужасно. Чуо сам јаке бораца, непријатеље који довикују како ће их поклати... Кроз главу ми је пролазила мисао: Како ћу се пробудити сутра, шта ће бити када отворим очи и постанем свестан да су страдали мојом кривицом? Знао сам да више никада ништа неће бити исто. Касније, када сам о томе размишљао, схватио сам да је то била моја најискренија молитва Богу. А при томе нисам поштено знао ни да се прекрстим. И Бог је услишио... Један по један војник се извлачио пузећи, само неколико је лакше повређено. Био је то, очигледно, знак упућен мени. Потврдио ми се када сам први пут отишао на Свету гору, у Хиландар. У тишини и тами саборног храма погледом сам тражио „Тројеручицу“. Када сам угледао икону, кренуле су ми сузе, а пред очима се указала слика војника у заседи... Уследило је убрзо и моје „духовно рођење“, на празник Светог Симеона, на који је, Божјом вољом, промовисана и књига „Свети ратници“. Била је то још једна потврда нечега што нас људе надилази. Тајна и чудо које је немогуће до краја рационално протумачити. ■

Владимир ПОЧУЧ

Зборник о балканским ратовима Нова тумачења

Аутори чланака у тематском зборнику радова „Балкански ратови 1912–1913: нова виђења и тумачења“ су универзитетски професори и истраживачи из војних и цивилних института из Србије, Русије, Грчке, Црне Горе, Француске, Аустрије, Словеније, Немачке, Јапана, Бугарске и Македоније. Зборник чине чланци написани на основу саопштења поднетих на међународној научној конференцији, октобра 2012. године, коју су организовали Институт за стратегијска истраживања Министарства одбране и Историјски институт Београд, али и радови компетентних аутора који су били спречени да учествују на конференцији.

На представљању зборника у Дому Војске у Београду говорили су директори два института – др Јованка Шарановић и др Срђан Рудић, а о значају балканских ратова у традицији и култури говорили су др Милан Терзић, виши научни сарадник, проф. др Милош Јагодић и научни сарадници др Милић Ј. Милићевић и мајор др Миљан Милкић.

У зборнику је на српском и енглеском језику објављено 25 текстова, у којима су обрађене дипломатске и војне припреме балканских држава за рат, историја Србије непосредно пре, за време и после балканских ратова, ставови великих сила, ратна искуства и улоге личности у овим догађајима. Подељен је у пет целина – Савезници, Србија и балкански ратови, Балкански ратови и велике силе, Крај савезништва и Балкански рат у традицији и култури. ■

С. АНЂЕЛКОВИЋ
Снимила Д. СТЕФАНОВИЋ

„Бинички“ на „Шопен фесту“

У оквиру Другог интернационалног београдског „Шопен феста“ у Дому Војске у Београду одржан је хуманитарни концерт „Шопен као инспирација“, на коме је наступио и Уметнички ансамбл Министарства одбране „Станислав Бинички“. Добровољни прилог од продаје брошуре намењен је за лечење петогодишњег Вука Лојковића, оболелог од церебралне парализе. ■

15. март 2014.

Културни водич ■■■■■■■■■■

15–31. март 2014.

ДОМ
ВОЈСКЕ
СРБИЈЕ

Ликовни програм

тел. 3234-712

Галерија Дома Војске Србије (радно
време: сваког дана сем недеље од 11 до

19 часова)

20. 3. у 19, – Отварање изложбе „Милош Бабић – из збирки Градског музеја Суботица и Музеја примењене уметности у Београду“. Изложба је отворена до 12. априла.

Трибине

21. 3. у 17,30, Атријум – Трибина „Херој 1914“, поводом обележавања стогодишњице Првог светског рата, Цера и Колубаре. Учесници: Павле Лучић, представник СПРС 1912–1920, Филип Шварм, редитељ филма „Херој 1914“, Никола Лучић, режисер филма „Херој 1914“ и Мирко Рудић, глумац.

Књижевни програм

тел. 3201-728

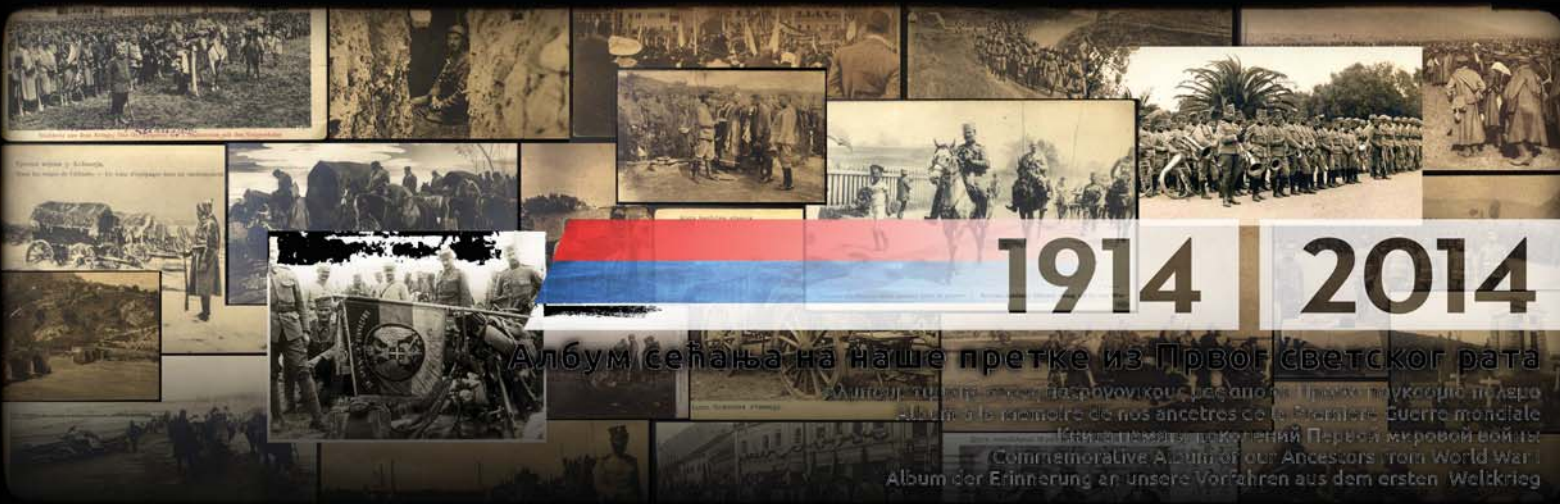
24. 3. у 15, Свечана сала – Промоција књиге „Ваздушни рат над Србијом 1999“, аутора генерал-мајора Јовице Драганића и др Бојана Димитријевића. О књизи говоре: проф. др Момчило Павловић, директор Института за савремену историју, Мирослав Лазански, војнополитички коментатор, Драгана Марковић, главни уредник Издавачке делатности МЦ „Одбрана“ и аутори.

26. 3. у 15, Атријум – Промоција зборника радова „Реформа војног школства“. Аутори др Мира Вановић, пуковник др Јан Марчек и пуковник др Горан Дикић.

Музички програм

тел. 3201-728

27. 3. у 20, Свечана сала – Вече Телемана („Празник трубе“), Уметнички ансамбл „Станислав Бинички“.

Албум сећања на наше претке из Првог светског рата

Album der Erinnerung an unsere Vorfahren aus dem ersten Weltkrieg
Album de nos ancêtres de la Première Guerre mondiale
Споменица поколениј Первог светског рата
Commemorative Album of our Ancestors from World War I

славним-прецима.срб

Савез потомака ратника Србије 1912-1920.

у сарадњи са
Канцеларијом за сарадњу са дијаспором и Србима у региону Владе Републике Србије
у циљу обележавања сто година Првог светског рата
упућује:

**ЈАВНИ ПОЗИВ ГРАЂАНИМА СРБИЈЕ И СРБИМА У РЕГИОНУ И ДИЈАСПОРИ
ЗА ДОСТАВЉАЊЕ ФОТОГРАФИЈА И ОСТАЛИХ ДОКУМЕНАТА
ИЗ ПРВОГ СВЕТСКОГ РАТА**

и учешће у стварању
Албума сећања на наше претке из Првог светског рата

ОЖИВИМО СЕЋАЊА, ОСВЕЖИМО ПАМЋЕНЕ, ПРОИЗВИМО ИСТОРИЈИ

Учините видљивим дух и дело ваших славних предака учесника Првог светског рата.
Учествујте у стварању Албума сећања на наше претке из Првог светског рата.
Уколико поседујете фотографије, аутобиографске списе, дневнике, писма војника, разведнице и друга
документа од историјске вредности као сведочења догађаја
из периода Првог светског рата скенирана документа објавите на веб адресу:

славним-прецима.срб

Овај јединствени веб портал биће отворен за пријем ваших докумената од

19. марта – 30. априла 2014. године

Постаните сведоци векова славне прошлости наших предака.
Извучите из албума фотографије својих предака, из фиока
споменице и дневнике, из срца дедове и прадедове,
и учините их видљивим творцима наше историје.

Историја нас обавезује и позива да сачувамо успомене и сећања
на велике године српског народа 1914-1918. и улогу сваког појединца у њему,
негујући љубав, хуманост, част, рад, стваралаштво и опште добро као личну одговорност
за будућност наших потомака.

Туристичка
организација
Београда

Tourist
Organization
of Belgrade

Istorija

Београд

ОПШТИНА БЕОГРАД
АДМИНИСТРАЦИЈА БЕОГРАДСКОГ РЕГИОНА
И СРБИЈСКА ТУРИСТИКА

ORION
telekom

АКАДЕМИЈА
УМЕТНОСТИ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Сарајевски атентат

Дипломатије Немачке и Аустроугарске опрезно и систематски припремале су обрачун са Србијом, настојећи да је морално и политички потпуно дискредитују у престоницама европских држава. Реч је о подмуклом и скривеном пропагандном рату, заснованом на оптужбама да Србија представља „револуционарно гнездо“ из кога се „подривачким радом“ угрожавају мир и цивилизацијске тековине Европе. У пропаганди према Лондону коришћена су традиционална монархистичка осећања, па су о Србима ширене тезе о „народу краљоубица“, настале на примерима убиства Михаила и Александра Обреновића. У Петрограду су потенцирана „српска револуционарна мућења и анархистички методи“, а у Паризу вести о „подривачком раду“ Србије, која омета француска настојања да могуће сукобе између две групе сила „реши споразумом“. Наравно, ширене су и тезе о Србији као претходници панславизма и оруђу „потајног учвршћивања руске хегемоније на Балкану“.

Уочи избијања Првог светског рата Аустроугарска и Немачка имале су у виду две могућности: рат Аустроугарске против Србије (локални сукоб) или рат Централних сила против Антанте, то јест европски, односно светски рат. Прву могућност у Бечу су сматрали пожељнијом, вероватнијом и обећавајућом, а у Берлину само толико добром, уколико би аустроугарско „мрвљење Србије“ узроковало трвење у блоку Антанте. Рајх је сматрао да рат Аустроугарске против Србије треба да буде „варница“, која ће Немачкој створити могућност да „скрши и разбије Антанту“. И тако, за Беч је било важно да све силе мирно посматрају кад царско-краљевске трупе марширају према југу, а за Берлин, да му на мегдану остану Француска и Русија, а ван сукоба Велика Британија.

Због тога су обе царевине тражиле најпогоднију „технику“ објаве рата. Сагласно тим тактизирањима, на седници Заједничког министарског савета, 7. јула 1914, одлучено је да се иде у рат, а на седници од 17. јула, закључено да ће „одмах по отпочињању рата бити изјављено осталим силама да Монархија не води освајачки рат“, али с тим да те одлуке никако „не искључују стратешки нужне исправке граница (у корист Аустроугарске) као ни смањивање Србије у корист

Недељко Чубриловић

Трифун Грабеж

других држава". Из документа министара и команданата војних снага, под видом „стратешки нужне исправке граница“, види се план будуће анексије Мачве и Београда с околином, односно, целог Посавља.

Из анализе докумената царско-краљевске дипломатије, очигледно је да су значајне територије Србије нуђене Бугарској, Румунији, Грчкој и Црној Гори, под условом да се „понашају у складу с аустроугарским потребама“. Ради се, дакле, о трајном територијалном умањењу Србије.

Пребацивање одговорности за рат

Да би међународне околности биле што повољније за Немачку у тренутку избијања рата, Берлин је рачунао да одговорност за започињање непријатељства некако пребаци на Русију, а потом и на Француску. Немачка дипломатија ценила је да се то може двојако искористити. Најпре да се оптуже Руси да, одбраном Србије, бацају Европу у вртлог оружаних сукоба, а Великој Британији пружи прилика за добар изговор због „неуласка у рат“, а онда, и за манипулисање немачком јавношћу, тврдњама да Русија, помогнута Француском, „нагони“ Рајх на одбрамбени рат. Да би те тврдње биле што убедљивије, исконструисана је и следећа рачуница: Русија мора да „потегне оружје“ због аустроугарског напада на Србију „њенуштићеницу“, а за Немачку је довољно да сачека руски проглас о мобилизацији, оптужи Русију за „нападачке намере“ и да јој објави рат. По логици ствари, та објава рата мора да натера Француску на спровођење мобилизације, што је Немачкој довољно да и њој објави рат због „нападачких намера“.

У припреми објаве рата двеју царевина, Аустроугарска је најоштрије, најтеже и најбруталније нападала Србију, док се према Црној Гори држала нешто уздржаније и стрпљивије. У Београду је само штампа оштро одговарала на оптужбе

С временске дистанце од 100 година, сваки онај ко покушава Немачку и Аустроугарску да ослободи кривице за избијање Првог светског рата, најблаже речено, говори неистину и има сумњиве намере. Ништа нема толику снагу као документ. Архив је чувар памћења, извориште поузданих сазнања о прошлости. Историја се догодила и она се не може мењати и глчати. Могу се мењати само њена тумачења. Архивска документа и посвећени историчари су, без сумње, увек опасни за политику која покушава да „исполира“ и лажира историју.

Обележавање стогодишњице Првог светског рата у Србији представља испит и проверу државне стратегије и политике. У делу јавности постоји мишљење да није потребно свету доказивати шта је Србија била у Првом светском рату, већ је нужно себи објаснити шта је био Први светски рат. Такав однос одражава потпуно одсуство разумевања актуелних светских збивања и опасности које се крију иза све бројнијих оптуживања Србије за организовање Сарајевског атентата. Оптужујући Србију да слави терористу, а (тобожњи) терористички акт представља као чин борбе за слободу, лажни историчари, политички аналитичари и коментатори у Европи, без икаквог основа, окривљују Србију и за избијање Првог светског рата, што је тумачење без икаквог историјског основа.

Рат је почео нападом на Србију и Србија је симбол жртве у Првом светском рату. У том смислу, неуверљиво звучи садржај манифестације која ће се, током ове године, одржати у Сарајеву (подизање споменика Францу Фердинанду, снимање филма о његовом доласку у Сарајево, наступ Бечке филхармоније, долазак високих политичких званичника из иностранства и слично).

и нападе Аустроугарске, која је упорно истрајавала у ставу да водеће људе у Црној Гори наведе на одвајање од Србије.

Дипломатије Немачке и Аустроугарске опрезно и систематски припремале су обрачун са Србијом, настојећи да је морално и политички потпуно дискредитују у престоницама европских држава. Реч је о подмуклом и скривеном пропагандном рату, заснованом на оптужбама да Србија представља „револуционарно гнездо“ из кога се „подривачким радом“ угрожавају мир и цивилизацијске тековине Европе. У пропаганди према Лондону коришћена су традиционална монархистичка осећања, па су о Србима ширене тезе о „народу краљоубица“, настале на примерима убиства Михаила и Александра Обреновића. У Петрограду су потенцирана „српска револуционарна муђења и анархистички методи“, а у Паризу су ширене вести о „подривачком раду“ Србије, која омета француска настојања да могуће сукобе између двеју група сила „реша споразумом“. Наравно, ширене су и тезе о Србији као претходници панславизма и оруђу „потајног учвршћивања руске хегемоније на Балкану“.

Отац и мајка Гаврила Принципа

Жестока пропаганда против Србије

Без сумње, аустроугарска и немачка ратна машинерија чинила је све по оној познатој логици, да оног кога си решио да уништиш, најпре треба да оцрниш. Све је добијало размере анатеме. Та анатема је овога пута бацана не само на једну државу, већ на цео њен народ. Јован М. Јовановић, српски дипломата у Бечу, извештавао је Београд: „Одавде се шаљу у свет телеграми да оптуже цео српски народ и Србију”. Узалудно је покушавао да упозори да, „ако је злочинац Србин, није кривац цела српска народност и Краљевина”.

Јули 1914. године протицао је у знаку привидног мира и атмосфери летњих одмора. Владлајући људи и установе у Монархији и Рајху, на које су упиране очи државника, дипломата и целокупне светске јавности, ипак нису ничим показивали да намеравају нешто изузетно. Оба цара, њихови министри, команданти и високи чиновници отишли су на одмор, немачка штампа примирила је нападе на Србију, а јењаваале су и демонстрације по аустроугарским градовима. Како се и аустроугарски посланик барон Гизл вратио на свој посао у Београду, сматрало се да је Монархија одустала од прекида односа са Србијом.

У стварности, то је био привид који су свесно створили водећи људи обеју царевина. Заваравање које је највише личило на затишје пред буру, било је део стратегије пред објаву и почетак рата. Аустроугарска је брзом и ефектном војном акцијом против Србије, планирала да одузме време потребно противничком блоку, посебно Русији, да се умеша у сукоб. У Немачкој су ценили да је стратегијско изненађење одлучујући предуслов за победоносни војни поход на Русију и Француску. Будући сигурни да Рајх може извршити бржу мобилизацију од Русије и Француске, берлински стратежи планирали су да „изненадним нападом преко Белгије”, баце на колена Француску, а онда брзим прегруписавањем снага, „задају разарајући ударац Русији”. Све је то требало обави-

ти пре него што Велика Британија створи могућност да у Европу пребаци своје војне снаге.

Уз опширну оптужбу Србије, „да се идеја о атентату родила у Београду, да су оружје и муницију дали официри и државни чиновници, чланови Народне одбране, те да су пребацивања у Босну извеле старешине српске пограничне службе”, Аустроугарска је српској влади поднела ултиматум у десет тачака. Царско краљевска власт у Бечу хтела је да дубоко понизи Србију и пред светом и пред својом јавношћу. Тачкама 5. и 6. требало је створити „отворе” кроз које би Монархија и суштински нарушила независност Србије.

Телеграмска објава рата

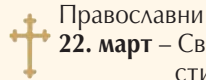
Исте вечери, када јој је уручен Ултиматум, српска влада састала се, проучила тај ултимативни документ и закључила да „не остаје ништа друго него да се гине”. Регент Александар обратио се руском цару Николају Другом, а Пашић председницима већине страних држава. Српска влада је већ 25. јула, пошто је Монархија прекинула односе са Србијом, пренела своје седиште у Ниш, наредила евакуацију Београда и објавила проглас о мобилизацији. У уторак, 28. јула, у Ниш је стигла можда најнеобичнија објава рата – обичним телеграмом. У нишкој кафани „Европа”, за време ручка, изненађени Пашић примио је од поштар телеграм и потписао отпремницу. Пошто је прочитао садржај телеграма, Пашић је подигао папир и обратио се присутнима: „Аустрија нам је објавила рат. Наша ствар је праведна. Бог ће нам помоћи”.

У Монархији је 28. јули био у знаку пароле „Србија мора да цркне”. По средњој Европи појурили су дуги возови, препуни аустроугарске и немачке војске, која је певала: „сваки пуцањ – један Рус, сваки ударац – један Француз”. Немачки посланик је напустио Србију с уверењем да у њој „владају самопоуздање, одлучност и смелост”. ■

(Крај)

Верски празници

15–31. марта

Православни

22. март – Светих 40 мученика Севастијских – Младенци

30. март – Свети Алексије – Човек Божји

Римокатолички

19. март – Свети Јосип

25. март – Навјештење Господиново, Благовјест

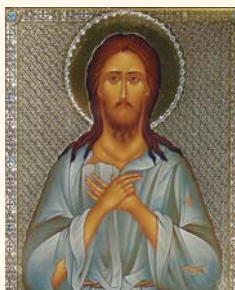
Јеврејски

16. март – Пурим

17. март – Шушан Пурим

СВЕТИ АЛЕКСИЈЕ – ЧОВЕК БОЖЈИ

Високи чиновник Јевтиминијам живео је са женом Аглаидом у време римског цара Хонорија. И поред великог богатства, живели су скромно и у том духу васпитавали сина јединца Алексија. Када је одрастао, родитељи су га оженили, али он је исте ноћи напустио дом и отпловио у град Едесу, на обалама Месопотамије, где се верници од давнина клањају лику Исуса Христа, послатом од Господа цару Авгару. Алексије се поклатио том лику и прерушен у просјака проживео 17 година молећи се Богу.

Када се прочуо као богоугодник, бежећи од људске славе, кренуо је лађом у Лаодикију, али је игром случаја стигао у Рим. Сматрајући то Божјом вољом, остао је у Риму, па се као просјак појавио у кући својих родитеља. Милосрдни домаћин је дозволио намернику да живи у једној соби, међу послугом, те је Алексије наставио свој подвиг опстајући на хлебу и води наредних 17 година. Када је осетио свој крај написао је текст на хартији и с њом у руци издахнуо 17. марта 411. године.

Сахрањен је у свом родном месту, а глава му се налази у светој Лаври на Пелопонезу. ■

ПУРИМ

Пурим Јевреји славе више од две хиљаде година. Пурим потиче од речи „пур“ што значи коцка или жреб. Аман, краљев доглавник, бацао је коцку да би изабрао најпогоднији дан за спровођење плана о уништењу Јевреја. Пурим је симбол борбе за опстанак јеврејског народа. Он нам, такође, говори да људи који желе слободу морају бити спремни да се боре за њу. Прича о Пуриму садржана је у Библијској књизи о Естери. Казује о младој Јеврејки која је као краљица Персије користила свој утицај да би спасла свој народ од претећег уништења. ■

Уз Дан Војног школства – 18. март

► XI класа Артиљеријске школе Војне академије (1874–1880). У првом реду други слева је Степа Степановић, а у другом реду трећи здесна је Живојин Мишић (Војни музеј, Београд).
The Artillery school of the Military Academy, XI class (1874–1880). Stepa Stepanovic is second from the left in the first row, and Zivojin Mistic is third from the right in the second row. (Belgrade Military Museum)

Иако почетке војног школства у Србији можемо пратити од 25. априла 1830. и оснивања Гвардиске школе у Пожаревцу, формирање модерне Војне академије везано је за попечитеља унутрених дела Илију Гарашанина и реализацију његовог пројекта „Устројенија артиљеријске школе“. Након што је Државни савет потврдио оправданост постојања такве школе, кнез Александар Карађорђевић одобрио је пројекат 18. марта (6. марта по старом календару) 1850. године. Кандидати, који су изабрани на основу доброг физичког здравља, доброг владања, уз услов да су завршили неколико разреда гимназије или чак Лицеја, почели су школовање 6. септембра 1850. године.

Први управник школе капетан Фрањо Зах је поред своје редовне дужности у првој години предавао тактику, географију, историју и француски језик. Предавачи у другој и трећој години обезбеђени су с београдског Лицеја.

Током тридесет година постојања, у Артиљеријској школи радила су 92 професора, од којих 34 нису били официри. Један од њих, Матија Бан, постао је академик, док су четворица професора истовремено предавала на Лицеју (Великој школи). Настава у Артиљеријској школи трајала је десет месеци. Током петогодишњег школовања питомци прве класе изучавали су једанаест предмета, у оквиру којих је предност дата артиљеријској струци, националном програму и познавању једног страног језика. Поред теоријске наставе, питомци су ре-

довно обављали и послове у Топливници (израда калупа и ливење топова).

Значајна пажња поклањана је физичкој обуци, у оквиру предмета гимнастика, борење и пливање. Испити су полагани усмено и писмено два пута у току године, у другој половини јануара и током јула.

Путовање кроз Србију у различитим правцима, топографско премеравање и израда фортификацијских објеката, трајало је од 20 до 28 дана. Дужност управника Артиљеријске школе обављали су Фрањо Зах, Ранко Алимпић, Милојко Лешјанин, Љубомир Ивановић, Јован Анђелковић и Стеван Здравковић. Артиљеријску школу завршило је дванаест класа и укупно 189 питомца, који су током официрске каријере пресудно утицали на стварање модерне српске војске. Питомци школе били су војводе Радомир Путник, Степа Степановић, Живојин Мишић, Петар Божовић, као и 33 активна и осам почасних генерала.

Уређење Артиљеријске школе није мењано све до јануара 1880. године када је одобрен „Закон о устројству Војне академије“ и формирана Војна академија с Нижом и Вишом школом. У војсци Краљевине Србије и војсци Краљевине Југославије 18. март био је празник војних школа. Обележавање 18. марта поново је уведено 2001. године као Дана војног школства, а од 2008. године обележава се као Дан Војне академије. ■

Др Миљан МИЛКИЋ

УНИВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ У БЕОГРАДУ
МЕДИЦИНСКИ ФАКУЛТЕТ ВОЈНОМЕДИЦИНСКЕ АКАДЕМИЈЕ

расписује

К О Н К У Р С

**ЈАВНИ КОНКУРС ЗА ИЗБОР У ЗВАЊЕ НАСТАВНИКА И
ИЗБОР/РЕИЗБОР У ЗВАЊЕ САРАДНИКА**

I Избор у звање наставника:

1. Два наставника за ужу научну област АНЕСТЕЗИОЛОГИЈА И ИНТЕНЗИВНО ЛЕЧЕЊЕ у звање доцента;
2. Два наставника за ужу научну област ИНТЕРНА МЕДИЦИНА подобласт КАРДИОЛОГИЈА у звање доцента;
3. Једног наставника за ужу научну област ОТОРИНОЛАРИНГОЛОГИЈА СА МАКСИЛОФАЦИЈАЛНОМ ХИРУРГИЈОМ подобласт ОТОРИНОЛАРИНГОЛОГИЈА у звање доцента;
4. Једног наставника за ужу научну област ФИЗИКАЛНА МЕДИЦИНА И РЕХАБИЛИТАЦИЈА у звање доцента;
5. Једног наставника за ужу научну област ИНТЕРНА МЕДИЦИНА подобласт ХЕМАТОЛОГИЈА у звање доцента;
6. Једног наставника за ужу научну област ИНТЕРНА МЕДИЦИНА подобласт НЕФРОЛОГИЈА у звање доцента;
7. Једног наставника за ужу научну област ОРАЛНА МЕДИЦИНА у звање доцента;
8. Једног наставника за ужу научну област ОФТАЛМОЛОГИЈА у звање доцента.

II Избор у звање сарадника:

1. Два сарадника за ужу научну област ИНТЕРНА МЕДИЦИНА подобласт ПУЛМОЛОГИЈА у звање асистента;
2. Једног сарадника за ужу научну област ОТОРИНОЛАРИНГОЛОГИЈА СА МАКСИЛОФАЦИЈАЛНОМ ХИРУРГИЈОМ подобласт ОТОРИНОЛАРИНГОЛОГИЈА у звање асистента;
3. Једног сарадника за ужу научну област ФАРМАКОЛОГИЈА И ТОКСИКОЛОГИЈА у звање асистента;
4. Једног сарадника за ужу научну област ПСИХИЈАТРИЈА у звање асистента;
5. Два сарадника за ужу научну област ИНФЕКТИВНЕ И ТРОПСКЕ БОЛЕСТИ у звање сарадник у настави;
6. Једног сарадника за ужу научну област ОФТАЛМОЛОГИЈА у звање сарадник у настави.

III Реизбор у звање сарадника:

1. Једног сарадника за ужу научну област ИНТЕРНА МЕДИЦИНА подобласт КАРДИОЛОГИЈА у звање асистента.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА

- 1) да је кандидат професионални припадник Војске Србије;
- 2) да кандидат поседује научни степен доктора наука из уже научне области за коју се бира и матичну здравствену специјализацију на предметима за које таква специјализација постоји;
- 3) да кандидат није правоснажно осуђиван за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје високошколска установа или примања мита у обављању послова у високошколској установи.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА

I За избор у звање доцента:

- 1) Да кандидат поседује научни степен доктора наука из уже научне области за коју се бира и матичну здравствену

специјализацију на предметима за које таква специјализација постоји.

- 2) Просечна оцена са студија најмање осам (8).
- 3) Кандидати без претходног или са непотпуним претходним трогодишњим педагошким искуством у звању асистента:
 - (1) два пута више радова по свим ставкама од броја који је предвиђен за избор у звање доцента;
 - (2) објављена књига или монографија из релевантне области или уџбеник за предмет за који се бира или поглавље у званичном уџбенику за предмет за који се бира;
 - (3) да учествује у реализацији научноистраживачких пројеката;
 - (4) детаљно образложен предлог Наставно-научног већа о разлозима за избор у звање доцента.
- 4) Научни односно стручни радови објављени у научним часописима или зборницима са рецензијама и то:
 - (1) најмање један in extenso рад, као први аутор у часопису са импакт фактором са Journal Citation Report (JCR) листе чија је вредност најмање 0.75, односно више радова у часописима са JCR листе (први аутор у једном) чији је кумулативни импакт фактор 0.75;
 - (2) најмање један in extenso рад у часопису индексираном у SCI Expanded бази података без импакт фактора;
 - (3) најмање два in extenso рада у часописима индексираним у MEDLINE бази података.

Рад из категорије (2) може бити замењен радом из категорије (1), а радови из категорије (3) могу бити замењени радовима из категорије (1) и (2).

5) Остварене активности у најмање два елемента из Табеле елемената доприноса наставника академској и широкој заједници (Табела 1. као прилог Критеријумима за стицање звања наставника на Универзитету одбране у Београду – „Службени војни лист“, број 7/12).

II За избор/реизбор у звање асистента:

За асистента на претклиничком предмету може бити реизабрано лице:

- 1) које је студент докторских академских студија, или му је одобрена тема за израду докторске дисертације до краја школске 2015/2016. године, у складу са чланом 128. Закона о високом образовању, или је стекло академски назив магистар наука до краја школске 2013/2014. године;
- 2) које је студије завршило са просечном оценом најмање осам (8);
- 3) које има најмање један рад in extenso, као први аутор у часопису са рецензијом;
- 4) које показује смисао за наставни рад, на основу мишљења катере.

За асистента на клиничком предмету или на претклиничком предмету за који постоји здравствена специјализација може бити реизабрано лице:

- 1) које је завршило одговарајућу здравствену специјализацију, које је уписано на специјалистичке академске студије одговарајућег усмерења, или докторске академске студије, или му је одобрена тема за израду докторске дисертације до краја школске 2015/2016. године, у складу са чланом

128. Закона о високом образовању, или је стекло академски назив магистар наука до краја школске 2013/2014. године;

2) које је студије медицине завршило са просечном оценом најмање осам (8);

3) које има најмање један рад in extenso, као први аутор у часопису са рецензијом;

4) које показује смисао за наставни рад, на основу мишљења катере.

III За избор у звање сарадника у настави:

– Кандидат мора да буде студент специјалистичких академских студија или докторских студија и да је завршио студије са оценом најмање осам (8).

ДОКУМЕНТАЦИЈА КОЈА СЕ ПОДНОСИ УЗ ПРИЈАВУ НА КОНКУРС

Уз пријаву на конкурс кандидати треба да приложе:

1. Биографске податке и доказе о испуњености услова конкурса (систематизоване према главама II, III, IV, V и VI у Обрасцу – Извештај комисије о пријављеним кандидатима за избор у звање наставника/сарадника, који преузети са интернет адреса или www.mfvma.mod.gov.rs или у Секрета-

ријату Медицинског факултета Војномедицинске академије);

2. Библиографију објављених научних и стручних радова са копијама примерака научних радова и других публикација;

3. Уверење надлежног органа МУП-а о непостојању правоснажне пресуде за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје високошколска установа или примања мита у обављању послова у високошколској установе.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА

Пријаве на конкурс за избор у звање наставника подносе се на адресу **Војномедицинске академије Црнотравска број 17, Београд (преко шалтера деловодства), са назнаком „конкурс за избор/реизбор у звање наставника/сарадника“**. У пријави обавезно навести адресу и телефон, ужу научну област и звање за коју се пријава подноси.

Непотпуне и неблаговремено поднете пријаве неће бити разматране.

Конкурсна документација се неће враћати кандидату.

Конкурс је отворен 30 дана рачунајући од првог наредног дана од дана објављивања. ■

УНИВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ У БЕОГРАДУ ВОЈНА АКАДЕМИЈА

расписује

К О Н К У Р С

ЈАВНИ КОНКУРС ЗА ИЗБОР У ЗВАЊЕ НАСТАВНИКА У ПОЉУ ТЕХНИЧКО-ТЕХНОЛОШКИХ НАУКА

I Избор у звање наставника:

1. Једног наставника за ужу научну област Транспорт и организација рада у звање редовног професора.

2. Два наставника за ужу научну област Опасне материје у звање доцента.

II Реизбор у звање наставника:

1. Једног наставника за ужу научну област Опасне материје у звање доцента.

2. Једног наставника за ужу научну област Термоенергетика у звање доцента.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА

1) да кандидат поседује научни степен доктора наука из области за коју се бира;

2) да кандидат није правоснажно осуђиван за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје високошколска установа или примања мита у обављању послова у високошколској установи;

3) да је кандидат војни службеник – за реизбор на рб. 2;

4) да је кандидат професионално војно лице – за избор на рб. 1. и 2. и реизбор на рб. 1

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА

За избор/реизбор у звање доцента:

1) Просечна оцена са студија најмање (8).

2) Најмање трогодишње педагошко искуство у звању асистента и да није оцењен од стране кадета односно студената оценом лошијом од оцене „добар“ више од два пута у протеклом трогодишњем периоду.

Позитивна оцена са приступног предавања, уколико нема претходно трогодишње педагошко искуство у звању асистента.

3) Најмање један рад ранга М21, М22 или М23 и најмање један рад ранга М51, М52 или М53.

4) Најмање два излагања на научним скуповима (М31, М33, М61, М63).

5) Остварене активности у најмање два елемента из Табеле елемената доприноса наставника академској и широг заједници (Табела 1. као прилог Критеријумима за стицање звања наставника на Универзитету одбране у Београду – „Службени војни лист“, број 7/12) – осим ако се први пут бира у звање.

За избор у звање редовног професора:

1) Да после избора у звање ванредног професора није оцењен од стране кадета односно студената оценом нижом од оцене „добар“ више од два пута у протеклом петогодишњем периоду.

2) Најмање седам радова са SCI листе ранга М21, М22 или М23, од којих се два могу заменити остварењем категорије М80 или М90 или радом ранга М51 или М52, од тога најмање у једном раду са SCI листе је првопотписани аутор.

3) Најмање десет радова саопштених на међународним или домаћим научним скуповима (М31, М33, М61, М63) у звању ванредног професора, од тога најмање једно излагање на међународном скупу.

4) Оригинално стручно остварење или учешће у међународним и домаћим научним пројектима.

5) Објављен уџбеник или монографија или оригинално стручно остварење из области за коју се бира или мултимедијални садржаји са рецензијом намењени кадетима/студентима.

6) Менторство у најмање једном докторском раду и менторство у најмање пет завршних радова, од тога најмање два од последњег избора.

7) Остварене активности у најмање четири елемента из Табеле елемената доприноса наставника академској и широј заједници (Табела 1. као прилог Критеријумима за стицање звања наставника на Универзитету одбране у Београду – „Службени војни лист“, број 7/12).

ДОКУМЕНТАЦИЈА КОЈА СЕ ПОДНОСИ УЗ ПРИЈАВУ НА КОНКУРС

Уз пријаву на конкурс кандидати треба да приложе:

1. Биографске податке и доказе о испуњености услова конкурса (систематизоване према главама II, III, IV, V и VI у Обрасцу – Извештај комисије о пријављеним кандидатима за избор у звање наставника, који преузети са интернет адресе, или у секретаријату Војне академије);

2. Библиографију објављених научних и стручних радова са копијама примерака научних радова и других публикација;

3. Сагласност претпостављене команде за ангажовање у наставном процесу на Војној академији (само за кандидате ван Војне академије односно Универзитета одбране у Београду);

4. Уверење надлежног органа МУП о непостојању правоснажне пресуде за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје Универзитет или високошколска јединица или примања мита у обављању послова високошколске установе.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА

Пријаве на конкурс за и збор у звање наставника подносе се на адресу **Генерала Павла Јуришића Штурма 33, Београд, са назнаком „конкурс за избор у звање наставника“**. У пријави обавезно навести адресу и телефон, ужу научну област на коју се пријава односи и бројчану ознаку уже научне области која је наведена у тексту конкурса.

Непотпуне и неблагоприятно поднете пријаве неће бити разматране.

Конкурсна документација се неће враћати кандидату.

Конкурс је отворен до 15. априла 2014. године. ■

УНИВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ У БЕОГРАДУ ВОЈНА АКАДЕМИЈА

р а с п и с у ј е

К О Н К У Р С

ЈАВНИ КОНКУРС ЗА ИЗБОР У ЗВАЊЕ НАСТАВНИКА У ПОЉУ ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

Избор у звање наставника:

1. Два наставника за ужу научну област Менаџмент у одбрани у звање ванредног професора.

2. Четири наставника за ужу научну област Економска теорија и политика у звање доцента.

3. Једног наставника за ужу научну област Тактика ВиПВО са наоружањем и опремом у звање доцента.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА

1) да кандидат поседује научни степен доктора наука из области за коју се бира;

2) да кандидат није правоснажно осуђиван за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје високошколска установа или примања мита у обављању послова у високошколској установи;

3) да је кандидат професионално војно лице.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА

За избор у звање доцента:

1) Просечна оцена са студија најмање (8).

2) Најмање трогодишње педагошко искуство у звању асистента и да није оцењен од стране кадета односно студената оценом лошијом од оцене „добар“ више од два пута у протеклом трогодишњем периоду.

Позитивна оцена са приступног предавања, уколико нема претходно трогодишње педагошко искуство у звању асистента.

3) Најмање један рад ранга М23, М24, М51 или М52.

4) Најмање два излагања на научним скуповима (М31, М33, М61, М63).

5) Остварене активности у најмање два елемента из Табеле елемената доприноса наставника академској и широј заједници (Табела 1. као прилог Критеријумима за стицање звања наставника на Универзитету одбране у Београду – „Службени војни лист“, број 7/12) – осим ако се први пут бира у звање.

За избор у звање ванредног професора:

1) Да кандидат после избора у звање доцента није оцењен од стране кадета односно студената оценом нижом од оцене „добар“ више од два пута у протеклом петогодишњем периоду.

2) Најмање пет радова ранга М23, М24, М51 или М52, од којих се три могу заменити монографијом, од тога најмање три рада од последњег избора.

3) Оригинално стручно остварење (пројекат, студија, патент, оригинални метод) односно руковођење или учешће у научним пројектима.

4) Објављен уџбеник, монографија, практикум или збирка задатака из области за коју се бира или мултимедијални садржаји са рецензијом намењени кадетима односно студентима.

5) Најмање пет радова саопштених на међународним или домаћим научним скуповима (М31, М33, М61, М63), од којих најмање три од последњег избора.

6) Менторство најмање у два завршна рада.

7) Остварене активности у најмање три елемента из Табеле елемената доприноса наставника академској и широј заједници (Табела 1. као прилог Критеријумима за

стицање звања наставника на Универзитету одбране у Београду – „Службени војни лист“, број 7/12)

ДОКУМЕНТАЦИЈА КОЈА СЕ ПОДНОСИ УЗ ПРИЈАВУ НА КОНКУРС

Уз пријаву на конкурс кандидати треба да приложе:

1. Биографске податке и доказе о испуњености услова конкурса (систематизоване према главама II, III, IV, V и VI у Обрасцу – Извештај комисије о пријављеним кандидатима за избор у звање наставника, који преузети са интернет адресе, или у секретаријату Војне академије);

2. Библиографију објављених научних и стручних радова са копијама примерака научних радова и других публикација;

3. Сагласност претпостављене команде за ангажовање у наставном процесу на Војној академији (само за кан-

дидате ван Војне академије односно Универзитета одбране у Београду);

4. Уверење надлежног органа МУП о непостојању правоснажне пресуде за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје Универзитет или високошколска јединица или примања мита у обављању послова високошколске установе.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА

Пријаве на конкурс за избор у звање наставника подносе се на адресу **Генерала Павла Јуришића Штурма 33, Београд, са знаком „конкурс за избор у звање наставника“**. У пријави обавезно навести адресу и телефон. Непотпуне и неблаговремено поднете пријаве неће бити разматране. Конкурсна документација се неће враћати кандидату.

Конкурс је отворен до 15. априла 2014. године. ■

УНИВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ У БЕОГРАДУ

ВОЈНА АКАДЕМИЈА ПОНИШТАВА

Јавни конкурс за избор/реизбор у звање наставника у пољу техничко-технолошких наука објављен у магазину „Одбрана“ дана 15. априла 2013. године у делу који се односи на избор једног лица у звање доцента за ужу научну област Математика.

**МЕДИЈА ЦЕНТАР
ОДБРАНА**

Медија Центар „Одбрана“
Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел: 011/3241-258, Факс: 011/3241-363

Маркетинг: 011/3201-728
marketing@odbrana.mod.gov.rs

Претплата: 011/3201-995
pretplata@odbrana.mod.gov.rs

Продаја: 011/3201-009
komercijala@odbrana.mod.gov.rs

www.odbrana.mod.gov.rs / medijacentar@mod.gov.rs

АУТОГУМЕ И ДЕЛОВИ ЗА СВЕ ТИПОВЕ ВОЗИЛА

БЕЗ ЖИРАНТА
УЧЕШЋА
ЧЕКОВА
КАМАТА

ПРОДАЈА НА РАТЕ ЗА
ПРИПАДНИКЕ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ
ПУТЕМ
АДМИНИСТРАТИВНЕ ЗАБРАНЕ

КОТИК д.о.о
Панчево,
Жарка Зрењанина бр.14
Тел: 013/344-321
Моб:063/370-138
Факс: 013/345-930
E-mail: kotikdoo@gmail.com

НАПОМЕНА:
-ОБРАЗАЦ АДМИНИСТРАТИВНЕ ЗАБРАНЕ
ДОСТАВЉАМО:
ПОШТОМ / ЕЛЕКТРОНСКОМ ПОШТОМ
-МОГУЋА ОРГАНИЗОВАНА ИСПОРУКА ПО ДОГОВОРУ.

У нашем широком асортиману се налазе:
бицикли, кациге, резервни делови, пратећа опрема,
аутомобилске гуме, акумулатори, моторна уља,
аутоделови за сва возила свих реномираних произвођача,
програм „Villager“, косилице, тримери, моторне тестере,
електрични ручни алат, рачунари и рачунарска опрема,
бела техника и телевизори...

**МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ**

**Управа за традицију, стандард и ветеране
Обавештење о могућности доделе простора адаптираних за становање**

- пресек 28.03.2014. године -

Одељењу за стамбене послове Управе за традицију, стандард и ветеране Сектора за људске ресурсе МО, ВГЦ „Београд“ је доставила пријаве 14 простора адаптираних за становање за расподелу у следећим местима и гарнизонима:

- 1. БЕОГРАД:**
– 4 гарсоњере, 3 једнособна, 1 једноипособан, 1 двоипособан;
- 2. ПАНЧЕВО:**
– 1 гарсоњера;
- 3. ПОЖАРЕВАЦ:**
– 1 гарсоњера;
- 4. СМЕДЕРЕВСКА ПАЛАНКА:** (гарнизон Крагујевац)
– 1 једнособан;
- 5. СОМБОР:**
– 1 гарсоњера;
- 6. ШАБАЦ:**
– 1 гарсоњера;

Право на доделу наведених адаптираних просторија имају лица запослена у Министарству одбране, која су постављена и примила дужност у наведеним гарнизонима односно местима службовања и остварују право на доделу адаптираних простора за становање, сагласно одредбама члана 21. Правилника о давању на коришћење станова за службене потребе запосленима у Министарству одбране и Војсци Србије („СВЛ“ бр. 20/08), а у вези са чланом 2. Правилника о давању службених станова у закуп запосленима у Министарству одбране и Војсци Србије („СВЛ“ бр. 31/04 и 33/06), ако та лица односно чланови њихових породичних домаћинстава немају у месту службовања стан односно кућу у својини, у закуп или по било којем другом основу.

Стамбеном интересенту се може дати адаптирани простор и мањи од адаптираног простора који му припада, ако се о томе писмено изјасни. Одрицањем и прихватањем структурно мањег адаптираног простора, сматра се да је лице по овом основу коначно решило стамбено питање у месту службовања и не може више остваривати право на доделу већег адаптираног простора.

Потребно је да са наведеним обавештењем најхитније упознате сва лица на служби у јединицама – установама

ПРЕГЛЕД ПРИЈАВЉЕНИХ АДАПТИРАНИХ ПРОСТОРА ЗА РАСПОДЕЛУ

Р.бр.	МЕСТО / Гарнизон	СТРУКТУРА							СВЕГА	
		0,5	1,0	1,5	2,0	2,5	3,0	3,5		4,0
1	БЕОГРАД / Београд	4	3	1		1				9
2	ПАНЧЕВО / Панчево	1								1
3	ПОЖАРЕВАЦ / Пожаревац	1								1
4	СМЕДЕРЕВСКА ПАЛАНКА / Крагујевац		1							1
5	СОМБОР / Сомбор	1								1
6	ШАБАЦ / Ваљево	1								1
СВЕГА АДАПТИРАНИ ПРОСТОР		8	4	1		1				14

из вашег састава, с тиме да уколико постоје кандидати – лица, која желе прихватити доделу конкретног адаптираног простора, морају дати писану изјаву, оверену у јединици – установи у којој су на служби, да се одричу доделе структурно припадајућег адаптираног простора и прихватају доделу понуђеног односно структурно мањег адаптираног простора.

Заинтересована лица треба да доставе изјаве, да се одричу доделе структурно припадајућег адаптираног простора и прихватају доделу понуђеног односно структурно мањег адаптираног простора, најкасније до 28.03.2014. године, који је одређен као дан пресека стања за доношење Одлуке о расподели адаптираног простора, Управи за традицију, стандард и ветеране Сектора за људске ресурсе МО, ул. Немањина бр. 15 Београд. Све информације у

вези могућности решавања стамбеног питања заинтересована лица могу добити путем електронске поште: utsv.stambeno@mod.gov.rs или на телефон инфо центра 011/3201-073 или на мобилни тел. 066/8722-800 сваког радног дана осим петком у периоду 12–16 часова и на Интернет презентацији Министарства одбране www.mod.gov.rs, рубрика „СТАМБЕНО“.

По достављању изјава од стране заинтересованих лица, стамбени орган ће на основу укупног збира бодова извршити рангирање кандидата, а адаптирана просторија ће бити додељена лицу које за одређени гарнизон или место у коме конкурише за адаптирану просторију, има највише бодова и буде обухваћен Одлуком о расподели адаптираног простора. ■

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ

Управа за традицију, стандард и ветеране
Обавештење о могућности доделе станова

- пресек 04.04.2014. године -

Сагласно одредби члана 43. Правилника о решавању стамбених питања у Министарству одбране („СВА” бр. 38/05, 16/08, 26/08 и 39/08), Управа за инфраструктуру Сектора за материјалне ресурсе, до 07.03.2014. године, доставила је Управи за традицију, стандард и ветеране, пријаве и преглед за расподелу 98 станова у закуп на неодређено време у гарнизонима, односно местима, наведеним у Прегледу пријављених станова за расподелу.

У наведеном Прегледу станова за расподелу пријављено је за поделу и 33 стана у закуп које није могуће поделити у складу са одредбама Правилника, јер у моменту објављивања ове информације није било стамбених интересената у местима из наведеног Прегледа.

Право на доделу наведених станова имају лица која остварују право на доделу стана у закуп на неодређено време, сагласно одредбама члана 2. Правилника о решавању стамбених питања у Министарству одбране („СВА” бр. 38/05, 16/08, 26/08 и 39/08 – у даљем тексту Правилник).

У смислу члана 19. Правилника, лицу из члана 2. овог правилника може се дати у закуп и стан мањи од стана који му припада по одредбама члана 18. овог правилника, ако се са тим писмено сагласи.

Сходно наведеном, лица, која желе прихватити доделу структурно мањег стана, морају дати писану изјаву, оверену у јединици – установи у којој су на служби, а пензионисана

лица у општини или суду, да се одричу доделе структурно припадајућег стана и прихватају доделу понуђеног односно структурно мањег стана, као коначно решење свог стамбеног питања.

У датој изјави лица се морају децидно изјаснити само за један од понуђених станова, а уколико се изјасне за више станова, у обзир ће се узети само један стан у првонаведеном месту.

По достављању изјава од стране заинтересованих лица, донеће се нови закључци на основу којих ће се према укупном збиру бодова извршити рангирање кандидата, а станovi ће бити додељени лицима који за одређени гарнизон или место у коме конкуришу за стан, буду ранжирани на одговарајућем месту коначне ранг листе у складу са Одлуком о расподели станова.

Напомињемо да су стамбени интересенти у обавези да доставе (уколико претходно нису доставили) доказе надлежног органа који се односе на њихов стамбени статус (право на поврат станова у отцепљеним републикама, признавање болести по налазу Више војно лекарске комисије и пребивалиште за носиоца права и чланове његовог породичног домаћинства на истој адреси, пореско задужење за станкућу за носиоца права и чланове његовог породичног домаћинства), јер ће се у супротном њихови захтеви за решава-

ње стамбеног питања сматрати непотпуним и неће бити разматрани.

Предлогом Одлуке о расподели станова биће обухваћени сви расположиви станови, које до дана доношења Одлуке о расподели станова, пријави надлежна организацијска јединица Министарства надлежна за инфраструктуру.

Заинтересована лица треба да доставе изјаве, да се одричу доделе структурно припадајућег стана и прихватају доделу понуђеног односно структурно мањег стана, као коначног решења свог стамбеног питања најкасније до 04.04.2014. године, који је одређен као дан пресека стања за доношење Одлуке о расподели станова, Управи за тради-

цију, стандард и ветеране Сектора за људске ресурсе МО, ул. Немањина бр. 15 Београд.

Све информације у вези могућности решавања стамбеног питања заинтересована лица могу добити путем електронске поште: utsv.stambeno@mod.gov.rs или на телефон инфо центра 011/3201-073 или на мобилни тел. 066/8722-800, у периоду 12–16 часова, сваког радног дана осим петком и на Интернет презентацији Министарства одбране рубрика „СТАМБЕНО“.

Молимо да обавештење о могућностима доделе станова у закуп доставите вашим потчињеним саставима, ради потпуног информисања заинтересованих лица. ■

ПРЕГЛЕД ПРИЈАВЉЕНИХ СТАНОВА ЗА РАСПОДЕЛУ

Р.бр.	МЕСТО / Гарнизон	СТРУКТУРА								СВЕГА
		0,5	1,0	1,5	2,0	2,5	3,0	3,5	4,0	
1	БЕОГРАД / Београд	4	7	4			8	6	1	30
2	ВРАЊЕ/ Врање			5		6	11			22
3	ЛЕСКОВАЦ/ Лесковац						1			1
4	ПИРОТ/Ниш		1		9		1			11
5	ЧАЧАК / Краљево				1					1
СВЕГА ЗАКУП - ИМА КАНДИДАТА НА РЛ		4	8	9	10	6	21	6	1	65
1	БЕЛА ЦРКВА / Панчево		1							1
2	БОСИЛЕГРАД/ Врање		1		2					3
3	БОГОВАЋА/Ваљево				1					1
4	ВЕЛИКА ПЛАНА/Крагујевац							1		1
5	ВРАЊЕ/ Врање	1								1
6	ГУДУРИЦА Панчево						1			1
7	ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ / Горњи Милановац	2			2					4
8	КЊАЖЕВАЦ/ Зајечар	2								2
9	КОВИН/Панчево				1					1
10	КРАЉЕВО / Краљево	1								1
11	ЛЕСКОВАЦ/ Лесковац		1							1
12	МОКРИН/Бачка Топола		1							1
13	НЕГОТИН / Зајечар	1								1
14	ПАРАЋИН / Зајечар	3	3		1					7
15	ПЕТРОВАЦ НА МЛАВИ/Пожаревац		1							1
16	ПРИЈЕПОЉЕ/Краљево						1			1
17	СУБОТИЦА/Бачка Топола	4	1							5
СВЕГА ЗАКУП - НЕМА КАНДИДАТА НА РЛ		14	9		7		2	1		33
СВЕГА СТАНОВА У ЗАКУП		18	17	9	17	6	23	7	1	98

Bez učešća i kamate!

12 mesečnih rata putem
administrativne zabrane! 12

Castrol
Magnatec 15W-40 A3/B4
4L
12x **269**
1L
12x **79**

Shell
Shell Helix Plus 10W40 1L
4L
12x **329**
1L
12x **89**

MODRIČA
O MODRIČA 15W40 Optima Gas 1/1
4L
12x **169**
1L
12x **49**

PHILIPS

Nikon

DELL

acer

hp

VOX

TOSHIBA

gorenje

LG

SAMSUNG

lenovo

BEKO

blueberry

FOX

NOKIA

Gigaset

BOSCH

Panasonic

SONY

Prestigio

KaufMAX

KONČAR

bira

TIGAR

Sava

Smart people choose
ORION

DORMEO

BRAUN

VIVAX

delimano

Einhell

SHARP

Powered by

SMARTPHONE

SHOP

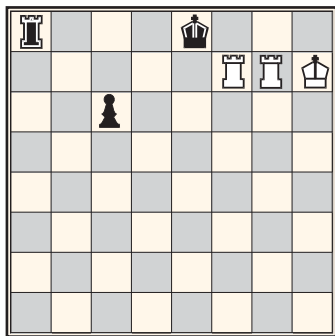

ИЗАБРАНИ ПРОБЛЕМИ СТОШИЋЕВЕ МИНИЈАТУРЕ

Један од наших најталентованијих проблемиста Мирослав Стошић Фирга објавио је око 260 проблема. Рођен је у Београду 1949, а преминуо у родном граду 1975. године. За време кратког живота освојио је 20 првих места. Доносимо две двопотезне минијатуре чија решења дајемо у следећем броју.

Проблем број 1 • Мат у 2 потеза

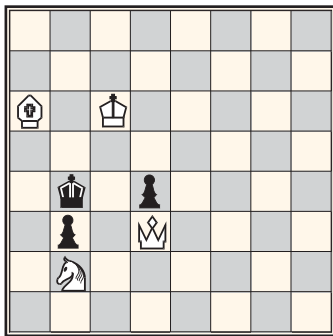
Мирослав СТОШИЋ – „Вечерње новости“, 1974.

Позиција:
Бели: Kh7, Tf7, Tg7 (3 фигуре)
Црни: Ke8, Ta8, пешак c6 (3 фигуре)

Проблем број 2 • Мат у 2 потеза

Мирослав СТОШИЋ – „Вечерње новости“, 1974.

Позиција:
Бели: Kc6, Dd3, La6, Sb2 (4 фигуре)
Црни: Kb4, пешаци: b3, d4 (3 фигуре)

Припремио Владимир ШАРИЋ

С
У
Д
О
К
У

			1	5			2	
	7			3	9	8		
1							9	5
2	1							
			6		7			
							4	1
5	3							2
		8	9	2				6
	2			7	8			

Решење коњићевих скокова: Животиње су шарене споља, а људи изнутра; Чоек иде по свијету као чела по цвијету.

GRAND // TOURS GRČKA Ostrvo EVIA - EDIPSOS
Tel.: 011/361 60 48, 021/422 324 www.grandtours.co.rs

SPECIJALNA PONUDA ZA ZAPOSLENE U VOJSKI
Hoteli: HERMES Spa i KAPOLOS Spa - Polupansion, cena 16€ - 18€
PLAĆANJE DO KRAJA GODINE!

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Припремио: Жарко ЋОКИЋ

	1		2	3	4	5	6	7		8		9	10	11	12	13	14		15		16	
17										18										19		
		20										21									22	
23				24									25									
26						27								28								
29								30									31					
32										33										34		
35			36									37										
38					39								40									
41							42							43								
44								45											46			
		47								48												
49					50								51									

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА ВОДОРАВНО:

сода-вода, Андријаш, ЈНА, т, Атиконак, мувати се, л, АСН, накотити, Атанасов, Новка, аконитин, валута, исмевач, нотароши, Асир, скаменити, арилизам, ЈО, ла, еротичан, кобасичар, Анор, Никарија, Иманите, вапори, аријанач, санак, Славомир, јарадари, Иро, к, томавак, кларинет, б, ићи, анамнеза, милиција.

ВОДОРАВНО:

17. Можда, можебит, 18. Екстремне појаве, 19. Паран број, 20. Популарна кавеска птичица, 21. Мајстор за вретена, 23. Материјал за лакирање, 24. Ракетни моделари, 25. Лекови за умирење, 26. Легура осмијума и волфрама, 27. Становници Стапара, 28. Име епископа Буловића, 29. Централни одмрамбени играчи, центархалфови, 30. Особа која ласка, 31. Девојка Паје Патка, 32. Свирач у оргуље, оргуљаш, 33. Оптерећивати, 34. Иницијали глумице Тејлор, 35. Ауто-ознака Бора, 36. Река у Шпанији, „Обојена река“, 37. Заједљиви, иронични људи, 38. Бивши светски првак Формуле 1, Јохен, 39. Вртлар, 40. Дрвена папуча, 41. Врста холандског сира, едамац, 42. Плафон, 43. Староегипатски писац (палиндром!), 44. Прекорити, покарати, 45. Незасићен угљоводоник, гас за заваривање, 46. Директор (скр.), 47. Уводиоца иновација, 48. Говорити један другоме „ти“, 50. Врста патке, 51. Анонимна женска особа.

УСПРАВНО:

1. Вођа Другог српског устанка, обновитељ државности Србије, рођен 18. 3. 1780, 2. Председник МОК-а, 3. Евентуално (скр.), 4. Шанкери у бару, 5. Идова имењакиња, 6. Возач таксија, 7. Име глумице Мимије, 8. Део пређеног пута, 9. Музичирања, 10. Текући рачун (скр.), 11. Играч у тенису који се брани, 12. Плесна фигура у кадрили, 13. Наука о болестима људи, 14. Мушко име, Инарко, 15. Највећа притока Саве, 16. Жена авијатичар, 18. Италијански ФК, 19. Нетипичан, 20. Врста криве (мат.), 21. Насеље код Калиновика, 22. Ислужени ратници, 24. Луксузан стан, 25. Одређивати висину царине, 27. Река на граници Мексика и САД, 28. Безгласан (грч.), 30. Изазивати бригу, 31. Див из грчке митологије, 33. Терети, 34. Атински јунак (академија!), 36. Бивши кошаркаш, Иво, 37. Женско име, 39. Грешка (лат.), 40. Цичање, 42. Тангенс (скр.), 43. Ево, ено, 45. Иницијали вајара Лога, 46. Нота солмизације.

SPORT VISION

NAJPOŽELJNIJI PARTNER ZA KUPOVINU PUTEM ADMINISTRATIVNE ZABRANE

KUPOVINA NA 6 RATA BEZ KAMATE, SAMO ZA PRIPADNIKE VOJSKE I MINISTARSTVA ODBRANE uz administrativnu zabranu

BEOGRAD MB Mega, TC Delta City, Jurija Gagarina 16, lok 254
 BEOGRAD MB, SC UŠĆE, Bul. Mihajla Pupina 4, lok 1.68
 BEOGRAD MB, Bulevar Kralja Aleksandra 28-32
 BEOGRAD BUZZ, SC UŠĆE, Bul. Mihajla Pupina 4, lokal 1.64
 BEOGRAD Reebok BS, SC UŠĆE, Bul. Mihajla Pupina 4; lok 1.67
 BEOGRAD BUZZ, TC Delta City, Jurija Gagarina 16, lok 133
 BEOGRAD MB, Knez Mihajlova 21
 BEOGRAD MB, Knez Mihajlova 1-3
 BEOGRAD MB, Đeram Bul. Kralja Aleksandra 168
 BEOGRAD MB, Požeška 67a
 BEOGRAD Champion BS, SC UŠĆE, Bul. Mihajla Pupina 4; lok 1.63
 BEOGRAD adidas BS, SC UŠĆE, Bul. Mihajla Pupina 4; lok 1.69
 BEOGRAD adidas BS, TC Delta City, Jurija Gagarina 16; lok 214
 BEOGRAD SV KIDS, TC UŠĆE, Bul. Mihajla Pupina 4, lok 1.62
 BEOGRAD SVKIDS, TC Delta City, Jurija Gagarina 16, lok 254a
 BEOGRAD MB Banjica, Crnotravska 7-9
 BEOGRAD Outlet Bulevar, Bul. Kralja Aleksandra 391
 BEOGRAD Outlet Arena, Bul. Arsenija Černojevića 97a
 BEOGRAD Outlet Diskont, Bul. Vojvode Mišića 10
 BEOGRAD TC Stadion Voždovac, Zaplanjska 32. Lokal 1/21

BEOGRAD SC Karaburma, Mirijevski bul. 18b, lok 4
 BEOGRAD Outlet Immo Centar, Gandijeva 21
 ZEMUN MB, Glavna 25
 ZEMUN Outlet Galenika, Batajnički drum 1/1
 ČAČAK MB, Skadarska 12
 KIKINDA MB Trg srpskih dobrovoljaca 30
 VALJEVO MB, Pop Lukina 1
 VRANJE MB, Stefana Prvovenčanog 115,
 RUMA MB, Glavna 141,
 RUMA MB, Veljka Dugoševića 173
 SMEDEREVO MB, Karađorđev dud E-2
 KRALJEVO MB, Trg srpskih ratnika 5
 SOMBOR MB, Kralja Petra I 32
 SUBOTICA MB, Rudić 1
 BAČKA TOPOLA MB, Boljai Farkaša 2; lok 10
 JAGODINA MB, Kneginje Milice 3, lok 3
 MLADENOVAC MB, Braće Badžaka 2, lok 5
 LOZNICA MB, Trg Nikole Pašića 4
 ŠABAC MB, Capital park, Zapadna transverzala I br. 4
 ZAJEČAR MB, Svetozara Markovića 7

PANČEVO MB, Miloša Obrenovića 12, lokal 5
 NOVI SAD MB, NS Mercator, Bul. Oslobođenja 102
 NOVI SAD MB, TC Bazar, Bul. Mihajla Pupina 1, lok 0.3
 NOVI SAD MB, Zmaj Jovina 2
 NOVI SAD SV KIDS, Bul. Oslobođenja 102; lok M7
 NOVI SAD MAJUR, Zmaj Jovina 26
 NOVI SAD Megastore, TC BIG, Sentandrejski put 11
 KRAGUJEVAC MB, Dimitrija Tucovića bb, lokal 231
 KRAGUJEVAC Outlet, Dr. Zorana Đinđića 10
 NIŠ MB, TPC Kalča lokal A14
 NIŠ SV KIDS, Obrenovićeve 42, TC Forum lok 2.13
 NIŠ MB, TC Stari podzemni prolaz L2
 NIŠ MEGASTORE, Obrenovićeve 42, TC Forum lok 1.01
 KRUŠEVAC MB, Mirka Tomića 26
 KRUŠEVAC MB, Mirka Tomića 18
 UŽICE MB Trg partizana 1
 UŽICE MB, Dimitrija Tucovića 99
 LESKOVAC MB, Trg revolucije 33
 LESKOVAC MB, Bulevar oslobođenja 23
 ZLATIBOR MB Tržni centar Zlatibor

www.sportvision.rs

call center 0800 003 004 besplatan poziv

TAMIŠ KAPIJA 1

STAMBENO - POSLOVNI KOMPLEKS NA OBALI REKE TAMIŠ
NA SAMO **15** km | **20**ak min VOŽNJE DO BEOGRADA

PONUĐA
50
GOTOVIH
STANOVA
SVIH
STRUKTURA
I GARAŽNIH MESTA

STANOVIMA NAJVIŠEG KVALITETA U POSLOVNO - STAMBENOM
KOMPLEKSU OD 45000m², SUPERMARKET IDEA U SAMOM KOMPLEKSU

**CENE SA SPECIJALNIM POPUSTOM
ZA PRIPADNIKE VOJSKE REPUBLIKE SRBIJE
I MINISTARSTVA ODBRANE**

OD 700-800 EUR/M² BEZ PDV-A

PRAVO NA POVRAĆAJ 10% PDV-A

ZA KUPCE KOJIMA JE OVO PRVI ŠTAN, SVU PAPIROLOGIJU ZAVRŠAVAMO ZA VAS.

0600 520 527 . 0638 474 478

NA SAJTU WWW.TAMISKAPIJA.RS MOŽETE POGLEDATI ŠTANOVE
I RASPORED PROSTORIJA U CELOM KOMPLEKSU

Лична средства
за противоклопну
борбу из затворених
просторија

АРТИЉЕРИЈА ИЗ СОБЕ

Кинеска оклопна
возила 6x6

ТЕНКОВИ НА ТОЧКОВИМА

Хеликоптер
камов Ка-28

ЛОВАЦ НА ПОДМОРНИЦЕ

Аутоматска пушка G3

РОДОНАЧЕЛНИК

Настала је одмах после Другог светског рата, употребљавана је широм света, а и дан-данас се користи. То је пушка која својим квалитетом, поузданошћу и робусношћу парира свим другим конструкцијама. Од ње је настала серија аутомата, који се и данас сматрају једним од најпрецизнијих и најпоузданијих оружја.

Сеоба знања

Њена историја почиње средином Другог светског рата, када су Немци први дошли на идеју о „средњем метку“ – између пушчаног за репетирке, и пиштољског за аутомате. Тада је први пут успешно решен проблем муниције за аутоматско и полуаутоматско оружје. Иако је било ванредно добрих конструкција, велики пушчани метак био је прејак за аутоматску паљбу, а пиштољски преслаб да би имао ефекат на бојном пољу на тим даљинама.

Немци су узели свој стандардни 7,9x57 mm IS метак и скраћењем чауре добили 7,9x33 mm Kurtz. Тако је у „Маузеру“ настала пушка StG-45(M), претеча данашњег „хеклера“, која међутим, није ушла у производњу. Рат се убрзо завршио. Немци су за своју пушку узели систем позајмице барутних гасова и искомбиновали га са системом одлагања трзаја помоћу ваљака, који се иначе налази на митраљезу MG-42 (наш М-53). То је идеја коју је искомбиновао револуционарни иноватор у сфери наоружања, немачки конструктор Лудвиг Воргриммер. Он је

Док још светом наоружања царује АК-47 „калашњиков“, заиста је тешко тој аутоматској пушци наћи достојног ривала на западу. Данас се стално води борба око тога која је пушка боља М-16 или АК-47. Разлог је јасан – оне су биле оружја две суперсиле које су пет деценија господариле светом. Потпуно се из вида губи чињеница да Европа, макар западна, никада није прихватила америчку пушку М-16. Не желећи да улазимо у вечну расправу која је од њих боља, овога пута говорићемо о можда најбољој европској аутоматској пушци свих времена – немачкој НК G-3.

Настала је одмах после Другог светског рата, употребљавана је широм света, а и дан-данас се користи. То је пушка која својим квалитетом, поузданошћу и робусношћу парира свим другим конструкцијама. Уједно, морамо признати да је једина чији се квалитети могу поредити са АК-47. Од ње је настала серија аутомата, који се и данас сматрају једним од најпрецизнијих и најпоузданијих оружја.

САДРЖАЈ

Аутоматска пушка G3
РОДОНАЧЕЛНИК
ДИНАСТИЈЕ ХК 2

Лична средства за
противоклопну борбу
из затворених просторија
АРТИЉЕРИЈА
ИЗ СОБЕ 6

Кинеска оклопна
возила бхб
ТЕНКОВИ
НА ТОЧКОВИМА 12

Дронови
лилипутанци (2)
УМАЊЕНО
ЛЕТЕЋЕ КРИЛО 21

Хеликоптер
камов Ка-28
ЛОВАЦ НА
ПОДМОРНИЦЕ 24

Уредник прилога
Мира Шведић

НИК ДИНАСТИЈЕ ХК

можда једини човек који заслужује да му се помиње име у историји наоружања раме уз раме са Русом Михајлом Калашњиковим.

Немачки техничари су као ратни заробљеници одведени у Француску. Тамо се Французима свидео нови немачки систем за оружје и почели су да експериментишу. Имали су неколико различитих варијанти и били су иницијално задовољни, али су направили кобну грешку – узели су преслаби амерички .30 US Carabine метак. Иако су тестирали оружје у различитим калибрима, неки од њих који су били чак и иновативни попут прототипа са 7,5x38 mm, одустали су зарад полуаутоматске пушке MAS-49 у стандардном пушчаном калибру. Французи су направили фаталну грешку јер су у својим рукама имали и нацрте и техничаре и могли су да произведу одлично, напредно и савремено оружје, баш у исто време када је Калашњиков у СССР-у пројектовао свој бесмртни АК-47.

Када је Лудвик Ворgrimлер ослобођен, отишао је, попут многих својих земљака, у Франкову Шпанију. Запослио се у фабрици CETME, која је имала пуно разумевање за његову конструкторову креативност. Убрзо, 1953. године ствара нову пушку – CETME LV-50, које је намењена шпанској војсци. Шпанија је брже прихватила савремене тенденције у свету, те је створила нов калибар – 7,9x40 mm – налик оригиналном немачком метку 7,9x33 и совјетском 7,62x39 mm, који се увелико користио у СКС Симонов кара-

бинима (наш домаћи М-59) и у новој и револуционарној конструкцији, која је тек почела да излази из фабрика – АК-47 аутоматској пушци.

Долази до интересантног обрта. Немачка погранична стража заинтересовала се за Ворgrimлерову конструкцију. Међутим, и поред модификација које је CETME урадила, западнонемачка погранична стража одлучила се за другу, опет веома квалитетну конструкцију – белгијску FN-FAL аутоматску пушку. Али, током испитивања за пограничну стражу, инвентивним и практичним Немцима свакако нису промакли квалитети ни CETME пушке. За њу се заинтересовао и Бундесвер, регуларна војска Западне Немачке.

По немачким стандардима FN-FAL није задовољила услове које је требало да има аутоматска пушка, којом би била наоружана целокупна Западнонемачка војска. Уједно, били су свесни чињенице да је Западна Немачка прва на удару евентуалне инвазије Источног блока, чије су стотине хиљада војника биле наоружане феноменалним „калашњиковим“. Тако, војска наручује одређен контингент CETME пушке, али у калибру који је у међувремену усвојен као стандардни за НАТО –

7,62x51 милиметара. То је несрећни калибар, који су Сједињене Државе практично на силу увеле у наоружање НАТО-а.

Филозофија око метка

Цела филозофија око метка била је погрешна. У старту су у НАТО-у имали погрешну претпоставку и створили су концепт такозване бојне пушке – Battle rifle. У Другом светском рату САД су биле практично једина зарађена страна која је као основно оружје имала добру и функционалну полуаутоматску пушку – „гаранд“ М1 калибра .30-06. Када су дошли у додир са немачким конструкцијама првих аутоматских пушака рађених за калибар 7,9 mm, били су очарани и убеђени да је будућност у аутоматским пушкама великог војничког калибра. Тим пре, што су и Совјети пре рата имали полуаутоматске пушке у сличним калибрима.

Американци тада излазе са пројектом „бојне пушке“ и новим калибром, 7,62x51 mm, базираним на њиховом .308 Винчестер. Британци, међутим, сматрају, слично Совјетима, да је будућност у „средњем метку“ и праве .280 British или 7x43 mm у сарадњи са белгијским FN, али

Једна од првих верзија G3 са дрвеним деловима

Пушка НК G3 са савиљљивим ножицама испод цеви

су амерички генерали у старту одбацили тај метак, тврдећи да је превише слаб.

Да би како-тако „извадили флеке“ ове ужасне одлуке, Немци су тражили пушку која ће моћи да обузда тај моћни калибар – да има добар систем који ће се носити са снажним импулсом тог калибра и бити довољно квалитетан. Америчка пушка М-14 показала се као права катастрофа, па се добар део европских, али и других земаља, определио за FN-FAL. И Немци су узели одређени број FAL пушака у своје наоружање. Међутим, нису били задовољни њима. Сматрали су да је пушка непрактична за рафалну паљбу и да не испуњава њихове стандарде. Направили су тест у којем су се такмичили FAL, швајцарски SIG 510 и амерички AP-10 (M-16 у калибру 7,62x51 мм). CETME – који је носио назив Gewehr G3 – добио је најбоље оцена.

Проблем је био у томе што се опет ишло изоконним путем. Наиме, холандска фирма NWM имала је ексклузивна права на производњу CETME пушке изван Шпаније, па су, под притиском комшија Белгијанаца, одбили да Немцима предају права за серијску производњу. Тек после много перипетија и узајамних уговора о међусобној продаји других врста муниције и оружја, Холанђани пристају да Немцима продају права за серијску производњу пушке G3, која је на почетка и била немачка конструкција!

Било како било, нова пушка усваја се у наоружање Бундесвера под називом Automatisches Gewehr G3. Производња је додељена „Рајнметалу“, који је био у уговорним обавезама са

CETME. Они и даље модификује пушку за метак 7,62x51 НАТО. Тек касније, после почетка производње, лиценца за ту пушку стиже и до фабрике „Хеклер и Кох“ и то под условом који је „Рајнметал“ поставио: да „Хеклер и Кох“ одустану од своје верзије пушкомитраље-

СТИЦАЊЕ СЛАВЕ

Пушка G3 није славу стекла на бојном пољу већ у једној мирној и (готово) бескрвној револуцији. Била је оружје португалске војске, која се под вођством младих официра, 25. априла 1974, побунила против фашистичког режима у Лисабону. Када се народ придружио војсци на улицама града, даривао је војнике каранфилима са цветних пијаца Лисабона. Војници су узимали то цвеће и стављали га у цеви својих „Хеклера“ G3. Те слике су обиле свет.

за, који се тражио на новом конкурс. Коначно, после разних перипетија пушка постаје „Хеклер“ под називом Automatisches Gewehr Heckler und Koch G3.

Иако ово изгледа прекомпликовано, никад није било начисто ко има права за производњу – а имали су их сви. Тако је пушка била одлична за извоз у разне земље, посебно оне ратом захваћене. Убрзо се велики број земаља заинтересовао за G3, посебно за лиценцу производњу. Турска, Пакистан, Мексико, Норвешка, Шведска, Грчка и Иран, само су неке од земаља које и данас праве по лиценци ту пушку. Извезена је у више од 40 земаља света.

Новине у конструкцији

Прва верзија те пушке показивала је лутања у концепцији аутоматске пушке – имала је дрвене кундаке и поткундаке, али и савиљљиве ножице испод цеви, јер су аутоматску пушку на западу поредили са америчком старом BAR – Browning Assault Rifle. Убрзо се на G3 усваја и примењује савремена технологија па пластика замењује дрво и нестају непотребне ножице.

Сама конструкција пушке донела је дотад непознате новине у свету. Поред одличне балансираности, немачки конструктори осмислили су и ергономске измене – рукохват је анатомски обликован са готово савршеним углом у односу на пушку, док је селектор ватре урађен у облику прекидача са леве стране рукохвата, како би стрелац палцем десне руке могао да врши селекцију ватре. Уз све то, оружје се запињало, односно репетирало, са леве стране пушке, што је омогућавало да стрелац откочи пушку, репетира је, не испуштајући је из руке и мотрећи циљ. Репетирање је постало заштити знак свих даљих конструкција базираних на тој пушци.

Како је та пушка, попут АК-47, базирана на коришћењу повратне снаге барутних гасова, односно позајмици барутних гасова при крају цеви, који се потом одводе гасним цилиндром натраг у систем оружја, код G3 репетира се на самом гасном цилиндру на којем се налази ручица за запињање, јер за разлику од АК система има сасвим другачији систем брављења. Тај начин репетирања остаће и на дериватима G3.

Следећа посебност G3 јесте систем нишана, који су тубуларни. Нишан се састоји од прстена са подеоцима на 100, 200, 300 и 400 метара, а функционише по принципу завртња и матице – када се окреће да би се повећала даљина, уједно се сам и издиже и повећава угао између предњег и задњег нишана и цеви пушке.

Карактеристична је и сама цев, која има полигонално жлебљење и на чијем се крају налази скривач пламена – уједно служи и као држач за бајонет и као тромблонски уређај. За разлику од наших тромблонских мина, које су захтевале посебни тромблон са тромблонским метком, Немци су се определили за ефикаснији систем са хватачем зрна – уређај смештен у дну шупљег тела мине, који хвата обично пушчано зрно и

његову енергију преузима на себе, избацујући мину.

Наредна карактеристика је бајонет који се монтира на горњој страни цеви пушке уместо на доњој, као код осталих пушака.

Најзначајније за пушку G3 јесте чињеница да је она била родоначелник династије „Хеклер и Кох“.

Пушка G3 је модуларна – кундаци, уводник оквира и рукохват са механизмом су одвојиви и посебни делови пушке, који се по потреби могу мењати и тако се добијају специјализоване врсте пушака попут снајперске или пушкомитраљеза. Тако су добили лаки пушкомитраљез који је могао да користи не само оквир са 20 метака или добош, већ и реденике.

И данас је у употреби G3 као одлична снајперска пушка, посебно захваљују-

ћи поузданости и прецизности и својим чувеним ножицама, које више нису биле део пушке већ одвојени део, али у саставу комплета прибора. Уместо фиксног кундака на неким верзијама може да се види и телескопски склопиви кундак, који се увлачи у канале са стране пушке без преклапања, што је још једна особеност G3, а касније и аутомата MP-5.

Пушка G3 се и данас производи широм света. Учесник је свих могућих ратова који су до сада вођени. Једина њена мана је цена – доста је скупља од конкуренције, посебно од совјетског АК-47. Генерално, компликованија је од њега па су је углавном користиле западне силе и њихови савезници.

Како је G3 био „дете“ више мајки, то јест читавог сета мултинационалних фирми, било ју је лакше протурити на тр-

НАЈПОЗНАТИЈИ ДЕРИВАТ

Можда је најпознатији дериват те пушке аутомат „Хеклер и Кох“ MP-5 калибра 9 mm PARA, који је неизоставни део арсенала полиција и специјалних јединица широм света. Он је умањена верзија аутоматске пушке G3.

жишта широм света, посебно земљама под санкцијама и у ратна подручја. Тако је почела да је користи бела мањина у рату у Родезији, португалска војска у Анголи и Мозамбику, али и Јужна Африка, која је брзо њоме заменила своје FN-FAL.

Преживела је и хладни рат и свој несрећни калибар 7,62x51 mm НАТО. Данас се прави у калибру 5,56 mm НАТО. ■

Александар КИШ

Heckler & Koch G3A4 (ropе) и G3A3 (голе)

АРТИЉЕРИЈА ИЗ СОБЕ

Извођење борбених дејстава у урбаним условима, а посебно противоклопна борба, дуго је представљала неугодну помисао и за пешадију и за оклопна возила. Са гледишта пешадинца, лична бестрајна и ракетна противоклопна средства лансирана са рамена одувек су била опасност за стрелца и његове саборце, због ударног таласа. Времена се мењају, па се у међувремену појавило неколико врло занимљивих решења, која успешно решавају тај проблем.

Шведски AT-4CS

Трећи Њутнов закон је јасан – свакој акцији супротставља се по интензитету једнако и супротно усмерена реакција. На томе се заснива дејство свих бестрајних и ракетних противоклопних и, у последње време врло популарних, средста-

ва за ватрену подршку, која се често називају „пешадијска артиљерија“. Таква средства су до масовније појаве напредних вишеслојних оклопа седамдесетих година, била реална опасност по тенкове, чак и са чела. Наравно, уколико стрелац успе да се довољно приближи моћном противнику. Појавом вишеслојних

оклопа, који се заснивају на комбинацији метала и керамике, односно метала и гуме или полимера, а и експлозивно – реактивних оклопа, чак и након великог напретка у ефикасности кумулативних бојевих глава, могућности напада са чела су у великој мери смањене.

Прво средство које је имало могућности испаливања из затворених просторија био је немачки Armbrust

Од средине осамдесетих година, противоклопне вођене ракете постале су неупоредиво ефикасније средство, било да је реч о ракетама са тандем-кумулятивним бојевим главама или са бојевим главама које дејствују на слабо оклопљени кров. Врло је тешко и компликовано извести дејство на кров са пројектилом који ротира због стабилизације, тако да се употреба таквих средстава препоручује против лакше оклопљених возила са чела или се развој преусмерава и равномерно концентрише на дејство против пешадије или бункера. На тај начин, поједина средства добијају практично универзалну намену, а типични примери су совјетски, односно руски РПГ-7 и шведски Carl Gustav.

Руска интервенција у Чеченији, а и последње америчке, односно коалиционе интервенције у Ираку и Авганистану, показале су да су чак и најбоље оклопљени тенкови осетљиви на дејство средстава старијег датума у све присутнијим градским борбама, било са бока, крова или од позади. Градско окружење пружио је знатне могућности да се противничка пешадија приближи тенковима на довољну удаљеност за прецизно испаливање релативно лаганих преносних средстава малог домета. При том, пешадинцима је у великој мери отежавало „посао“ неизбежно вођење рачуна о ударном таласу, који настаје као реакција на испаливање пројектила. Наравно, у урбаним условима подједнако значајно је испаливање и противоклопних и противпешадијских и противбункерских пројектила, тако да су инжењери широм света тај проблем решавали на различитим

начине. У овом чланку представимо неколико примењених решења.

Пластичне траке као контрамаса

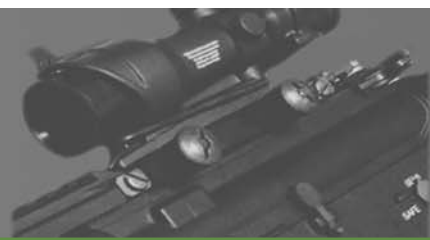
Прво средство које је имало могућност испаливања из затворених просторија био је немачки Armbrust. То једнократно средство имало је две иновације у односу на бестрајна средства, која су коришћена у ранијем периоду. Прва иновација односи се на барутно пуњење, које је затворено између два клипа. Приликом опаљења, продукти сагоревања померају клипове на обе стране. Са једне стране дејствују на пројектил, а са друге на 5.000 пластичних трака, као контрамаса. Траке су, наравно, друга иновација, а основна идеја је да се искористи контрамаса, која има велик отпор ваздуха, те за кратко време губи брзину, односно кинетичку енергију. Зато Armbrust може да се безбедно испали са удаље-

ности од 0,8 m од зида. Пробојност кумулативне бојеве главе износи 300 mm челика за балистичку заштиту и представља приближан еквивалент домаћем средству М80 „зоља“, мада је према неким искуствима, у реалним условима пробојност ипак нешто мања.

Недостатак је маса, која је више него двоструко већа (6,3 у односу на три килограма код М80). Директна замена за Armbrust јесте RGW-60, са одређеним побољшањима. Прво је смањена маса на 5,8 kg, друго је употреба оптичког нишана за повећање ефикасног домета на чак 600 m (са 300 m) и коначно, присутан је спектар бојевих глава. Основна је наравно кумулативна, пробојности као и код Armbrust-а. Међутим, савремено ратовање нагнало је конструкторе да развију и кумулативно-парчадну бојеву главу пробојности 100 mm са око 270 парчади. Треће је бојева глава са Хопкинсоновим ефектом, намењена за уништавање бункера или циљева иза заклона. Садржи

Варијанта RGW-90WB са ирсћенасћом бојевом главом има могућности пробијања ирсћирокуог зида од цигле и, уједно, сћварања оћвора величине човека

500 g експлозива, а пробија зид од цигле дебљине 400 милиметара.

Треће средство, које користи сличан принцип опаљења, јесте Matador или RGW-90. Настало је у сарадњи Немачке, Израела и Сингапура. Користи калибар 90 mm (Armbrust 67 mm, RGW-60 60 mm), чиме се обезбеђује већа пробојност, која према неким подацима достиже 500 mm челика за балистичку заштиту. Поред тога, постоји могућност увлачења сонде, при чему бојева глава делује Хопкинсоновим принципом, и може у двоструком зиду од цигала да направи отвор пречника 450 милиметара. То се може упоредити са одговарајућом бојевом главом са RGW-60, али треба знати да је RGW-90 веће и теже средство (8,9 kg), веће универзалности.

Поред ове, присутне су још неке варијанте. RGW-90MP је слична основној, али има рефлексни нишан, који се подешава помоћу ласерског даљиномера, чиме се обезбеђује већа прецизност на већим дometима, око 500 метара. RGW-90AS је специјализована верзија

са побољшаним дејством против бункера и утврђених циљева уопште. Поседује тандем-бојеву главу, где предња ствара мањи отвор у зиду, кроз који продире секундарна бојева глава, која експлодира у зиду или у унутрашњости. Ако експлодира у зиду, ствара се отвор пречника око 80 cm, док при дејству у унутрашњости, долази до страховитог разарања и потпуног уништења бункера или утврђеног објекта.

Последња варијанта је RGW-90WB са прстенастом бојевом главом, која има могућност пробијања троструког зида од цигле и, уједно, стварања отвора величине човека. На тај начин омогућава се да, након ватреног дејства и пробијања, пешадија уђе у утврђени објекат.

Тај принцип примењен је и на француском средству AC300 Jupiter (с краја осамдесетих година), али то средство није ушло у оперативну употребу, с обзиром на то да је на конкурс AC300 (Anti Char Courte Portee – противтенковско средство малог домета) прихваћена противоклопна вођена ракета Eryx. AC300 је

било средство са пречником цеви 70 mm и наткалибарном бојевом главом од 115 милиметара. Од свих наведених, чак и савремених сличних средстава, AC300 имало је врхунску пробојност – од чак 800 mm челика за балистичку заштиту. Маса је била 12 kg, а ефикасни дomet 300 метара. Ипак, и ово је на нивоу других средстава за једнократну употребу, попут AT-12T (14 kg) и домаћег M90 „стршљен“ (13 kg), али и руског РПГ-28 (13 kg). Та је маса знатно мања у односу на масивни руски РПГ-29 од 18,8 kg или француски DARD 120 од 14 kg (такође са конкурса АССР), који достижу ефикасне дometе 500–600 метара. Поред могућности отварања ватре из затворених простора, AC300 и слична средства имају и смањен ниво буке, који на AC300 не прелази 135 децибела.

Течна контрамаса

Најуспешније средство које је напредно прилагођено испаливању из затворених просторија јесте шведски AT-4CS (скраћеница CS потиче од „confined space“ – затворен простор). Основна идеја је коришћење бестрзајног принципа, али модификованог са погодном одабраном контрамасом. Наиме, контра маса на AT-4CS је слана вода која након опаљења веома брзо губи брзину и уједно успорава и продукте сагоревања барутних гасова. Међутим, као код оружја попут Armbrust и сличних, није све тако сјајно ни код AT-4CS. Основни проблем је смањење почетне брзине пројектила (приближно исте масе као код основне варијанте) са 290 на 220 m/s, чиме се пропорционално смањује и ефикасни дomet са око 300 m, на највише 250 метара. С друге стране, савременија кумулативна бојева глава обезбеђује релативно велику пробојност од 500–600 mm челика за балистичку заштиту, што је знатно више у односу на основну верзију са пробојношћу 420 милиметара.

Средство AT-4 може се добити и у варијанти са универзалном кумулативно-парчадном бојевом главом, пробојности 150 mm челика, што је довољно за бункере и лака оклопна возила. Поред тога, чеони део пројектила је ојачан, чиме се обезбеђује пробијање мање отпорних зидова и детонација унутар просторије (са одложеним дејством упалача). Овај

Иако не припада групи противоклопних ни оперативних средстава, француски Lacroix HIWS идеалан је за дејство из затвореног простора

Кумулативно-парчадна тромблонска мина Luchaire AP/AV (еквивалент кумулативној АС), масе 500 грама, након испљивања са пушке FAMAS

пројектил, ознаке HEDP 502 (High Explosive Dual Purpose) због ојачаног носа, може без оштећења рикошетирати од тла и експлодирати у ваздуху, идеално изнад противничког рова или заклона.

Следећа опција је специјализовани пројектил против бункера AST (Anti Structure Tandem-warheads), где кумулативна бојева глава са модификованим конусом пробија релативно велик отвор у зиду, а секундарна бојева глава продире кроз тај отвор унутар бункера и експлодира. Треба знати да је AT-4CS, као и

Armbrust, једнократно средство, које се након опаљења баца, што значи да стрелац након гађања једноставно одбацује лансирну цев и релативно брзо, растерећен напушта положај.

Апсорпција трзаја

Иако не припада групи противоклопних, па чак ни оперативних средстава, француски Lacroix HIWS (High Impulsion Weapon System) или Samourai представља идеалан начин да се дејствује из затвореног простора. Калибра 76 mm, практично као типични брдски

топ, обезбеђује испљивање пројектила масе један килограм почетном брзином 100 m/s на удаљеност 300 m, а просечно и на 600 метара. Како повратног трзаја практично нема, сва енергија барутних гасова се искоришћава за покретање пројектила.

За смањење трзаја коришћене су две технике. Прва је вероватна употреба принципа високог-ниског притиска, према коме барутно пуњење врло ефикасно сагорева у затвореном простору. Када притисак достигне одређену критичну вредност, пројектил се покреће, након чега барутни гасови релативно малом брзином истичу из цеви, чиме се редукује компонента трзаја, која потиче од барутних гасова. Овај принцип искоришћен је на бацачима граната 40 mm и западних и источних модела. Тиме се омогућава да цев оружја буде тањих зидова, што опет значи и мању масу средства.

Тај принцип први пут искоришћен је на немачким противтенковским топовима PAW-600 и PWK, калибра 80, 100 и 150 mm – калибри су екстремно малих маса и високе пробојности захваљујући употреби кумулативних пројектила. Маса HIWS је 7,7 kg, а развојем је било

ПРОТИВОКЛОПНЕ ВОЂЕНЕ РАКЕТЕ

Као алтернатива споменутим средствима могу да се спомену и противоклопне вођене ракете. Већином оне имају гасогенератор или мали стартни ракетни мотор, који служи да избаци ракету на безбедну удаљеност од стрелца, након чега се активира ракетни мотор. Продукти сагоревања унутар лансирне цеви не представљају ограничавајући фактор за испљивање из затворених просторија. Типичан пример су ракете малог домета попут француских Eгux или домаће „бумбар“. Међутим, треба знати да је цена таквих ракета вишеструко већа у односу на ракетна или бестрзајна средства. Када се, ипак, узме у обзир да им је цена стране вишеструко мања него потенцијалих циљева, попут тенкова или других оклопних возила, њихова употреба постаје далеко атрактивнија.

предвиђено да се додатно смањи на 6,8 килограма. То је одличан резултат, ако се зна да оружје има и додатни уређај за смањење трзаја на бази трења, са продуженим трзањем. Без обзира на

ове примењене мере смањења трзаја, он је и даље прилично неугодан, тако да се стрелцима препоручује да при заузимања става, 80 одсто масе ослоне на предњу ногу.

Актуелна варијанта је у калибру 76 mm, али је наводно у развоју и верзија HW-40, која испуљује муницију аутоматских бацача граната 40x53 mm, знатно веће почетне брзине и домета у од-

Два средства с краја осамдесетих година, која користе ракетни погон, а сродна су тромблонским минама – RAW (горе) и RAAM (доле)

јуће или запаљиво дејство. Од великог значаја је и могућност неупоредиво јевтиније обуке у односу и на бацаче граната и на ручне противоклопне лансере.

Основни недостатак у односу на средства описана у овом чланку јесте вишеструко мањи ефикасни домет директном ватром, који достиже око 100-150 метара. У урбаним условима, то не мора да буде од пресудног значаја.

Као решење за мањи домет могу да се спомену два средства с краја осамдесетих година, која користе ракетни погон, а сродна су тромблонским минама. Прво је RAW (Rifleman's Assault Weapon), ракетни пројектил који се активира проласком метка, тј. барутних гасова кроз посебно профилисани носач. Бојева глава је са Хопкинсоновим ефектом, са 1,1 kg експлозива, која има за циљ разарање зидова утврђених објеката или бункера до ефикасног домета од 200 метара. Друго средство је RAAM (Rifle-Launched Anti-Armour Munition) са кумулативном бојевом главом, пробојности 400 mm, масе 1,65 kg и ефикасног домета 250 метара. На жалост, ни RAW ни RAAM нису уведени у оперативну употребу, највероватније због нешто мање прецизности. Као концепт, остају врло интересантни, али ипак не за наведене ефикасне домете, већ за приближно упола мање даљине, карактеристичне за тромблонске мине. Предност над класичним тромблонским минама јесте мањи трзај и знатно ефикаснија бојева глава, а недостатак је виша цена.

ТРОМБЛОНСКЕ МИНЕ

Тромблонске мине су данас, част изузецима, дефинитивно у дефанзиви. Већина светских армија определила се за потцевне бацаче граната. Основни разлог је мања прецизност, нарочито уколико се гађа са пушком на куку или под паухом, али се лаке мине могу лансирати и са рамена уз високу прецизност. Екстремни пример су француске оружане снаге, које обучавају своје војнике у испаливању чак и тешких тромблонских мина са рамена, где се дешавају и повреде, али је крајњи резултат врло повољан, што се и показало у Авганистану. Дакле, код савремених тромблонских мина може се испаливати и муниција са зрном, а неки типови чак и са пробојном муницијом, што је био важан недостатак класичних тромблонских мина испаливаних наменском муницијом.

Тромблонске мине обезбеђују сваком пешадинцу вођење противоклопне борбе или пружање знатно ефикасније ватрене подршке у односу на гранате бацача калибра 35 или 40 милиметара. Маса им је додуше већа од граната, али се то анулира ако се узме у обзир маса самог бацача граната. Савремене тромблонске мине, попут француске серије Luchaire AC, имају пробојност која достиже 350 mm челика, што се може повољно упоредити чак и са ракетним бацачима попут домаће „зоље“. Парчадно дејство тромблонских мина се с друге стране чак може упоређивати са минама минобацача 50–52 милиметара.

Актуелне тромблонске мине могу се опремати и камерама, темпирним упаљачима (израелске Refaim) и специјализованим бојевим главама, намењеним за разваљивање врата (такође израелске Simon). Поред тога, тромблонске мине могу имати и врло корисно димно, осветљава-

Трзај код пољског средства РПГ-76 може се смањити комфорним

носу на потцевне бацаче граната, попут M203 40x46 mm (240 у односу на 76 m/s и ефикасни домет 600 у односу на 150 m). За сада на варијанти 76 mm постоји само парчадно-разорна муниција. У сваком случају, НИWS представља врло интересантну алтернативу, која проширује могућности вођења борби у урбаним условима.

Пољска верзија

Ако је трзај Lasgoix НИWS подношљив, код пољског средства РПГ-76 може се сматрати комфорним. Једнократни РПГ-76 потиче из хладног рата. Развој је започео 1971. године, у сарадњи пољских и бугарских стручњака, како би се креирало противоклопно средство које ће допунити РПГ-7, али имати знатно мању масу, уз задржану пробојност. Међутим, након одређених неслагања, Пољаци су развој наставили самостално, а резултат је РПГ-76, који је уведен у оперативну употребу 1985. године.

Принцип рада је до данас непоновљен на другим личним средствима. Наиме, Пољаци су се ради смањења масе одлучили да комбинују класично опаљење са ракетним мотором. То значи да РПГ-76 уопште није бестрзајно средство, али је барутно пуњење довољно јако, односно слабо да избаци пројектил из цеви, уз релативно слаб трзај. Није

обелодањено колика је енергија трзаја, али судећи према неким снимцима, он се може упоредити са класичном сачмаром, што је више него прихватљиво. Након изласка из цеви, активира се ракетни мотор са издувницима, који имају значајан отклон од осе пројектила, тако да се продукти сагоревања ракетног горива усмеравају даље од стрелца.

Ефикасни домет је 250 m, што је негде на нивоу РПГ-7. Пробојност је на нивоу првобитне бојеве главе са РПГ-7 и износи 260 mm, али је у време када се РПГ-76 појавио, за РПГ-7 већ био на располагању ефикаснији пројектил ПГ-7ВЛ пробојности 500 милиметара.

Оно што запањује јесте маса – РПГ-76 са ракетизованим пројектилом има невероватних 2,1 kg, док је код РПГ-7 око 8,5 килограма! Од тога, пројектил пречника 68 mm, тежи 1,7 kg, док је маса ракете РПГ-7, ПГ-7, 2,2 kg, односно, ПГ-7ВЛ 2,6 килограма. Поред смањене масе, основна предност је могућност опаљења из затворених просторија, без икаквих ограничења, јер ударни талас једноставно не постоји. Међутим, није реално очекивати да РПГ-76 може да конкурише РПГ-7 према вероватноћи погађања циља, делимично и због једноставног механичког нишана, док је РПГ-7 могао бити опремљен оптичким нишаном.

Пољаци су РПГ-76 увели у употребу 1985. године, али незадовољни перформансама кумулативне бојеве главе, никад га нису масовно увели у оперативну употребу регуларних јединица, већ само појединих специјалних. Године 2003, РПГ-76 повучен је из оперативне употребе, јер је заиста, чак и оклоп тенкова старије генерације, био сасвим довољно ефикасан да се предупреди веће разарање у унутрашњости. Међутим, РПГ-76 је враћен у оперативну употребу јединица које су послате у Ирак и Авганистан, због идеалног споја могућности дејстава у урбаним условима и мале масе, што представља право признање конструкторима.

Ако се, међутим, анализира бојева глава и погледају конкурентска средства, може се констатовати да је у оквиру масе пројектила од 1,7 kg, применом савремене технологије, могуће повећати пробојност бојеве главе на око 400 mm, па чак и нешто више, а да не говоримо о могућности израде врло ефикасне противбункерске (најједноставније са Хопкинсоновим ефектом), парчадно-разорне или термобаричне бојеве главе за ватрену подршку. У комбинацији са могућношћу употребе из затворених просторија, РПГ-76 би могао представљати једну од врло занимљивих алтернатива постојећим средствима. ■

Др Себастиан БАЛОШ

ТЕНКОВИ НА ТОЧКОВИМА

Одбрамбена индустрија Кине у првој декади 21. века учинила је велики искорак у самосталном развоју и производњи лаких оклопних возила точкаша, са системом за кретање у три основне категорије погона: 4x4, 6x6 и 8x8, али и за кретање на води са два елисна погона позади. Представљамо возила с погоном 6x6.

Кинеска народноослободилачка армија (КНОА) посветила је велику пажњу развоју и производњи оклопних борбених возила точкаша (ОБВТ), претежно формуле погона 8x8, али је задржала пажњу и на возилима точкашима 6x6, у извесној мери и 4x4, што је тенденција и у свету. Истина, тек задње две-три године, пажња је усмерена и на возила заштићена

од ИЕС и МЕС (импровизирана експлозивна и минско-експлозивна средства), тзв. возила MRAP (Mine-Resistant Ambush Protected, Vehicles), која је излагала на светским сајмовима НВО.

Неке државе су чак одустале од опремања армије гусеничним ОБВ, највише од тенкова, што у КНОА није случај, јер је проценила да се предности једних и других врста оклопних возила уза-

јамно допуњују. При томе се рачуна на могуће и актуелне изазове извођења стандардних операција одбране земље и офанзивних дејстава (по потреби), операција поморско-десантних и ваздушно-десантних снага, операција ниског интензитета и асиметрична дејства против терористичких и побуњеничких група, борби у урбаним срединама за сузбијање рушилачких нереда и могућностима

преношења ОБВТ авионима са једног на други крај свога великог пространства. У таквој концепцији возила са амфибијским својствима попримила су велики значај.

Полази се од тога да точкашка возила имају предност вишег нивоа стратегијске покретљивости и оперативнотактичких маневара у захвату комуникација и да су мањи расходи у експлоатацији и одржавању. Насупрот томе, нижег су нивоа заштите.

Занимљиво је да у КНОА није наглашена општа тенденција да точкаши буду боље оклопне заштите – да имају тзв. SLAT Armour/Bar armour (додатне решеткасте ограде или кавезасти оклоп) од металних гредица и шипки, за заштиту од РРБ/РПГ и кумулативних пројектила. Разлог је јасан – примена додатних монтажних-демонтажних панела оклопа довела је до пораста борбене масе тих возила, код неких возила (8x8) на Западу, између 25 и 33 тоне. Због мање масе кинеска возила имају предност јер могу да

СКРАЋЕНИЦЕ

У примени скраћеница за називе ОБВТ, у КНОА, користе се различити акроними, што објективно, Европљанима представља тешкоћу. Зато дајемо за нека возила приближно значење скраћеница. WZ – оклопно; ZBL-09 – Z је оклопно, В – борбено возило пешадије, L – точкаш а 09 модел-годиште (2009); ZSL-93 – Z је оклопни, S је транспортер, L је точкаш, а 93 годиште (1993). Код возила за ватрену подршку: P је подршка, T је противтенковска, L је топ/хаубица.

Због једноставнијег индексирања возила, у новије време, прелази се са заводских ознака „WZ“ на скраћенице „Туре“ (Тип) и додаје годиште, а код извозних возила енглеска скраћеница – суфикс врсте возила, на пример: Туре-07P (8x8) APC је оклопни транспортер 8x8, модел 2007. године, или друге врсте возила (IFV, ATG, SPH... на српском: ОТ, БВП, СПТ топ, СХ – самоходна хаубица...), или само скраћеница VN-1, VN-2, VN-3... зависно од формуле погона возила (8x8, 6x6, 4x4) где „VN“ значи возило Норинко, а „1, 2, 3“, година 21. века.

плоче, а то је особина већине њихових точкаша.

Да би одговорили доктринарним опредељењима, код возила точкаша све су израженији захтеви за: већи унутрашњи простор и носивост терета, приме-

ну куполског наоружања, модуларност градње, вишенаменску употребљивост возила, примену електронских дигиталних подсистема и напредне технологије, оптоелектронских нишанско-осматрачких уређаја, најновијих електронских система за комуникације, клима-уређаја,

Возило WMZ-551 6x6 APC, шoй GIAT M811 25 mm+7,62 mm, амфибија, у Мијан Мару

Возило ZSL-92(WZ-551A) 6x6 IFV, шoй ZPT-90 25 mm +7,62 mm, амфибија

уградњу помоћних електроагрегата за допуну извора електричне енергије за све већи број снажнијих потрошача, обезбеђење оптималних ергономских услова за руковање и управљање подсистемима и већу удобност посада за непрекидни боравак у борбеним условима дужим од 24 часа.

Присутна је примена најсавременијих увозних, готових борбених модула, напредне технологије, мотора и трансмисија (претежно од европских фирми), или оптоелектронских подсистема и неких других компонената, а уградња и завршна монтажа поверене су сопственим предузећима ван утицаја давалаца лиценце.

Израда возила по модуларном принципу нуди већу еластичност у примени и знатно мање губитке у материјално-техничком обезбеђењу и одржавању возила. Возила се комплетирају, у основи, са шест модула: погонски блок, трансмисија, блок за управљање, огибљење, корпус возила и борбени блок с наоружањем.

Наглашен је захтев армије за повећањем ватрене моћи ОБВТ. Од првобитних основних оружја код ОТ/БВП, у виду митраљеза 7,62/12, 7/14,5 mm, приступа се наоружавању тих возила у више варијаната: са аутоматским топовима 20/23/25 или 30 mm, уградњи купола са топовима 100/105 mm, код неких модела 120 mm (за сада опитних). Тако су ОБВ

точкаши, неретко, постали тенкови на точковима. Посебан значај имају возила за непосредну и посредну ватрену подршку: минобачач-хаубица 120 mm, хаубица 122/155 mm, чак и ракетни системи ПВО за веће висине и разна ракетна и вишецевна оруђа за ватрену подршку на већим даљинама

У развоју и производњи ОБВТ Кина је све присутнија и на страним тржиштима, где озбиљно конкурише познатим евро-америчким компанијама.

Базни модел

Базни модел ОТ са амфибијским својствима, возило WZ-551 6x6 APC, појавило се као резултат унапређења претходног троосовинског ОТ WZ-523, које је развијено осамдесетих година, на бази теренског теретног возила домаће производње – Tiema XC2030 6x6, пошто је претходно употребљена шасија немачког возила Mercedeses Benz 2060. Многи страни коментатори приписивали су том кинеском возилу сличност изгледа са јужноафричким ОТ типа Ratel 6x6, а други са француским VAB 6x6. Ма колико били (делимично) у праву, Кинези су осамдесетих година ангажовали своје истраживачке и развојне институте Бр. 201 и 202, а за производњу компанију Бр. 256, у саставу конзорција НОРИНКО (NORINCO) да, користећи и страна искуства, развију сопствено возило.

Како армија није била задовољна са првих 16 прототипских модела, приказаних на паради у Пекингу 1986. године, постављен је захтев да се модернизује возило до вишег нивоа, како би послужило као платформа за велику серију ОБВТ формуле погона 4x4, 6x6 и 8x8. При томе, основна архитектура возила била је идентична, али, подразумева се, са краћим или дужим оклопним телом. Други захтев тицао се високе проходности и амфибијности возила. Трећи се односио на модуларност конструкције, која је подразумевала вишенаменска решења, са надградњом борбених станица, од митраљеског до топовског и хаубичког наоружања, ракетних лансера за ПОБ и ПВО, више врста возила посебне намене (за командовање, логистику, ремонт и извлачење оштећених возила, инжињеријске задатке, извиђачко, за радио-електронска дејства, оптоелектронско извиђање, артиљеријске осматрачнице, санитарска возила...). Већи број наменских возила развијен је и за потребе војне полиције, снаге унутрашње безбедности, граничне јединице.

Конструкција базног возила (маса 15 t, варира од 12,5 до 16,3 t, зависно од модела), фабричког индекса WZ-551 6x6 APC, касније под називом ZSL-90 или Туре-90 APC, односно Туре-92 (ZSL-92) састављена је од самонесећег оклопног тела (димензије: 6,63x2,80x2,80 m) израђеног од челичних заварених плоча, стандардног распореда делова возила: седишта возача и командира су напред, моторно одељење иза њих, оружја платформа-борбено одељење (или купола) на средини, троосовински погон с додатна два елисна покретача позади за пловидбу; код варијанте ОТ позади је десантно одељење за 8–9 наоружаних војника.

Командир и возач имају напред прозоре са заштитним стаклима и металним поклопцима, а на крову по три перископа и отворе са поклопцима за улазак-излазак из возила; нишанција има засебан отвор са поклопцем, а десант два или четири поклопца са отворима на крову и шира врата за брзо напуштање возила позади. На бочним странама, између првог и другог точка, су по једна мања врата, а на бочним странама две три пушкарнице, зависно од варијанте возила. С каснијим модификацијама унапређена верзија WZ-551A означена је као ZSL-92 (или Туре-92). Уследио је чи-

тав низ унапређења и модернизација и развој многих варијаната које су, својим квалитетом, достигле модерна светска решења. Тај процес траје и данас.

Основно оружје у варијанти ОТ је сте митраљез 12,7x108 mm W-85, уграђен на оклопљеном постољу, а код варијанте БВП уграђен је домаћи аутоматски топ 25 mm ZPT-90 са спрегнутим митраљезом 7,62 mm, којима се даљински управља. Било је покушаја да се угради и француски топ 25 mm HS-811 у куполи Dragar, али се одустало у корист домаћег топа. Последњих година поново се у извозним моделима тражи таква оружна станица.

Оруђе се покреће ручно или електрички, по азимуту 360 степени, по елевацији од – 8 до +55 степени, чинећи га подесним за дејство против надвишавајућих циљева и летелица. За осматрање нишанција располаже са четири перископа и осматрачко-нишанском справом са дневним и ноћним пасивним каналом. У комплекту је 400 метака. Рафална паљба је са каденцом: појединачна, 3–5 метака у рафалу или дугим рафалима, брзином паљбе од 100 до 200 метака у минути. Спрегнути митраљез 7,62 mm Type-86 има 1.000 метака у спремишту. На обе стране куполе су по четири БДК од 76 милиметара. Најновије варијанте, БВП ZSL-92 6x6 IFV, добиле су аутоматски топ калибра 30 mm домаће производње, а у неким моделима уграђени су, обострано на куполи, по један лансер ПОР НЈ-73С или НЈ-8/НЈ-9 Red Arrow („црвена стрела“).

Погонски агрегат је код првих серија био KHD F8L-41, дизел мотор од 256 КС са петостепеним мануелним мењачем, да би нове серије добиле турбопрехрањивани, осмоцилиндарски, ваздушно хлађени дизел мотор Deutz BF8L 413F од 320 КС/235 kW, с немачком трансмисијом механичког типа, 5S-111GPA (мењач са 9+1 степеном преноса), редуцијом преноса за теже терене и хидрауличним сервоуређајем за управљање.

Осовине точкова су са независним вешањем. У точковима су хидрауличне диск кочнице. Уграђен је систем за централну регулацију притиска у пнеуматцима. Такозване нерањиве гуме, након пенетрације од малокалибарског оружја, омогућују наставак успорене вожње (30 km/h) за још 100 километара. Највећа путна брзина је 85–90 km/h, а када пло-

ви, 7–8 km/h, са аутономијом кретања на путевима 800 km (ван путева 600 km). За погон на води има две елисе са задње стране возила, које могу да се окрећу хоризонтално, чак и за 180 степени, ради лакшег управљања у води. Напред је валобранска плоча са прозорским окном за возача (преклапа се напред, пре уласка у воду). Возило савлађује успоне до 60%, нагибе 30%, ров ширине до 1,2 m, вертикални зид 0,5 метара.

Оклоп возила штити кружно од пројектила митраљеза 12,7 милиметара. Инсталисан је уређај за НХБ заштиту посаде и аутоматски уређај за ППЗ. Додатно за маскирање у борби предвиђа се испаливање димних кутија. Маскирна боја прилагођена је потреби јединица у чији састав возило улази. На пример, плава боја за полицију, СМБ боја за копнене јединице, а дигитализована и комбинација плаве и беле за десантне и друге саставе.

Возила фамилије WZ-551/551A 6x6 APC (више типова и верзија модификација), испоручена су у 15 земаља (око 1.350 комада), у кинеске снаге безбедности и армију око 1.200, плус око 750 Тип-90 и 150 Type-92.

Деведесетих година прошлог и прве деценије овог века, основни модел WZ-551 6x6 APC више пута је модификован и унапређиван са новим подсистемима и уређајима, а уграђена је читава ле-

пеца наоружања и серија са више од 25 варијаната наменских борбених возила. Највећи број су амфибијских својстава. Сада су то возила фамилије ZSL-92 (Type-92) или других назива, посебно за извозне варијанте. Последњих година виђени су на познатим сајмовима HBO (IDEX, Eurosatory, SOFEX ...)

Варијанте фамилије WZ-551 6x6 APC/Type-90/92, ZSL-90/92 и подваријанте читавог арсенала возила различите намене наоружања и опреме, рађене су на бази основне конфигурације јединственог оклопног тела, са стандардним погоном (6x6). Приказујемо неке од њих.

Ловац тенкова

Јуришни топ 100 mm за подршку (или или топ-ловац тенкова) PTL-02 Assault Gun/Tank Destroyer, развијен је на бази унапређене варијанте возила ZSL-92 (6x6), са достигнутом технологијом вученог ПТ топа глатке цеви Тип-86 (лиценца руског Т-12) и осматрачко-нишанских уређаја домаћег тенка Тип-88. У развоју опитног борбеног возила, ознаке Тип-87, рачунало се са изразом јефтиног средства, високе покретљивости и оптималним решењем замене вучених ПТ топова Тип-86 у механизованим дивизијама.

Конструисано је да буде у стању да успешно дејствује против оклопних возила, бункера и других фортификациј-

Искрцавање из десантног брога возила WZ-551 6x6 IFV

ских објеката, непокретних и покретних циљева, али је било недовољно ефикасно против тенкова последње генерације. Ово у суштини оруђе за подршку распоређивано је заједно са БВП ZSL-92 и ОТ ZSL-92А у лаке механизоване дивизије снага за брзе интервенције. Била је намера да се оствари пројекат самоходног оруђа високе покретљивости, ниже цене, које би се лако користило и за уградњу других оружних станица.

Модификована варијанта, првобитне ознаке Тип-87, уведена је у наоружање 2003. под ознаком РТЛ-02 или Тип-02. Пуна серијска производња стартовала је 2004/2005. године. Применом достигнуте технологије, редукована је цена развоја и одржавања у оперативним јединицама. Први пут ПТЛ-02 појавио се на руско-кinesком маневру „Мисија мира 2005“ у Кини, а затим 2007. у Русији, потом на паради у Пекингу 1. октобра 2009. Године. Процењује се да је произведено око тих 350 возила.

Оклопно тело (или „шасија“) идентично је са ZSL-92, са максималном заменљивошћу главних делова возила. Купола је преузета од лаког амфибијског

тенка Тип-63. Постоје два модела купола, са мањим разликама дизајна, и једна новија знатно другачије архитектуре, али у њој није топ 100 mm већ 105. Код основних модела разлике су у облику чеоне стране куполе, а код неких је уочљива разлика изгледа кућишта нишанског система, која наводи да је реч о термо-визијском уређају.

Унутрашњи распоред трочлане куполе је по узору куполе тенка Тип-88, с тим што нема аутомат за пуњење топа, а преузет је поједностављени СУВ тога тенка. За улазак и излазак посаде имају два отвора са поклопцима на крову управног, два бочна отвора између првог и другог пара точкова, и једнокрилна врата на задњој страни оклопног тела. За осматрање возача и командира возила користе се прозори са заштитним стаклима, који се у борби покривају оклопним поклопцима, у ком случају се за осматрање користе по три перископи изнад улазних отвора. Средњи перископ возача замењује се пасивним системом за осматрање ноћу.

Возило ПТЛ-02 има шасију формуле погона 6x6, са местом возача напред, по-

гонским агрегатом у средини, и купола (борбено одељење) позади. Посада је петочлана. Возач и командир имају своје улазне отворе са поклопцима, а трочлана посада у куполи два отвора. Позади су врата за уношење муниције и излазак-улазак у борбено одељење.

У поређењу са гусеничним ОБВ, ПТЛ-02 омогућава брже кретање по аутопутевима. На маневрима су прелазили по неколико хиљада километара. Са масом од 19 t (димензије возила: дужина с топом 8.350 mm, без топа 6.650 mm, ширина 2.860 mm, висина до крова куполе 3.150 mm, оклопног тела 2.100 mm), може да се превози са средњим транспортним авионима Y-8 (идентичан руском Ан-12), по два возила (други наводе једно), а ИЛ-76МД по три возила одједном (по другима два возила). Возило ПТЛ-02 распоређује се у артиљеријске пукове лаких механизованих дивизија, у чијем органском саставу су дивизиони од по 18 оруђа.

У возило је уграђен немачки (лицензни) погонски агрегат Deutz BF8L413F од 320 КС и механичка трансмисија као у

Возило РТЛ-02 6x6 100 mm на заједничком маневру Русије и Кине „Мировна мисија 2005“

ZSL-92, са перформансама покретљивости идентичним са базним возилом, осим код неких серија где су изостављене елисе за погон на води. Возило остварује аутономију на путу до 600–700 км, а максимална брзина достиже 85 км/ч. Маневарске могућности су идентичне, такође, са ZSL-92 APC/IFV.

Топ 100 mm Тип-86 глатке цеви (L/54,5) има перфорирану гасну кочницу и термоизолациону облогу цеви. У састав СУВ уграђене су комбиноване дневно-ноћне нишанске справе са пасивним системом (нишанције и командира возила), ласерски даљиномер и стабилизатор оруђа за обе равни. Из топа се гађа и бочно од правца кретања. У случају потребе, командир може да преузме функцију нишанције и да самостално гађа. Систем за ласерско полуаутоматско навођење пројектила омогућује гађање на даљинама од 100 до 5.000 m, са вероватноћом погађања првим пројектилом 90%. Тај систем може да се примени и за гађање споријих летелица, на пример хеликоптера.

Топ има 30 метака са четири врсте пројектила: поткалибарни APFSDS-T, разорни HE, кумулативни HEAT и кумулативни са тандем-бојном главом (ласерски полуаутоматски вођени пројектил, идентичан руском 9M117/117M Бастион/Аркан). Крајњи домет разорним пројектилом је 13.700 m, а стандардна даљина гађања са поткалибарним је до 2.000 метара. Према подацима фирме НОРИНКО, пробојност кумулативних пројектила равна је дебљини од 550 до 750 mm RHA оклопа, а најновијег, са тандем-бојном главом, 600 mm оклопа иза ЕРО.

Уколико су те информације поуздане, онда су стварно респектабилне могућности, које показују да је ефикасност топа 100 mm практички изједначена са топом калибра 105 mm олучене цеви. Стога не чуди да многи аутори називају ПТЛ-02 као „ловац тенкова“ или „тенк на точковима“, што се односи и на нову серију сличних возила у КНОА, али и неким другим армијама.

Помоћно наоружање састоји се из ПАМ 12,7x108 mm QJC-88 на крову куполе (480 метака) и спрегнутог митраљеза 7,62x54 mm (800 метака). Са обе стране куполе су по три бацача димних кутија (БДК) 76 милиметара.

Оклопна заштита је релативно слаба, израђена из алуминијумске легуре

Јуришни шов ПТЛ-02 6x6 100 mm

као код ZTL-92. Међутим, то се компензује заштитом сопствене ватре по противнику на већим даљинама од уобичајене за такву врсту борбених возила. С предње стране оклоп штити од парчади граната, стандардних пројектила 12,7 mm на 100 m, а са осталих страна од пројектила 7,62 mm на 200 метара.

У стандардној опреми су уређаји: за НХБ колективну заштиту посаде, за аутоматску детекцију, спречавање и гашење пожара у возилу, уређај за навигацију – ГПС, клима-уређај и одговарајућа електронска средства везе.

У разним написима помиње се бројка од 350 произведених ПТЛ-02 и испоручених 144 комада у Мијанмар, а има и других најављених страних купаца.

Стопеца

Возило ПТЛ-02 105 mm (извозна ознака WMA-301) 6x6 SPTD – самоходни ПТ топ-ловац тенкова 105 mm унапређена је варијанта оруђа за ватрену подршку или ловца тенкова ПТЛ-02 100 mm, која се појавила на сајму HBO IDEX-2009, касније SOFEX-2012, а марта 2013. и као серијски произведено

средство на паради у Мијанмару под ознаком WMA-301 (WMZ-551) Wheeled Tank Destroyer – точкашки ловац тенкова. Намењени су за попуну артиљеријских пукова лаких механизованих дивизија. С масом од 19 t, може да се транспортује авионима, као и варијанта с топом 100 милиметара.

Основна разлика у конструкцији јесте уградња топа 105 mm олучене цеви (L/52), идентичан британском L7, који је развијен по лиценци у Кини за тенкове Тип-88. Топ је са малом енергијом трзања, има перфорирану гасну кочницу и термооблогу цеви. Поред домаћих пројектила, може да испалује и муницију НАТО произвођача. Палета муниције је широка. Значајно је да се у развоју муниције отишло тако далеко да је тај топ, готово идентичних могућности са старијим 120/125 милиметара. У информацијама се наводи да је развијена и поткалибарна муниција са језгром од осиромашеног урана. У комплекту топа има 30 метака.

Попуна комплекта зависна је од оперативних задатака: поткалибарна стандардна или са DU, разорна, кумулативна са једноструким или тандем-пуњењем бојне главе. По узору на руски ласерски

Извозна варијанта PTL-02(6x6) WMA-301 105 mm

ИЗВОЗ

У развоју и производњи ОБВТ Кина је све присутнија и на страним тржиштима. Највише се извозе возила 6x6 и 4x4 у десетине земаља Африке, Блиског и Далеког истока Азије, али се шири тржиште и ка Јужној Америци, а у понуди су и четвороосовинска возила. Таквом тренду доприносе два чиниоца: развој, производња и понуда нових савремених ОБВТ са компонентама напредне технологије, при чему предност у понуди има домаћа армија. Понуда нешто старијих модернизованих возила има повољнију цену од европских и америчких компанија (двоструко-троструко ниже). При том, пласман тих возила у стране земље није условљен уласком у војне савезе или политичким уступцима.

вођени пројектил 9M117M Бастион, у Кини је развијен исти пројектил за дејство на даљинама гађања до 5.000 m (по неким до 6.000). Пробојност панцирног оклопа с поткалибарним пројектиlima на 2.000 m достиже 460–580 mm, а кумулативних са тандем пуњењем 650–750 mm (650 mm иза ЕРО) на даљини ефикасног гађања, дакле идентично са напредном муницијом 100 милиметара.

У помоћно наоружање уграђен је митраљез 12,7 mm на крову куполе (са даљинским управљањем, 480 метака у комплекту), спрегнути митраљез 7,62 mm (800 метака) и 2x3 БДК на бочним странама куполе. У возило је уграђена новија верзија СУВ са комплетом нивоа савремених борбених возила развијених земаља Запада. Подразумева се примена електронског балистичког рачунара, ласерског даљинмера и система за навођење пројектила, термална справа за ноћ, могућност командира да гађа са свога места. Пасивна заштита оклопа обезбеђује кружну заштиту од панцирних пројектила 12,7 mm, док се за куполу наводи да са чеља штити и од пројектила 25 милиметара. Купола је измењеног облика у односу на претходну, са изразито закошеним чеоним окло-

пом. Облик куполе, другачији од претходне, је први спољњи утисак који наводи на то да је реч о борбеном систему са топом 105 милиметара. Претпоставља се да су на куполи примењени панели од керамичког оклопа.

Маса возила, габарити, перформансе покретљивости (максимална брзина 85 km/h, аутономија 700 km), савлађивање препрека и опрема су сличне као код стандардног ловца тенкова с топом 100 милиметара. За сада је PTL-02 105 mm примарно усмерен ка извозу, али је вероватно да ће у већем броју бити упућиван и у саставе јединица КНОА, нарочито оне за брзе интервенције и на удаљеним дестинацијама великог пространства Кине.

Самоходни минобацач-хаубица

Возило PLL-05 (Туре-05) 120 mm SPM-H (6x6), самоходни минобацач-хаубица 120 mm, оруђе је за посредну и непосредну ватрену подршку, амфибијско возило (извозна ознака WMA-029). Развијено је на шасији ОТ ZSL-92 (WZ-551). Основно оруђе представља комбинацију

минобацача и хаубице, које се пуни помоћу полуаутоматског затварача. Потиче од старијег самоходног совјетског гусеничног минобацача 2С9 „нона-С“ (на шасији БМД-1) и побољшане варијанте точкашког самоходног оруђа 2С23 „нона-СВК“ (шасија БТР-70 8x8). Како је то оруђе доспело у Кину, нема сигурних података.

Први пут су јавно приказана 2001. и понуђена за извоз (ознака WMA-029), 2008. године серијска оруђа упућена су у 127. лаку механизовану дивизију 54. групе армија. У саставу артиљеријских пукова груписана су у дивизионе од по 18 оруђа. На паради у Пекингу (2009.) возила су била у саставу 11. ешелона. Прототипско возило имало је мању куполу, сличну 2С23 „нона-СВК“, али су кинески конструктори израдили нову и пространнију куполу.

Особеност овога оруђа јесте његова олучена цев са затварачем и полуаутоматским пуњачем, нема гасну кочницу, термоизолациону облогу нити одводних барутних гасова. Из оруђа могу да се испалују минобацачке мине, хаубички пројектили и вођени кумулативни пројектили по ласерском снопу за непосредно навођење, те самонавођени прецизни пројектили типа „китолов“, који могу да дејствују по циљевима из горње полусфере, са касетним пуњењем (на даљинама до 9 km) са вероватноћом погађања 80–90% првим хицем.

Дакле, зависно од тактичке потребе, оруђе може да гађа посредно, убационом путањом (због елевације од – 4 до +80 степени) и непосредно, самим тим да буде и у улози ПО оруђа на малим и великим даљинама. Сектор дејства по азимуту је 360 степени (код „ноне-СВК“ је лево/десно по 35 степени). Даљине посредног гађања су различите: са хаубичким пројектиlima до 9,5 km, са ракетизираним минама до 12,8 km, а са стандардним минобацачким минама до 8,5 километара. По неким изворима ефикасност разорних артиљеријских пројектила равна је ефикасности пројектила 152 милиметара. С кумулативним пројектиlima прецизно гађа до 1.200 m и може да пробије панцирни оклоп од 600–650 милиметара.

У борбеном комплекту је око 36 граната-мина, у куполи и оклопном телу. Брзина паљбе разликује се према врсти пројектила-мина које испалује: 4–6 ку-

мулативних, 6–8 хаубичких и 10 минобацачких у минуту. Практично, једно оруђе као једна батерија. Прецизност ватре се контролише помоћу СУВ-а у три мода: ручно, полуаутоматски и аутоматски. На куполи се уочава кућиште панорамске дневно-ноћне нишанске справе и ласерског система за навођење.

Помоћно наоружање састоји се из ПАМ 12,7 mm Type-85 (QJC88) намењеног за одбрану возила од непријатељске пешадије на отвореном и у слабијим заклонима, лаким ОБВ и одбрану од хеликоптера. На обе стране куполе су по два троцевна лансера БДК. У личном наоружању су поред јуришних пушака АКС-74, два ручна ракетна лансера ПВО „игла-1“ и 15 ручних бомби.

Оклоп штити са предње стране од панцирних пројектила 12,7 mm, са осталих страна од пројектила 7,62 mm и од парчади граната. Заштити посаде доприноси и широки дијапазон ватрених могућности наоружања возила. Уређај за колективну НХБ заштиту и систем за аутоматску детекцију, спречавање и гашење пожара су саставни део опреме возила. Систем за централну регулацију притиска у пнеуматцима са заштитним улошцима такође је у комплекту возила.

Оклопно тело, на бази формуле погона 6x6, концепцијски је прилагођено основном оруђу: напред су возач и командир, иза њих је моторно одељење, а у продужетку простор за куполу (нишанџија и пунилац) и муницију. Напред су два прозорска заштитна стакла са челичним поклопцима за заштиту у борби, када се користе перископи за осматрање. Изнад су два улазна отвора са поклопцима. На крову куполе су такође два отвора са поклопцима и турела са кружно распоређеним призмама за осматрање. Позади су једнокрилна врата за улазак посаде и утовар муниције. На бочним странама тела возила, између првог и другог точка су мања врата за принудни излаз и приступ мотору. Иза куполе је корпа за опрему посаде. Возило је укупне масе око 16,5 t (дужина 6.650 mm, без оруђа, ширина 2.860 mm) и може да се транспортује авионима Y-8.

Возило PLL-05 покреће исти мотор као у ZSL-92, тако да су идентичне покретљивости, укључујући и пловност. То га чини подесним и за опремање морнаричко-десантних јединица, употребу преко великих река на кинеском тлу и у приобалном појасу на мору.

Небеска ласта

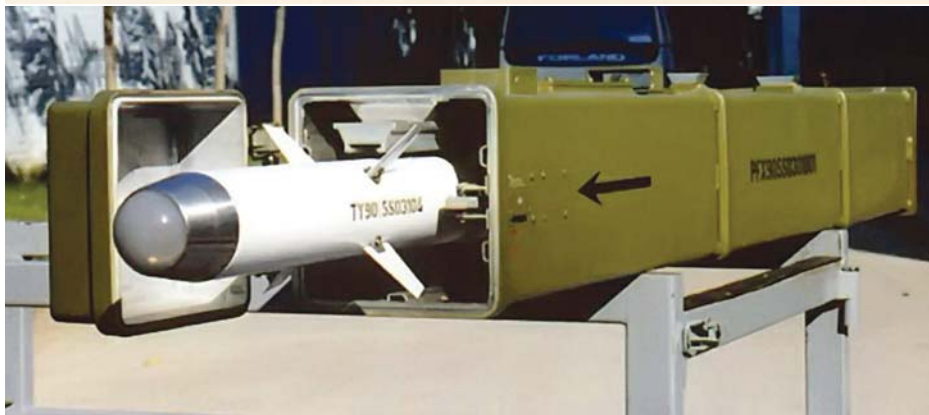
Самоходни ракетни систем ПВО – Yi Tian 6x6 TY-90 SP SAM System (надимак „небеска ласта“ – Swallow Heanvenly) има 2x4 лансера ракета TY-90 и тешки митраљез TYPE-85(QZZ-89) 12,7x108 милиметара. То је возило на платформи OT WZ-551/ZSL-92 6x6 које има амфибијска својства, мало слабија од базног возила због лансирне рампе и радара високо постављеног изнад крова. Маса возила је 16 тона. Посада је четворочлана – возач и командир су напред (командир рукује митраљезом даљински из возила, користећи свој екран и џојстик команду), иза њих је моторно одељење са главним и помоћним мотор-генератором. Лансирна рампа је мало повучена уназад. Испред ње са обе стране, су по 2x4 БДК. У задњем простору су два оператора са комплетом хардвера за осматрање, нишањење, вођење ракета и комуникације, тј. дисплеј и комплет система командовања и управљања – С4И.

За улазак и излазак посаде постоје два отвора с поклопцима и заштитним стаклима. Између прва два пара точкова су мања врата за принудни излаз и приступ агрегатима. Позади су једнокрилна врата за два оператора. Није познато ко-

PLL-05 6x6 120 mm SPM-H амфибија, скинути ПАМ

Ракетно возило ПВО Yi Tian WZ-551 6x6 са 2x4 TY-90, амфибија

Ракета TY-90 у контејнер-лансеру, дејшаљ

лико ракета има у резерви возила. Два четвороцевна контејнер-лансера ракета малог домета земља-ваздух TY-90 подсећају на руски комплекс „стрела-10М“, скраћене ознаке SHORAD.

Возило је јавно показано на сајму НВО IDEX-2009 у Абу Дабију, премда је развој започет пет година раније, као ракетни систем ваздух-ваздух, за наоружане хеликоптере Z-10. Ракетни систем предвиђен је за дејство на даљинама од 500 до 6.000 m, с плафоном домета од 15 m до 6.000 m (неки извори наводе 4.000 m) и вероватноћом погађања циља од 80%. Гађају се разне летелице, од авиона (брзине до 2 Маха), преко крстарећих и крилатих ракета и хеликоптера у датим дијапазонима. Систем навођења је „опали

и заборави“, помоћу ИЦ самонавођења. У бојној глави ракете је три килограма ТНТ, који је довољан за уништење циља или тешко оштећење при експлозији до четири метра од циља. У саставу СУВ-а су дневно-ноћна нишанска справа, термовизијски систем, ласер-даљиномер и радар 3D за откривање и аквизицију циља.

Радар је постављен изнад, између лансера и за време марша може да се преклопи. Захват циља радаром могућ је на даљини до 18 km, праћење на 12, нишањење до 10 km, лансирање ракета до 6.000 m у сусретном налету циља, а крстарећих ракета до даљине од осам километра. Систем може да захвати циљ брзине до 400 m/s (1.440 km/h). Време реакције износи 6–8 секунди. Систем

АТР аутоматски распознаје циљ и приказује га на екрану у три димензије. Дакле сви релевантни подаци о циљу се региструју: присуство објекта, локација, висина, смер кретања и очекивана траса.

Такав комбиновани систем вођења (радарски) и самонавођења ракете (ласерски) и ИЦ на завршној трајекторији ка циљу, садржи, поред радара и ласерског емитера, оптички нишан за дневне услове, CCD TV камеру за праћење циља за ограничене услове дневне видљивости и термалну камеру за ноћне услове. Према подацима из фирме НОРИНКО, електронско-оптички пакет може да детектује типични ваздушни циљ на даљини око 12 km и да започне праћење на око 10 km, што зависи од услова видљивости. У носу ракете TY-90 уграђен је ИЦ детектор од елемената индијума и антимоана високе резолуције.

Карактеристике погона и покретљивости возила Yi Tian идентичне су с перформансама WZ-551 (ZSL-92). У стандардној опреми возила су систем за аутоматску детекцију и гашење пожара, уређај за колективну НХБ заштиту посаде, навигациони уређај и помоћни мотор-генератор за обезбеђење електронапона, кад не ради главни мотор. ■

Милосав Ц. ЋОРЋЕВИЋ

УМАЊЕНО ЛЕТЕЋЕ КРИЛО

Америчка агенција DARPA одлучила је да током 2013–2014. године повећа улагање у мини беспилотне летелице на 10 милиона долара. Тако је током 2013. године „АероVironment” већ добио два и по милиона долара од америчког ваздухопловства за даљи развој и усавршавање могућности WASP система, што је заједнички назив за летеће инсекте са бодљом – осе, стршљене, бумбаре...

Систем, који се састоји од лансирајућег контејнера, летелице, измењиве бојеве главе, дневно-ноћне видео-камере, дата-линка, основна је идеја војних стручњака из Пентагона. Чак се сматра да је могуће сачинити универзалну минијатурну беспилотну летећу платформу, која може бити опремљена различитим уређајима за извиђање, осматрање и директан надзор противничких ватрених тачака, те за ватрено дејство по откривеним циљевима. Таква модуларна платформа моћи ће да користи више врсти муниције, односно да се употреби за противпешадијску или противоклопну борбу, уништавање утврђених ватрених положаја противника или дејство по колонима у позадини.

Микробеспилотне летелице

За сада постоји више различитих пројеката, који су засновани на идеји да

се беспилотна летелица што више учини примењивом у јединицама копнене војске и корпусу морнаричке пешадије. Наравно, уколико ефикасност те врсте муниције буде показала бројне тактичке предности, то ће се одразити и на друге програме унапређења артиљеријске или противоклопне муниције, која се примењује у пешадијским јединицама. Иначе, слични програми постоје за артиљеријско-ракетну, тенковску и муницију за вишецевне бацаче ракета.

„Иновативне аутоматизоване технологије” (IAT) представиле су још 2009. године, преко Удружења за системе беспилотних возила (AUVSI International – Association for unmanned vehicles international), системе беспилотних летелица на IATech у конференцији у Вашингтону. То су биле ненаоружане извиђачке и осматрачке летелице са даљинским управљањем. И за 2013. годину припремили су презентацију својих производа на истоименој изложби.

Инжењери компаније IAT конфигурирали су своју умањену даљински контролисану беспилотну летелицу, названу „микродрон” (micro-UAV), у облику летећег крила, која је, такође, намењена пешадијским јединицама. Летелицом самостално рукује један оператер. Како се у транспортном положају летелица налази расклопљена, оператер најпре мора да је састави. Потом, избацује је у ваздух замахом руке, након чега је усмерава у правцу мета. Лет тог дрона оператер контролише помоћу уређаја који прима податке са аутопилота, ГПС и инерцијалног система за навигацију и оријентацију „SmartIMU”, који су синхронизовани са дневно-ноћном камером. Док је летелица у ваздуху, шаље податке преко „дата линка”, међу којима су географске информације, које се приказују у графичком облику, користећи систем мапу Гугла (Google Earth). Лет тог дрона прати се

преко система „фалкон вју“ (FalconView – јастребов поглед).

Тестови овог умањеног беспилотног система показали су да он омогућава реално сагледавање оперативног окружења, и остваривање неколико тактичких сценарија. Пре свега, омогућује преглед или надзор оперативног дела бојишта додељеног борбеној јединици, односно, извиђање терена и уочавање противничких циљева. Потом се, на основу прикупљених података, планира употреба ове наоружане летелице. Погодно је то што се њоме може осматрати терен иза хоризонта, што је посебно отежано у борбеним дејствима на брдовитом и планинском земљишту.

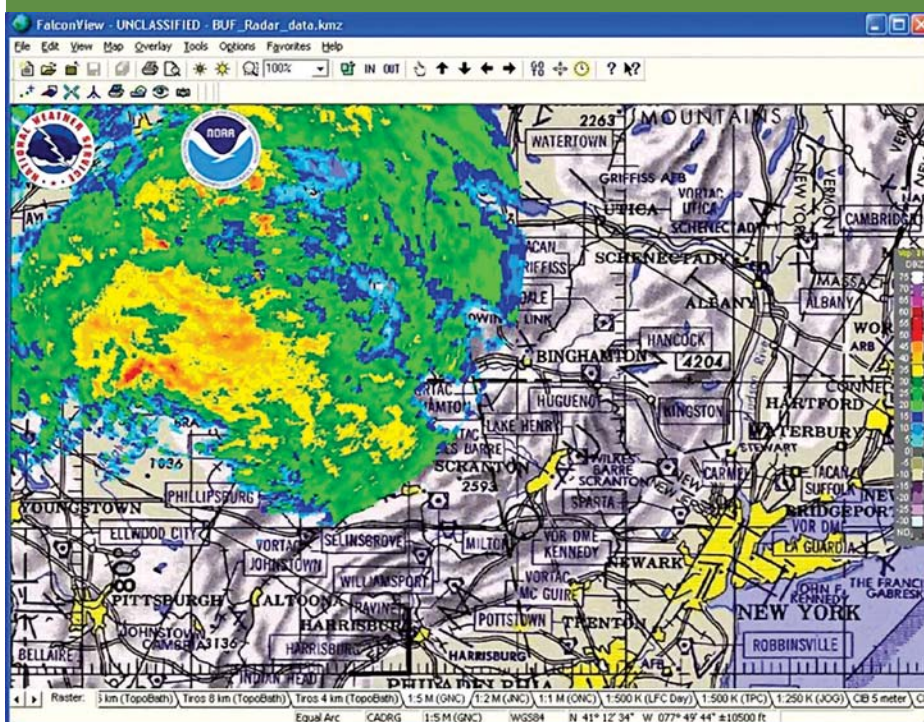
Трећи сценарио омогућује избор правца напада из ниског лета, довођење дрона изнад објекта и његово активирање. Модуларност, поред осталог, омогућује избор бојеве главе у односу на карактеристике циља. Од вештине оператора зависи и избор смера којим ће дрон летети према циљу, уз могућност да то буде најчешће из правца Сунца, када је противник заслепљен. И овде се разрађују тактике напада, при чему се уочава могућност да се летелица усмерава ван линије визуелног осматрања противника. Повољна околност је и та што не постоје радарски или слични сензорски системи који би противника упозоравали на приближавање оваквих наоружаних дрона.

Инжењери, који су демонстрирали летне и техничко-тактичке особине ове микробеспилотне летелице, указали су на више побољшања, посебно на она која везана за покретљивост у планинским пределима, предност двојне (dual) дигиталне дневно-ноћне камере високе резолуције и могућност праћења покретних циљева. Посебна пажња посвећена је оспособљавању система за коначно нишањење, ради што боље прецизности.

Роботски инсекти

Иначе, DARPA је одлучила да током 2013–2014. године повећа улагање у ове системе на 10 милиона долара. Тако је током 2013. године „AeroVironment“ већ

ЈАСТРЕБОВ ПОГЛЕД

За планирање лета, усмеравање и утврђивање циљева користи се „Мајкрософтова“ апликација за оперативне системе Виндовс 2000, ХП и Виста, названа „фалкон вју“ (FalconView – „јастребов поглед“). Она припада категорији програма за коришћење података из географског информационог система. Представљање ситуације на борбеном простору је графичко, на подлози коју чине дигиталне мапе. Програм је развијен на основу GNU – опште јавне лиценце, која је прилагођена за коришћење у државним структурама, а посебно за полицију, војску и службе помоћи у елементарним катастрофама или другим ванредним ситуацијама.

Тај систем за мапирање терена развијен је у лабораторијама „Истраживачког института Џорџија Текс“ (Georgia Tech Research Institute) за Виндовс породицу оперативних система. Омогућује приказ ситуације на различитим врстама географских дигиталних карата. Посебно су подржане ваздухопловне карте, сателитски снимци и висинске мапе. За апликацију „Фалкон Вју“ значајна је могућност да подржава велики број типова програма за цртање на карти (тзв. прекривача), при чему је географска дигитална карта у графичкој позадини. Садашњи скуп „прекривача“ намењен је за планирање војних операција ваздухопловне подршке.

„Фалкон вју“ је, иначе, саставни део портабле софтвера за планирање лета у ратном ваздухопловству (Portable Flight Planning Software – PFPS). Тај софтверски пакет, поред „јастребовог погледа“ садржи и апликације за планирање борбеног лета авијације (Combat Flight Planning Software – CFPS), софтвер за управљање (нападним) наоружањем (Combat Weapon Delivery Software – CWDS), те за планирање ваздухопловних напада (Combat Air Drop Planning Software – CAPS). Ту је и неколико других софтверских додатака као електронски компас, ГПС позиционер, а обезбеђено је да се подаци могу учитавати са флеша.

У Министарству одбране САД дали су налог да се те апликације прилагоде за употребу у копненим снагама и да им се додају две нове функције – једна би била за планирање и усаглашавање заједничких дејстава копнених снага са авијацијом за подршку, а друга за планирање управљање дејствима малих наоружаних беспилотних летелица.

Микробеспилотна летилица Wasp MAV

добрио два и по милиона долара од америчког ваздухопловства за даљи развој и усавршавање могућности тзв. Wasp система (заједнички назив за летеће инсекте са бодљом, као што су осе, стршљенови или бумбари).

Стручњаци агенције DARPA, међутим, уочавају низ проблема у комуникацији са дроновима, а посебно је под знаком питања коришћење војних тактичких веза. За те стратешке мислиоце није све што је произведено толико функционално да би могло постати образац за будуће беспилотне мини-летилице. Чини се да они сматрају како би концепт веза са мини-дроновима и могућност коришћења тактичких лин-

кова требало да буде заједничка особина свих напредних убојитих и неубојитих минијатурних летилица, којима се управља из неког оперативног центра. Зато улажу у наставак истраживања, у настојању да се унапреде особине, које омогућују дигиталан приказ (борбеног) окружења помоћу умањених беспилотних ваздухопловних система (Micro Unmanned Aerial Systems – microUAS's) или наоружаних микро-ваздухоплова (micro Aerial Vehicle – MAV).

За унапређење ових пројеката „AeroVironment“ сарађује и са другим компанијама које имају више искустава у обезбеђивању преноса дигиталних података преко војних система везе, с обзи-

ром на то да је неопходно синхронизовати везу и транслацију сигнала са постојећим системима везе у тактичким јединицама. То је неопходно како би се користиле заједничке земаљске контролне станице. Ово се посебно односи на нове генерације микролетилица са даљинским управљањем, намењених тактичком извиђању, на даљинама које превазилазе техничке могућности управљачких конзола и приручних антена са емитерима и пријемницима. Уколико је неопходно малу летилицу упутити ван домета сопствених антенских система, треба користити тактичку мрежу.

У тој категорији је више модела даљински управљивих дрона, названих „змајево око“ (Dragon's Eye), „гавран“ (Raven), „пума AE“ и „оса“ (WASP), који су оспособљени за употребу у сложеним метеоролошким и теренским условима. Ови системи се интензивно користе у америчким војним и савезничким снагама за обавештајну делатност, односно извиђање, осматрање и надзор (– ISR) на фронту у Авганистану и Ираку.

Такве мале беспилотне летилице користе се и за контролу границе, праћење временских промена, у безбедносним операцијама при осматрању нафтовода... Све више их употребљавају и службе за помоћ при елементарним катастрофама. ■

(Насиљавак у идућем броју)

Никола ОСТОЈИЋ

Летилица „оса 3“ (Wasp III)

ЛОВАЦ НА ПОД

У чланцима о историји средстава ратне технике коришћене у нашим оружаним снагама, које објављује „Арсенал“, приказ Ка-28 јесте изузетак, јер је реч о представнику породице „камова“, која се и даље производи. Стицајем околности наша два „камова“ су у музејској збирци већ 14 година. Сада широм света лети велики број „камова“ разних подваријанти, а фабрика у Башкирији још израђује нове примерке.

Ратна морнарица СССР-а почетком педесетих година заинтересовала се за пројекте конструкционог бироа Николаја Илича Камова за хеликоптере са коаксијалним ротором. Одлике тог решења биле су робусне летелица мањих димензија у односу на носивост, ако се пореде са конвенционалним приступом пројектовању са носећим и репним ротором. После почетних искустава са малим једноседом Ка-10, у другој половини педесетих година РМ СССР усвојила је у наоружање палубни двосед Ка-15. Прва искуства била су референца Камова за почетак пројектовања првог противподморничког хеликоптера Ка-25 који је од 1968. године био у служби РМ СССР.

Научене лекције требало је да се искористе за природан развој нове летелице, покренут 1969. године. С обзиром на то да у то време Ка-25 још није био

МОРНИЦЕ

формално уведен у наоружање (тек 1971) јер није било држане подршке пројекту, привремено је „прикривен“ као модернизација постојећег решења. У складу са тим носио је ознаку Ка-25-2. Преломни тренутак био је састанак Камова у Команди РМ СССР 1970. године. По процедури уобичајеној за развој нових средстава ратне технике у СССР уследио је државни акт о пројектовању летелице са радним називом Ка-252. Кренуло се од свега што се показало добрим на Ка-25. Главна новина требало је да буде нова, знатно боља, авионика са аутоматизованим радом посаде, посебно у потрази, праћењу и уништавању подморница. Мала снага мотора у односним на масу била је мана Ка-25, која је морала да се отклони, па су изабрани најснажнији расположиви мотори, погодни за машину релативно скромних габарита.

Једини прихватљиви мотор био је ТВ3-117, пројектован у бироу Изотова за противподморнички Ми-14ПЛ. Седамдесетих година ТВ3-117 постао је унифицирано решење јер је осим за нови „камов“ уграђен на Ми-24 и на Ми-8МТ (извозни Ми-17).

Развој

У почетку, рад на Ка-252 текао је сразмерно брзо. Први прототип полетео је 24. децембра 1973, месец дана после смрти Камова. Наследници славног конструктора предвођени Сергејом Викторовичем Михеевим наставили су са радом на пројекту, али су се стално продужавали рокови за завршетак појединих сегмената развоја. Главни разлог за то била је сложеност нових система. Када су тешкоће савладане, 14. априла 1981, нови „камов“ уведен је у наоружање под ознаком Ка-27ПЛ.

По свим одликама знатно су премашени и Ка-25ПЛ и Ми-14ПЛ, али је у наоружање Ка-27ПЛ уведен као палубни хеликоптер због скромних габарита. Када се два трокрака ротора преклопе уна-

зад, дужина машине износи 12,2 м, а ширина 2,8 метара. Због велике висине, од 5,4 м, било је неопходно да буде и висок кров хангара за смештај на броду. Осамдесетих година „камови“ су укључени на све веће ратне бродове, укључујући мале носаче авиона (у совјетској класификацији тешке крстарице пројекта 1143) до разарача Пројекта 956 „савремени“ (Современный). Посада „камова“ може да слети на брод при брзинама ветра до 20 м/с и бочном нагибу до 8–10 степени.

Тек у првој половини деведесетих година, са истеком ресурса Ми-14ПЛ, Ка-27ПЛ је у РМ Руске Федерације постао једина противподморничка платформа и на бродовима и базама на обали.

У основној противподморничкој мени, Ка-27ПЛ предвиђен је за потрагу, праћење и уништавање подморница на удаљености до 200 km од места полетања. Трајање потраге и праћења подмор-

нице са хидроакустичном станицом било је до два часа и 15 min на удаљености од 200 km од базе са борбеним теретом од 800 kg, при 25°C и влажности ваздуха од 98 одсто.

Наменски противподморнички системи на Ка-27ПЛ су нишанско-претраживачки систем „осминог“ (Осьминог), за откривање подморница, одређивање координата и елемената за праћење кретања подморница, последње тачке откривања бовом, приказ навигационо-тактичке ситуације и елемената за примену наоружања. У систему су увезани подводни електрични локатор (ПЕЛ) ВГС-3, радарски систем И-2КМ, рачунар и уређај за индикацију навигационе ситуације ИНТО. Аутономни системи за потрагу, праћење и уништавање подморница су детектор магнетских аномалија (МАД) АПМ-73В, пријемник за хидроакустичне плутаче РГБ и пријемник за радарске фар плутаче „поплавок-Б“.

Убојна и школска средства и плутаче подвешавају се на унутрашње носаче и два спољашња носача на десном боку. Осим противподморничких бомби, наоружање Ка-27ПЛ чине ракетна торпеда. Сем АПР-2, стандардног средства мор-

Ка-27ПЛ из састава авијације Рашне морнарице Руске Федерације (Камов)

Хеликоптер за СТС Ка-27ПС изнад палубе носача авиона „Адмирал Куњецов“ (Камов)

наричке авијације СССР, једно од убојитих противподморничких средстава је „орел-М“, који уништава подморницу на дубини до 800 m и брзини кретање до 80 km/h.

Трочланом посади, пилоту на левом седишту, штурману на десном седишту и штурману задуженом за рад са ПЕЛ и МАД, смештеном иза свог колеге, рад на захтевном задатку – лову на подморницу – био је знатно олакшан аутоматизованим режимима рада на пилотажном систему ПКВ-252, навигацијском систему НКВ-252 и системима за потрагу за подморницом. Четвороканални аутопилот ВУАП-1 и доплер уређај ДИСС-32 за мерење заноса и остали индикатори, омогућавали су прецизну контролу у крстарењу и лебдењу. Зато су се задаци са „камовом“ извршавали у свим условима

– дану, ноћи, у повољним и сложеним метеоролошким условима, у складу са екстремним климатским приликама на светским океанима.

Висок ниво аутоматизације обезбедили су аутономност на великој удаљености од матичне базе или брода, што је посебно важна одлика Ка-27ПЛ и свих деривата. За случај незгоде – принудно слетање на воду – на бочне странице „камова“ постављени су пловци који су се надували ваздухом за 4–6 секунди.

Наменске варијанте

На бази основног решења Ка-27ПЛ, на захтев РМ СССР, пројектован је низ наменских варијанти. Најбројнија од њих је Ка-27ПС, који је пројектован за СТС на удаљености до 300 km од места полетања и превоз до 12 људи. Изнад бочних

врата смештена је дизалица носивости 300 килограма. Посебан задатак за Ка-27ПС била је подршка космичког програму СССР (сада Руске Федерације). Радарским системом „осминог-ПС“ летелица би требало да брзо пронађе космичко средство са космонаутима или теретом после приземљења и да закачи габаритни терет на подтрупну куку, па га што брже пребаци до одређеног места или брода. Према нормама, Ка-27 може подвесно да пренесе до 5.000 kg терета.

Простор за укрцавање људи на Ка-27ПС створен је уклањањем резервоара горива из теретног простора, а потребно гориво обезбеђено је уградњом додатних бочних резервоара.

Подваријанта Ка-27ПС са ознаком Ка-252ТЛ задржала је основна решења полазног пројекта, али добила је систем

за телеметријско праћење бојевих глава интерконтиненталних нуклеарних пројектила током пробних гађања на мете на океанском пространству.

Једна од уско наменских подваријанти био је Ка-27Е (Ка-252Е) „советник-СВ” (Советник-СВ) за „специјалну техничку контролу” са системом за идентификацију плутонијума. Задатак тог хеликоптера био је да идентификује бродове или подморнице на којима се налази нуклеарно наоружање. На удаљености од три километра од брода који се осматра, може да открије тачно место присуства плутонијумског пуњења.

Решења са Ка-27ПС била су полазна основа за развој цивилног деривата Ка-32. Осамдесетих година за потребе цивилне авијације СССР-а израђиване су подваријанте Ка-32С са радарским системом, предвиђен примарно за укрцавање на бродове и за разне задатке у северним леденим областима, те Ка-32Т без радара.

Деведесетих година производња цивилних „камова” усмерена је на моделе са генеричком ознаком Ка-32А са побољшањима у авионици у складу са савременим цивилним стандардима. Последња подваријанта Ка-32А11ВС 2008. године задовољава стандарде канадских авијацијских власти и зато се њен суфикс ВС односи на канадску Британску Колумбију (British Columbia).

У војној и цивилној служби

Производња у СССР-у била је потпуно раздвојена од пројектовања, а избор фабрике, којој је поверавана серијска производња нове технике, зависио је пре свега од планова министарства ваздухопловне индустрије у подели послова. Зато су пројекти истог бироа израђивани у разним деловима СССР-а. На пример, Ка-25 израђиван је у фабрици у Улан-Удесу у Сибиру, а производња Ка-27 поверена је фабрици у граду Кумертау у Башкирији. Први примерак Ка-27ПЛ из серијске производње завршен је 1979. године. По наруџбини РМ СССР израђено је 127 комада Ка-27ПЛ, 100 Ка-27ПС, 59 Ка-29.

Први страни корисник била је Индија, која је средином осамдесетих година наручила по два Ка-28 за укрцавање на разараче Пројекта 61МЕ. У то време одлучено је да се пројектује наменска

извозна подваријанта Ка-27ПЛ. На основну процене да ће стране ратне морнарице користити „камов” из база на приобалном појасу, морао се повећати долет. Зато су на бокове уграђени додатни резервоари горива, по узору на Ка-27ПС. Услед обимнијих измена на авионици, конструкцији и наоружању (са интеграцијом нишанског система за бомбардовање и одбацивање авио-бомби), извозна подваријанта Ка-27ПЛ добила је ново име Ка-28.

Државна испитивања Ка-28 проведена су 1985. године а затим је одобрен извоз нових „камова”

За стране кориснике израђена су 42 Ка-28 за Индију, Сирију, Вијетнам, Кубу, Југославију и Кину. Разни корисници добили су до сада више од 160 Ка-32. Знатан број од шездесетак „камова” лети у јужнокорејској полицији, обалској стражи, шумарству и војсци, која користи модернизоване Ка-32 са авиоником израелске фирме IAI.

Цивилни власници користе Ка-32 првенствено за гашење пожара, превоз габаритних терета у улози летећег крана. Сада се производи подваријанта Ка-32А11ВС. Руско Министарство за ванредне ситуације намерава да набави више десетина таквих машина до краја ове декаде.

Ратна морнарица Руске Федерације сада

ЛЕТЕЋИ ОСМАТРАЧКИ РАДАР КА-31

Храбри продори аргентинских пилота до британских ратних бродова у јужном Атлантику 1982. године, показали су да савремена флота мора да има истурене „радарске очи”. Искуства из Фокландског рата преточили су у РМ СССР у тактичко-техничке захтеве за палубни хеликоптер са осматрачким радаром за откривање, идентификацију и праћење нисколетећих циљева у ваздушном простору и бродова.

Полазећи од Ка-29, пројектована је летећа радарска осматрачка станица Ка-252РЛД (Ка-31) са радарским системом „око”. Радарска антена преклопљена је док се хеликоптер налази на земљи. У лету се хидрауличним механизмом поставља у радни положај. Дужина антене је 5,75 m, а површина 6 m². Антени је за пуни круг потребно 10 секунди. Циљ радарске рефлексне површине еквивалентне ловцу открива се на удаљености од 100 до 150 km, а ратни брод на 250–285 километара. Са 3.060 l горива Ка-31 може да остане у ваздуху 2,5 h на висини од 3.500 метара. Током крстарења аутоматски се командним местима на земљи или броду прослеђују подаци о 20 циљева, који се аутоматски прате. Наменски, за Ка-31 пројектован је нови пилотско-навигациони систем, који обезбеђује стабилност у лету са антеном. Уместо помоћног мотора АИ-9, који се користи на свим осталим хеликоптерима са ТВ3-117 моторима, на Ка-31 уграђен је мотор ТА-8К, који осим покретања мотора, обезбеђује рад генератора за радар.

Први прототип полетео је 1987. године. Развој се одужио због низа техничких проблема и недостатка новца, па је Ка-31, иако званично уведен у наоружање 1995. године, у састав авијације РМ Руске Федерације дошао тек 2013. године. У међувремену, по девет комада израђено је за РМ Индије и Кине.

користи Ка-27П/ПС на једином носачу авиона „Адмирал Кузњецов”. По два хеликоптера могу се укрцати на тешке атомске ракетне крстарице Пројекта 1144 (тренутно једини активни брод из те класе је „Петар Велики”) и велике противподморничке бродове Пројекта 1155, а по један на разараче руске флоте.

Према тренутним плановима, нема директног наследника Ка-27П и буџет ће се уложити у дубоку модернизацију постојеће технике. Зато се ради на Ка-27М са радаром за кружно осматрање, са активном фазираном антенском решетком.

У саставу РВ Руске Федерације лете Ка-27ПС за подршку космичком програму. Због погодности за аутономну примену, „камов” је заинтересовао граничаре који су у СССР-у били у саставу КГБ. У Руској Федерацији обезбеђење граница у надлежности је Федералне службе безбедности, која у својој авијацији сада има Ка-27ПС и борбене Ка-27ТБ.

Увежбавање посада у СССР

У првој половини осамдесетих година у саставу 784. противподморничке хеликоптерске ескадриле било је десет хеликопте-

ра – четири Ми-14П, произведена 1979. и 1982. године, и шест Ка-25П из 1974. године. Као перспективно решење за попуњу ескадриле, тражен је савремени хеликоптер наоружан ракетним противподморничким и противбродским наоружањем. Планом опремања Југословенске ратне морнарице (ЈРМ) за период од 1983. до 2000. године предвиђена је набавка 12 комада. Као решење за избор разматрано је да се, у програму набавке средњег транспортног хеликоптера за све потребе ЈНА, унифицира и техника у 784. ескадрили. Средином осамдесетих година превагнуо је став да се проблем попуње 784. ескадриле привремено решава парцијално – од попуње ЈРВ и ПВО и КоВ.

У то време СССР је одобрио продају извозне подваријанте Ка-28, која је попуњена ЈРВ и ПВО, као природан наследник Ка-25П. Преговори о набавци Ка-28 вођени су у исто време када се одлучивало о набавци ловаца МиГ-29. Зато су ти уговори о потписани истовремено – 18. новембра 1986. – између представника Савезне дирекције за промет и резерве производа специјалне намене СФРЈ и продавца Главне инжењеријске управе Министарства спољно-економских веза СССР. Наручена су два примерка Ка-28 са два резервна мотора, пратећом опремом, документацијом, резервним деловима и наоружањем у износу од 20.448.714,25 клириншких долара. Мотори на „камовима” у ЈРВ и ПВО су подваријанте ТВ3-117ВК. Суфикс указује на то да су то висински „камовски” мотори (Высотный-Камовский).

На избор Ка-28 у великој мери утицало је сазнање да је могуће са хеликоптерима набавити пројектиле нове генерације за уништавање подморница. Наручено је осам ракетних торпеда АПР-2Е „јастреб-Е” (АПР-2Э Ястреб-Э). Реч је о средству које је намењено за уништавање циљева на дубини до 600 м, на удаљености до 600 м од тачке одбацавања. Глава за самонавођење, после уласка у море, претражује простор хидроакустичним системом кретањем под углом од -17° до дубине од 150 метара. Када је циљ откривен, покреће се мотор и глава за самонавођење наставља са праћењем циља у активном режиму. Такво средство доносило је велике тактичке предности у односу на релативно застарело торпедо Мк 44, америчког порекла, из борбеног комплета Ми-14П и Ка-25П. Уз Ка-28,

Искрцавање припадника јединице посебне намене јужнокорејске обалске страже из Ка-32Ц (Камов)

набављене су нове авио-бомбе П-50-70, до тада некористљене у ЈРВ и ПВО.

Примерци Ка-28 наручени за 784. ескадрилу припадали су стандардном извозном моделу који је по званичној дефиницији намењен коришћењу за тражење, откривање, праћење и уништавање подморница у надводној и подводној вожњи до 500 m дубине и до 75 km/h брзине, на удаљености до 200 km од места полетања при стању мора до пет бофора по дану и ноћи у свим метеоролошким условима.

Пилоти и техничари из 784. ескадриле изабрани за пријем нове технике најпре су прошли курс руског језика. Јула 1987. године, 25 старешина примљено је на курс преобуке у 859. школском центру морнаричке авијације (Учебный Центр Морской Авиации), смештеном у бази Кача на Криму. У тој јединици налазило се одељење Ка-28, само за потребе преобуке странаца. У време доласка припадника 784. ескадриле била је у току преобука припадника оружаних снага Индије и Вијетнама, које су Југословени затекли у центру.

Тог времена сећа се потпуковник у пензији Теодор Јанковић, бивши командир 784. ескадриле (1984–1989. године) и вођа тима послатог на преобуку. Током

курса дошли су и Кубанци. За разлику од курса за остале државе, који је вођен на енглеском језику, за 784. ескадрилу настава се изводила само на руском.

У међувремену, у фабрици у граду Кумертау израђена су два Ка-28 за ЈРВ и ПВО. Званични датуми завршетка производње „камова“ су 27. октобар 1987. за примерак са фабричком ознаком 52350003720222 и 26. октобар за број 5235003720223. Оба примерка су из 14. Серије, у којој су били и први примерци за ратну морнарицу Индије и Вијетнама. Два нова „камова“ прелетеле су совјетске посаде – од СССР-а, преко Румуније, до Батајнице и на крају до Дивуља. На југословенско тло слетели су 24. децембра 1987. године. Комисијски пријем завршен је после нове године, па се ресурс „камова“ рачунао од 5. јануара 1988. године. У складу са праксом ЈРВ и ПВО да одреди интерне ознаке технике, Ка-28 „преименовани“ су у ХП-46 (хеликоптер противподморнички) и добили су регистарске ознаке 11401 и 11402.

Изнад Јадрана

Пилоти и штурмани вратили су се 29. децембра из СССР-а и почетком 1988. године водили су курс преобуке

ЈУРИШНИ ХЕЛИКОПТЕР КА-29

На захтев РМ СССР-а да се пројектује палубни хеликоптер за ватрену подршку и превоз морнаричко-десантне пешадије, у бироу Камов 1973. године покренут је пројекат са радном ознаком Ка-252ТБ. Први прототип полетео је 28. јула 1976. године. У наоружање је уведен 8. августа 1987. под ознаком Ка-29. Десантно-борбена машина предвиђен је за превоз до 16 припадника морнаричко-десантне пешадије или ватрену подршку десанта са наоружањем подвешеним на бочне носаче. На бочним носачима може да носи од 2 до 4 лансера невођених ракетних зрна калибра 57 mm УБ-32 или 80 mm Б-8В20А или два подвесника УПК-23-250 са топом ГШ-23 калибра 23 mm са 250 граната. Предвиђена је конфигурација наоружања са противоклопним ракетним системом 9К114 „штурм-В“ са до четири ракете домета до пет километара 9М114 Кокон или усавршеним ракетама 9М120 „атака“. Стално наоружање чини један четвороцевни митраљез 9А622 калибра 7,62 mm са 1.800 метака, којим рукује навигатор оператер са другог седишта. На левом боку може да се постави топ 2А42 калибра 30 mm са 250 метака.

У односу на Ка-27, на први поглед Ка-29 може се препознати по предњем делу летелице са великим троделним ветробраном и кратким „носем“ уместо карактеристичног облога носа и полуокруглог кучишта осматрачког рада код противподморничке машине. Двочлана посада заштићена је са 350 kg панцирног челика. Нишан АСП-17В спрегнут је са ласерским даљиномером.

У РМ СССР Ка-29 укрцавана су по четири комада на велике десантне бродове пројекта 1174 „носорог“. У међувремену, од три брода, један је расхолован, а два су конзервирана и налазе се у резерви. Зато је део сувишних Ка-29 предат Унутрашњој војсци Министарства унутрашњих послова за подршку противтерористичким акцијама.

У перспективи, Ка-29 требало би да буду укрцани на нове велике десантне бродове класе „Мистрал“, који су за РМ Руске Федерације наручени у Француској. Десет Ка-29 биће модернизовано за укрцавање на нове бродове.

Пред полетање на задатак за време вежбе „Денеб-89“, хелигром Дивуље, маја 1989. године (Р. Машиовић)

ПРЕОБУКА

Преобуке у СССР-у сећа се потпуковник у пензији Теодор Јанковић (74), који је био бивши командир 784. ескадриле (1984–1989. године) и вођа тима послатог на преобуку. Он каже да су у прва три месеца боравка у Качи све старешине прошле кроз техничку учионицу, у складу са праксом РМ СССР – да би и пилоти требало да знају детаље о одржавању технике. После теоретског курса, почетком октобра, техничари су се вратили кући, а два пилота и два штурмана кренули су на курс летачке и борбене обуке, свако са по једним руским инструктором.

На први лет на Ка-28 полетели су Јанковић на левом седишту и Слободан Саучек на десном, са руским инструктором штурманом. Другу посаду чинили су пилот Владо Деспотовски и штурман Златко Крвавица. На курсу су имали два школска круга и зону са инструктором, који је водио комуникацију са контролом лета. С обзиром на то да су се Југословени солидно служили руским, добили су прилику да лете сами, а остали странци су обавезно имали пратиоца који је „премошћавао“ разговоре на енглеском и руском.

У борбеној обуци су посаде 784. ескадриле увежбавале, на 5-6 задатака, потрагу за подморницом и садејство са патролним бродовима из састава Црноморске флоте. Почетком децембра на Криму се погоршала метеоролошка ситуација и после киша дошао је снег, што је била прилика за школски круг у облацима. Читав курс (по посади) обухватио је 18-19 часова налета.

главнине састава матичне јединице и дела техничара из 500. батаљона за обезбеђење авијације, задуженог за сложеније радове на одржавању „камова“. Преобуку су савладала још четири пилота ескадриле. У то време још нису биле примљене додатне команде лета и тек током 1988. године, када је увезен један комплет командни „камов“, постао је „школски“. У 784. ескадрили штурмани, односно у нашој војној терминологији оператори на-

вигатори, били су морнарички официри. За потребе преобуке на Ка-28, примљена су три официра, која су до тада радила на патролним бродовима.

У 784. ескадрили нови „камови“ чинили су 3. одељење 784. ескадриле и у називу су добили одредницу „противбродско“ за разлику од 1. и 2. противподморничког одељења, наоружаног са Ка-25ПЛ и Ми-14ПЛ. По материјалној формацији предвиђено је да се 3. одељење постепе-

но попуни са шест комада Ка-28, али план није остварен због грађанског рата.

На Ка-28, осим нових средстава АПР-2Е и П-50-70, предвиђено је да се користе средства наоружања и плутаче које су раније увезене за Ми-14ПЛ и Ка-25ПЛ – противподморничке авиобомбе ПЛАБ-250-120, оријентационе авиобомбе ОМАБ-25-12Д са флуоресцентном жутом бојом или ОМАБ-25-8Н са бакљом за обележавање циља по ноћи и школске бомбе УПЛАБ-50, хидрокустичне плутаче РГБ-Н „ива“, РГБ-НМ „чинара“ и РГБ-НМ1 „жетон“ и радарске фар-плутаче „поплавок-Б“.

Борбена обука посада Ка-28 и Ка-25ПЛ и Ми-14ПЛ изводила се у близини Дивуља и рејону јужно од Шолте (за потрагу за подморницама) и простору између Стончице на Вису и Паклених отока у примени ПЕЛ и МАД. За вежбе хоризонталног бомбардовања са школским бомбама, коришћена је хрид Камичић, два километра западно од Маслинице на Чиову.

Једино бојево гађање са Ка-28 извршено је на вежби „Денеб-89“ на тактичком полигону Трамерка 31. маја 1989. године. Један Ка-25ПЛ одбацио је ОМАБ и означио циљ за дејство Ка-28 и два Ми-14ПЛ.

Такође, 1989. године на вежби са дејства са великим патролним бродовима по ноћи, два Ка-28 са пилотима Јанковићем и Владимиром Станаром лебдела су у висини Бишева на малој висини у потрази за подморницом, а два Ми-14ПЛ била су на већој висини у улози групе за уништавање подморнице. Због бонаце и првог искуства са лебдењем ноћу, Јанковић се сећа да је помно пратио радио-висиномер и довео свој „камов“ до висине од 15 m и одржавао стабилну висину због потраге подморја са ПЕЛ-ом.

У првим годинама службе у ЈРВ и ПВО на „камовима“ постигнут је солидан налет за ту категорију летелица – 1988. године летело се највише због преобуке – 235 h и 33 min. Наредне године налет је био 168 h и 48 min и 1990. години 206 h и 49 минута.

Противподморничари изнад копна

У атмосфери етничког и политичког екстремизма, у пролеће 1991. го-

Деведесетих година Ка-28 морали су да пређу планинске масиве на пути до мора (Т. Арбиња)

Полећање Ка-28 број 11402 у пролеће 1998. године (А. Рагић)

ТАКТИЧКО-ТЕХНИЧКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ Ка-28

Димензије:

- дужина.....11.300 mm
- дужина са ротором у покрету.....12.250 mm
- висина.....5.400 mm
- пречник носећег ротора15.900 mm

Погонска група:

- две гасне трубинеТВЗ-117ВК
- нормална1.700 КС
- максимална снага..... 2 x 1.645 kW (2.200 КС)
- мотор за самостартовање.....АИ-9
- гориво максимално.....4.430 л са додатним резервоарима

Масе:

- празан.....6.100 kg
- нормална у полетању.....11.000 kg
- максимална у полетању.....12.000 kg

Перформансе:

- максимална брзина.....250 km/h
- брзина крстарења230-240 km/h
- долет са 800 кг борбеног терета на нивоу мора.....850 km

Наоружање:

- унутрашњи носачи и два спољашња носача – 1 x АПР-2Е или 6 x ПЛАБ-250-120 или 2 x УПЛАБ-50 или две бомбе П-50-70 или 36 хидроакустичних плутача РГБ-НМ1 „жетон“ или 2 x ОМАБ-25-8Н и ОМАБ-25-12Д

дине, безбедност 784. ескадриле доведена је у питање. Зато су летелице пребачене на хелидром Јасенице код Мостара. У новим околностима проводила се редовна обука и повремено извиђачки летови изнад Јадранског мора. Пролећа 1992. године 784. ескадрила летела је на визуелне извиђачке летове изнад Херцеговине за рачун артиљерије ЈНА. Посада „камова“ осматрала је терен са висине изнад 4.000 m, летећи често на граници максималног трајања лета. Хелидром Јасенице био је под контролом ЈНА, али у широј околини биле су хрватске оружане снаге. Зато су 7. априла 1992. хеликоптери 784. ескадриле прелетели на аеродром Голубовци.

После пребазирања повремено су се на хелидром Јасенице враћали по један Ка-28 или Ка-25ПЛ за извиђачке задатке. На основну одлуке државног врха, ЈНА се повукла на простор СРЈ у року до 19. маја. Последња летелица 784. ескадрила, која је прелетела у Црну Гору, био је један Ка-28.

Обука посада Ка-28 прилагођена је новим околностима аеродрома који је од мора изолован планинским масивом. Из практичних разлога борбена обука најчешће се изводила изнад Скадарског језера, на неколико минута лета од аеродрома. Готово увек су вежбе у лебдењу извођене са извученим ПЕЛ. У сарадњи са Ратном морнарицом повремено су одлазили и на задатке изнад мора.

Технички ресурси и недостатак резервних делова у првој половини деведесетих година причинавали су све већи проблем за одржавање Ка-28. Број „камова“ преполовљен је одлуком да се од 7. марта 1994. приземљи 11401.

На преосталом примерку 11402 летела су последња два пилота, која су прошла преобуку на Ка-28 – Велибор Мекић и Милан Јелисијевић, који су раније летели на Ка-25ПЛ. Преобуку је водио искусни Станар, који је када је завршио преобуку наследника, 1995. године, отишао на свој захтев у пензију.

Произвођач је за „камова“ одредио међуремонтни ресурс од 1.000 h налета или осам година па је требало да оба „ка-

мова“, по папирима, иду на ремонт 5. јануара 1996. године. Међутим, због међународног ембарга, а касније и недостатка новца и интереса за одржавање противподморничке ескадриле, нису ремонтовани. Ресурс је на 11402 привремено продужен за две године. Командант 784. ескадриле Велибор Мекић био је 18. марта 1998. за командама Ка-28 на последњем лету. Машина је провела у ваздуху један час и 20 мин на навигацијском лету на малој висини изнад мора.

Оба Ка-28 приземљена су на аеродрому у Подгорици, али су редовно одржавани, за сваки случај.

Маскирани Ка-28 код села Бери, пролећа 1999. године (Т. Арбиња)

Пошрага за подморницом: Ка-28 у лебдењу са сондом ПЕЛ-а у води (МЦ „Одбрана” – А. Келић)

Последњи прелет

Почетак бомбардовања НАТО-а – 24. марта 1999. – оба Ка-28 и остатак „флоте” 784. ескадриле – три Ми-14ПЛ и два Ка-25ПЛ, дочекала су на матичном аеродрому. Први пројектили НАТО-а погодили су један МиГ-21бис, страдали

су „галебови” Г-4 и Г-2, али је техника 784. ескадрила остала на месту. Оба пилота на Ка-28, Мекић и Арбиња, прелетели су 26. априла у поподневним часовима, око 16 h до 17 h, до села Бери у Љешанској нахији. Машине су прекривене маскрином мрежом и кракови ротора

сложени су уназад, као код смештаја на бродској палуби, да би били што мање видљиви. Два дана након прелета „камова” авиони НАТО-а уништили су све остале машине 784. ескадриле.

После завршетка бомбардовања, 30. јуна, Мекић и Арбиња пребацили су „камове” назад на аеродром у Подгорици. То су биле прве летелице које су се вратиле у матичну базу после ратног размештаја. Одржавање „камова” више није имало перспективе и Команда РВ и ПВО одлучила је да се обе машине пребаце у музеј.

Посаду за прелет чинили су, поред „сталне поставке” – Мекића и Арбиње, оператор Хамдо Куртовић и техничар Велибор Антић. Прво је 8. фебруара 2000. прелет изведен „камовом” 11401. Током прелета 11402, 11. маја 2000, недуго после полетања, у рејону Биоча, пораст температуре редуктора приморао је посаду на повратак на аеродром у Подгорици. Прелет је извршен у другом покушају, после отклањања кvara.

Током службе у ЈРВ и ПВО на „камову” 11401 у 1.744 летова остварено је 927 h и 15 min налета, а примерак 11402 имао је 726 летова са 567,29 h налета.

Због недостатка погодних вишенамениских летелица 2009. године разматране су техничке и економске могућности да се оба „камова” врате у строј. Од руских фирми затражена је понуда за ремонт и уклањање наменских противподморничких система, односно преправку Ка-28 на стандард приближан Ка-32. Показало се да би цена радова на два „камова” била већа од набавке једног новог Ми-17, па се одустало од ремонта.

Интерес за „камове” 2012. године показао је Сектор за ванредне ситуације МУП-а, подстакнут недостатком ресурса за борбу против све чешћих шумских пожара. У гашењу пожара у лето 2012. године учествовало је руско министарство за ванредне ситуације са Ка-32, који су привремено боравили на аеродрому у Нишу. Неко се присетио да су слични „камови” приземљени у музејској збирци, па је Сектор за ванредне ситуације у јавност изашао са планом да се пошаљу на ремонт и преправе у примарно противпожарне летелице. Буџетски лимити и процене односа цена–ефикасност поново су довеле до одустајања од ремонта „камова”, који и даље „и на киши и на ветру” стоје поред музејског здања на београдском аеродрому. ■

Александар РАДИЋ